

СЛУЖБЕНИ ГЛАСНИК

РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ

ПРОСВЕТНИ ГЛАСНИК

ISSN 0354-2246

ГОДИНА L – БРОЈ 4

БЕОГРАД, 5. ОКТОБАР 2001.

Цена овог броја 165 динара. Годишња претплата 5.940 динара (аконтација) са урачунатим порезом на промет. Рок за рекламацију 10 дана.

1

На основу члана 20. Закона о основној школи („Службени гласник РС”, бр. 50/92, 53/93, 67/93, 48/94 и 66/94), Министар просвете доноси

ПРАВИЛНИК

О ИЗМЕНАМА И ДОПУНАМА ПРАВИЛНИКА О НАСТАВНОМ ПЛАНУ И ПРОГРАМУ ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА

Члан 1.

У Правилнику о наставном плану и програму основног образовања и васпитања („Службени гласник РС – Просветни гласник”, број 4/90), („Службени гласник РС – Просветни гласник”, број 2/97), „Просветни гласник”, бр. 2/92, 13/93, 1/94, 5/95, 66/96, 8/97, 14/97, 10/98 и 2/2000) у Програму основног образовања и васпитања (у даљем тексту: Програм) врше се следеће измене и допуне:

1. У делу Програма за предмет **Српски језик** врше се следеће измене и допуне:

I РАЗРЕД

у одељку *Књижевности* речи: „Ко се кога уплашио – албанска народна приповетка, Бранко Ћопић: Армија – одбрана твоја, Отон Жупанчић: Цицибан и друге песме за децу (избор)”, бришу се.

II РАЗРЕД

у одељку *Књижевности* речи: „Исмет Бекрић: Дјечакова срећа, Алекса Микић: Храбри дечак”, бришу се.

III РАЗРЕД

у одељку *Књижевности* речи: „Весна Парун: Дјечак носи бродове на длану, Душан Радовић: Крокодокодил”, бришу се.

IV РАЗРЕД

у одељку *Књижевности* речи: „Густав Крклец: Телеграфске басне, Михајло Ражнатовић: У сунчаним брдима”, бришу се.

V РАЗРЕД

у одељку *Књижевности* речи: „Микола Кочиш: Летње вече, Славко Вукосављевић: Кадињача (одломак), Турци и чобанче – народна приповетка”, бришу се.

VI РАЗРЕД

у одељку *Књижевности* речи: „Ленгстон Хјуз: Црнац, Старац и младић – албанска народна приповетка, Ивана Брилић-Мажура-нић: Приче из давнине”, бришу се.

Речи: „Франц Финжгар: Под слободним сунцем (одломак)”, замењују се речима: „Светлана Велмар-Јанковић: Улица Филипа Вишњића (одломак о одбрани Лознице)”.

VII РАЗРЕД

у одељку *Књижевности* речи: „Михајло Лалић: Пуста земља, Арсен Диклић: Не окрећи се, сине, Душан Костић: Сутјеска”, бришу се.

У пододељку *Домаћа лектира* додају се речи: „Антоан де Сент Егзипери: Мали принц”.

VIII РАЗРЕД

у одељку *Књижевности* речи: „Зијо Диздаровић: Мајка, Раду Флора: Предео на месечини, Јован Цвијић: Охридско језеро”, бришу се.

2. У делу Програма **Страни језици** у поглављу „Упутство за остваривање програма”, у одељку „Битне претпоставке за реализацију програма” од III односно V до VIII разреда у ставу 14, после речи: „преко говорних вежби”, додају се речи:

„Ради успешније реализације наставног програма страног језика препоручује се:

- селективно коришћење садржаја уџбеника уз изостављање текстова, односно вежбања, која нису примерена захтевима програма, узрасту и знању ученика или нису адекватни њиховом интересовању;
- обрађивање граматичких садржаја који су превасходно повезани са комуникативним функцијама датим у наставном програму;
- поред метода препоручених у Упутству увођење у наставу игровних елемената, као и ситуација у којима се интензивира говорна активност ученика;
- израда разноврсних пројеката, који могу бити интердисциплинарног карактера и страни језик повезати са осталим предметима или пак интернационалног карактера, при чему ученици путем интернета (где постоји) могу ступити у контакт са ученицима у другим земљама и заједнички реализовати пројекат на одређену тему;
- стварање повољне радне атмосфере у којој ће ученици бити ослобођени страха од грешке.”

3. У делу програма за предмет **Музичка култура** врше се следеће измене и допуне:

I РАЗРЕД

У одељку *Слушање музике – Обавезна дела* речи: „Ј. С. Бах: Мизет из свеске за Ану Магдалену Бах; М. Тајчевић: Деци – свита за клавир”, бришу се.

У одељку *Дечје стваралаштво* речи: „Поступно оспособљава-ти ученике да импровизују краће мелодије на речи познатих разбраја-лица, у музичкој радионици правити штапиће и звечке и користити их уз пратњу разбрајалица, песама и музичких игара”, бришу се.

II РАЗРЕД

У одељку *Слушање музике – Обавезна дела* речи: „Н. Петин – Деца на клацкалици из збирке Бакине приче; В. А. Моцарт – став из клавирске сонате у Ц-дуру (фациле); И. Чајковски – Нова лутка и болесна лутка из Дечјег албума; М. Логар – Први на циљу и стари ауто из музике клавир”, бришу се.

У одељку *Дечје стваралаштво* речи: „Импровизовати мале ритмичко-мелодијске аранжмане”, бришу се.

III РАЗРЕД

У одељку *Слушање музике – Обавезна дела* речи: „Л. ван Бетовен: Турски марш из Рушевине Атине; Е. Григ: Лептир из Лирских комада”, бришу се.

У одељку *Дечје сиваралацијиво* речи: „Смишљати нове покрете за уметничке и народне игре и неговати особене начине испољавања и изражавања музичких доживљаја”, бришу се. Речи: „У музичкој радионици правити ударачке инструменте и користити их за стварање инструменталних аранжмана или као пратњу певању”, бришу се.

IV РАЗРЕД

У одељку *Слушање музике – Обавезна дела* речи: „П. Коњовић: Ој, за гором; Ј. Маринковић: Молитва”, бришу се.

V РАЗРЕД

У одељку *Слушање музике – Обавезна дела* речи: „Шуберт: Пастрмка (песма и варијације, последњи став из истоименог клавијског квинтета)”, бришу се.

У одељку *Певање и свирање ђесами и основе музичке ђисмености* речи: „Обрадити појмове: лествица, ступањ, степен, полустепен, повисилица”, бришу се и замењују се речима: „лествица, ступањ, степен, полустепен, повисилица дати само информативно кроз обраду песама”.

VI РАЗРЕД

У одељку *Слушање музике – Обавезна дела* речи: „М. Мургорски: Ноћ на голом брду; Д. Мијо: Скарамуш за два клавира”, бришу се.

У одељку *Певање и свирање ђесами и основе музичке ђисмености* речи: „Обрадити појмове снизивица и разрешилица. Нотне вредности, ритмичке фигуре, врсте тактова и музичке ознаке обрадити према одабраним примерима за певање и свирање”, бришу се и замењују се речима: „Информативно дати појмове: снизивица, разрешилица. Нотне вредности, ритмичке фигуре, врсте тактова и музичке ознаке упознати кроз одабране примере за певање или свирање”.

У одељку *Дечје сиваралацијиво* речи: „Уколико је то могуће покушати да се импровизација запише”, бришу се.

VII РАЗРЕД

У одељку *Слушање музике – Обавезна дела* речи: „Л. ван Бетовен: Концерт за клавир и оркестар бр. 1 Ц-дур (I став)”, бришу се.

У одељку *Дечје сиваралацијиво* речи: „Уколико је то могуће покушати да се импровизација запише”, бришу се.

VIII РАЗРЕД

У одељку *Слушање музике – Обавезна дела* речи: „С. Рајичић: На Липару (две песме по избору)”, бришу се.

У одељку *Дечје сиваралацијиво* речи: „Настојати да се створена мелодија запише”, бришу се.

4. У делу Програма за предмет **Природа и друштво**, мења се Програм у целини и гласи:

„ПРИРОДА И ДРУШТВО

ЦИЉ И ЗАДАЦИ ПРЕДМЕТА

Циљ образовно-васпитног рада у настави предмета Природа и друштво је да се омогући ученицима да:

- уоче и схвате повезаност појава односа и процеса у природи и друштву;
- схвате улогу човека у одржању еколошке равнотеже и мењању природних и друштвених процеса;
- спознају и схвате себе као непоновљиву индивидуалност уз уважавање различитости при грађењу демократских интеракцијских односа;
- анализирају и интегришу искуствена и научна сазнања из области природе и друштва;
- стекну знања из елементарне природне и друштвене писмености и створе основе за даље школовање;
- интегришу искуствена и научна сазнања у контуре система појмова из области природе и друштва;
- схвате значај цивилизацијских тековина човечанства и упознају могућности њиховог рационалног коришћења и дограђивања.

I РАЗРЕД

(2 часа недељно, 72 часа годишње)

ЦИЉЕВИ И ЗАДАЦИ

- Систематизовање искуствених знања из Природе и друштва.
- Формирање елементарних научних појмова из природних и друштвених наука.
- Стварање контура за мрежу система појмова повезивањем искуственог и научног сазнања.
- Овладавање почетним техникама сазнајног процеса (посматрање, уочавање, упоређивање, именовање...).
- Подстицање личног и социјалног развоја кроз интелектуалне односе у настави Природе и друштва и осталим активностима.
- Подстицање развоја еколошке свести у природи и друштву.
- Формирање грађанске свести – упознавање и партиципација права детета.

САДРЖАЈИ ПРОГРАМА

ПРИРОДА

I. ШТА ЧИНИ ПРИРОДУ (3 часа)

1. *Жива и нежива ђприрода – увод*. (појам природе)

II. БИЉКЕ (10 часова)

1. *Биљке живе...* (препознавање и именовање станишта биљака)
2. *Биљке из наџних џума* (именовање биљака)
3. *Биљке са наџних ливада* (именовање биљака)
4. *Биљке са наџних њива* (именовање биљака)
5. *Биљке из наџних ђоврџњака* (именовање биљака)
6. *Биљке из наџних вођњака* (именовање биљака)
7. *Биљке у куђи и околини* (именовање биљака)

III. ЖИВОТИЊЕ (8 часова)

1. *Животиђње живе...* (препознавање и именовање станишта животиђа)
2. *Дивље животиђње* (именовање животиђа)
3. *Домађе животиђње* (именовање животиђа)

ВРЕМЕ

I. СНАЛАЖЕЊЕ У ВРЕМЕНУ (19 часова)

1. *Дан* (појам и делови дана)
2. *Седмица* (појам, дани у седмици)
3. *Када је џиђа било* (сналажење пре, сада и после)
4. *Пролеђе* (уочавање карактеристика, именовање доба)
5. *Летђо* (уочавање карактеристика, именовање доба)
6. *Јесен* (уочавање карактеристика, именовање доба)
7. *Зима* (уочавање карактеристика, именовање доба)

ДРУШТВО

I. ЉУДИ ЖИВЕ УДРУЖЕНИ (1 час)

1. *Људи живе удруђени – увод* (увођење у појам друштва)

II. ПОРОДИЦА (8 часова)

1. *Породица – ко чини ђпородицу* (појам, чланови)
2. *Где живи ђпородица* (стамбене зграде, породичне куће...)
3. *Како ђпородица живи* (подела послова, слободно време)
4. *У ђпородици бринемо о чистђођи* (одржавање чистоће)
5. *У ђпородици бринемо о здрављу* (здрав начин живота)
6. *Понащање у ђпородици* (правила лепог понашања)

III. ШКОЛА (7 часова)

1. *Зациђо џкола* (појам школовања)
2. *Како учимо у џколи* (шта радимо у школи и шта учимо)
3. *У џколи бринемо о чистђођи и уредности ђпросђора* (одржавање чистоће)
4. *У џколи бринемо о здрављу и уредности* (здрав начин живота)
5. *Понащање у џколи* (правила лепог понашања)

IV. МОЈЕ МЕСТО (11 часова)

1. *Месџа у којима људи живе* (именовање објеката, изглед места)
2. *Различити месџа, различити њослови* (занимања људи)
3. *Село и џрад – некад и сад* (упоређивање места некад и сад)

V. САОБРАЋАЈ У МОМ МЕСТУ (5 часова)

1. *Саобраћај у различитим месџима* (увођење у појам саобраћаја, регулисање саобраћаја, понашање у саобраћају)
2. *На џућу од куће до школе* (ученик учесник у саобраћају)

II РАЗРЕД

(2 часа недељно, 72 часа годишње)

ЦИЉЕВИ И ЗАДАЦИ

- Проширивање основних појмова из природних и друштвених наука;
- Овладавање почетним методама и техникама учења и стицања знања;
- Напредовање у развоју логичког мишљења (формирање појмова, упоређивање, уочавање заједничког и различитог, анализа, класификација и др.);
- Прихватање основних људских вредности за критеријум понашања према другим људима, према себи и раду;
- Формирање еколошки примерених ставова и подстицање пожељног понашања у складу са њима.

САДРЖАЈИ ПРОГРАМА

ПРИРОДА

А) ЖИВА ПРИРОДА – УВОД

I. ЖИВА БИЋА (2 часа)

1. *Жива џрирода, жива бића* (појам)
2. *Заједничке карактеристике живих бића* (именовање заједничких карактеристика)

II. БИЉКЕ (7 часова)

1. *Биљке* (појам, делови)
2. *Различити делови, различити улоге* (улоге делова биљке)
3. *Како џрема сџаблу разврсџавамо биљке* (дрвенасте и зеласте)

III. ЖИВОТИЊЕ (6 часова)

1. *Животиње* (појам, делови тела)
2. *Како се крећу животиње* (начини кретања)
3. *Разврсџајмо животиње џрема њиховој исхрани* (биљоједи, месоједи, сваштоједи)

IV. ЧОВЕК (2 часа)

1. *Човек* (појам, делови тела)
2. *Људи се међусобно разликују* (заједничко и различито код људи)

*нераскидива повезаност живих бића – систематизација тема (1 час)

Б) НЕЖИВА ПРИРОДА

I. УСЛОВИ ЖИВОТА (1 час)

1. *Нежива џрирода – услови животиа* (појам)

II. СУНЧЕВА СВЕТЛОСТ И ТОПЛОТА (4 часа)

1. *Сунчева светлост – услов животиа* (услов живота за жива бића)
2. *Сунчева џојлоџа – услов животиа* (услов живота за жива бића)

III. ВОДА (2 часа)

1. *Вода услов животиа* (услов живота за жива бића)

IV. ВАЗДУХ (2 часа)

1. *Ваздух – услов животиа* (услов живота за жива бића)

V. ЗЕМЉИШТЕ (2 часа)

1. *Земљиште – услов животиа* (услов живота за жива бића)

*без чега жива бића не могу – систематизација тема (1 час)

СНАЛАЖЕЊЕ У ВРЕМЕНУ

I. СНАЛАЖЕЊЕ У ВРЕМЕНУ (9 часова)

1. *Колико џраје дан* (појам сата и минута)
2. *Колико је сџџи* (часовник, читавање времена)
3. *Месеџ дана* (појам месец дана, делови месеца)
4. *Месеџ џо месеџ – џодина* (појам година дана, делови године, датум)
5. *Година џо џодина – деценија* (појам деценије и века, сналажење на траци времена)
6. *Годишња доба* (појам годишњег доба, преломни датуми)

ДРУШТВО

I. КАКО СЕ УДРУЖУЈЕМО (2 часа)

1. *Како се удружјемо* (групе, потребе, права и обавезе)

II. ПОРОДИЦА (6 часова)

1. *Пријадамо џородиџи* (група, домаћинство)
2. *Односи у џородиџи – џрава и обавезе* (љубав и поверење, права – обавезе, лепо понашање)
3. *Наџи рођаџи* (рођаџи, именовање, предак, потомак)
4. *Наџи џородични џразниџи* (именовање празника, врсте празника, како их славио)
5. *Наџа џородиџа некада* (живот у породиџи некада)

III. ШКОЛА (5 часова)

1. *Заједно смо у школи* (делатност – учење)
2. *Односи у школи – џрава и обавезе* (права, обавезе, лепо понашање)
3. *Наџи школски џразниџи* (именовање празника, како их славио)
4. *Наџе школе некада* (живот у школи некада)

IV. НАСЕЉЕ (14 часова)

1. *Шџа је насеље* (појам насеља)
2. *Изглед различитих крајева и насеља* (појам рељефа, равница, брда, планина)
3. *Воде у насељу и околини* (појам, текуће и стајаће воде, надземне и подземне)
4. *Воде које џеку* (извор, ток, обала, ушће)
5. *Живимо у насељу* (појам, становништво, потребе, права и обавезе становника)
6. *Заџџо у насељу џосџоје* (именовање објеката у насељу и њихов значај)
7. *Сналажење у насељу* (помоћу улица, тргова и делова насеља)
8. *Сналажење у насељу и околини* (помоћу страна света)

V. САОБРАЋАЈ У НАСЕЉУ (6 часова)

1. *Саобраћај некад и сад* (појам саобраћаја, саобраћајна средства, врсте саобраћаја према преносу људи, робе и информација)
2. *Ред и безбедност у саобраћају* (саобраћајни прописи, саобраћајни знаци и ознаке, светлосна и звучна сигнализација)
3. *Како чувам себе у саобраћају* (шга знам а шга примењујем као учесник у саобраћају)

III РАЗРЕД

(2 часа недељно, 72 часа годишње)

ЦИЉЕВИ И ЗАДАЦИ

- Проширивање и развој система основних појмова из области природе и друштва.

– Проширивање знања о везама и узајамном деловању (интеракцији) унутар живе и између живе и неживе природе.

– Стицање знања о врстама и основним карактеристикама различитих станишта и животних заједница, њиховим међусобним утицајима и битне улоге човека у њима.

– Схватање и прихватање посебне улоге и одговорности човека у очувању еколошке равнотеже (заштита и унапређење животне средине).

– Развој функционалне картографске писмености и просторне оријентације – употреба компаса, плана насеља и географске карте завичаја и Србије.

– Упознавање основних природних (географских), социјалних и историјских карактеристика завичаја и Србије.

– Развој свести о себи и самопоштовања уз прихватање индивидуалних разлика и поштовања потреба и права како сопствених тако и других.

– Формирање групног (националног и државног) идентитета упознавањем народа и народности који живе у Србији, као и њихових заједничких права и обавеза.

САДРЖАЈИ ПРОГРАМА

ПРИРОДА

ЖИВА И НЕЖИВА ПРИРОДА

I. ЖИВА И НЕЖИВА ПРИРОДА

– МЕЋУСОБНИ УТИЦАЈИ (6 часова)

1. *Станишће и животној заједници* (појам станишта – услови живота; појам животне заједнице и класификација на природне и култивисане).
2. *Међусобни утицаји у станишту и животној заједници* (утицај станишта, односно, услова живота на структуру животне заједнице – прилагођавање; утицај животне заједнице на услове живота у станишту: количина светлости и топлоте, састав земљишта, влага; међусобни односи припадника животне заједнице – ланац исхране и еколошка равнотежа).
3. *Однос човека према природи* (права и обавезе човека према природи, рационално коришћење природних ресурса, обнављање искоришћених и оштећених потенцијала; чување еколошке равнотеже као услов сопственог опстанка).

ПРИРОДНА СТАНИШТА И ЖИВОТНЕ ЗАЈЕДНИЦЕ

II. ШУМА (4 часа)

1. *Шума – карактеристике станишта и животној заједници* (услови живота; биљке и животиње шуме; међусобни односи и утицаји)
2. *Човек и шума* (значај, коришћење, заштита)

III. ЛИВАДА (4 часа)

1. *Ливада – карактеристике станишта и животној заједници* (услови живота; биљке и животиње ливаде; међусобни односи и утицаји)
2. *Човек и ливада* (значај, коришћење, заштита)

IV. РЕКА (4 часа)

1. *Река – карактеристике станишта и животној заједници* (услови живота; биљке и животиње реке; међусобни односи и утицаји)
2. *Човек и река* (значај, коришћење, заштита)

V. БАРА (3 часа)

1. *Бара – карактеристике станишта и животној заједници* (услови живота; биљке и животиње баре; међусобни односи и утицаји)
2. *Човек и бара* (значај, коришћење, заштита)

VI. ЈЕЗЕРО (3 часа)

1. *Језеро – карактеристике станишта и животној заједници* (услови живота; биљке и животиње језера; међусобни односи и утицаји)
2. *Човек и језеро* (значај, коришћење, заштита)

КУЛТИВИСАНА СТАНИШТА И ЖИВОТНЕ ЗАЈЕДНИЦЕ

VII. ЊИВА (3 часа)

1. *Њива – карактеристике станишта и животној заједници* (услови живота; биљке и животиње њиве; међусобни односи и утицаји)
2. *Човек и њива* (значај, коришћење, заштита)

VIII. ПОВРТЊАК (3 часа)

1. *Повртњак – карактеристике станишта и животној заједници* (услови живота; биљке и животиње повртњака; међусобни односи и утицаји)
2. *Човек и повртњак* (значај, коришћење, заштита)

IX. ВОЋЊАК И ВИНОГРАД (3 часа)

1. *Воћњак и виноград – карактеристике станишта и животној заједници* (услови живота; биљке и животиње воћњака и винограда; међусобни односи и утицаји)
2. *Човек и воћњак и виноград* (значај, коришћење, заштита)

X. ВРТ И ПАРК (3 часа)

1. *Врт и парк – карактеристике станишта и животној заједници* (услови живота; биљке и животиње врта и парка; међусобни односи и утицаји)
2. *Човек – врт и парк* (значај, коришћење, заштита)

ПРОСТОРНА ОРИЈЕНТАЦИЈА

СНАЈАЖЕЊЕ У ПРОСТОРУ (8 часова)

1. *Снајажење у простору помоћу компаса* (изглед; функционисање компаса и запис страна света – главних и споредних; области примене; начин употребе; практична примена)
2. *Снајажење у простору помоћу плана насеља* (изглед; оријентација на плану; начин употребе; практична примена у насељу)
3. *Снајажење у простору помоћу географске карте* (изглед; оријентација на карти; картографске боје; картографски знакови: граница, насеља, географски објекти – планине, равнице и воде, саобраћајни објекти – железнички и друмски путеви, споменици културе; начин употребе; практична примена – читање географске карте на примерима завичаја и Србије).

ДРУШТВО

I. ЗАВИЧАЈ И СРБИЈА ДАНАС (22 часа)

1. *Територија завичаја и Србије* (оријентација на карти Србије; уочавање територије омеђене границом; уочавање територије завичаја и обележја Републике Србије)
2. *Рељеф завичаја и Србије* (именовање најпознатијих планина и равница у Србији и завичају; налажење на карти и оријентација)
3. *Воде завичаја и Србије* (именовање најпознатијих река, канала, бара, природних и вештачких језера у Србији и завичају; налажење на карти и оријентација)
4. *Градови завичаја и Србије* (именовање већих градова у Србији и завичају; налажење на карти и оријентација)
5. *Главни град Србије* (именовање; налажење на карти и оријентисање)
6. *Природна богатства завичаја и Србије* (појам природног богатства; именовање: плодно земљиште, шуме, пашњаци, воде, разноврсност биљног и животињског света, заштићена природна добра – национални парк)

7. *Национални паркови Србије* (одређивање појма као интегралне заједнице различитих станишта и животних заједница које карактерише особита лепота и присуство ретких биљака и животиња, која је законом заштићена).
8. *Временске прилике у Србији и завичају* (количина топлоте, падавине и ветрови током годишњих доба)
9. *Делатности људи у завичају и Србији* (рад људи условљен природним богатством и временским приликама у Србији и завичају; права и обавезе човека при коришћењу природних богатстава)
10. *Стишовицитво завичаја и Србије* (народи и народности у завичају и Србији; језик, обичаји и вера различитих народа и народности у Србији и завичају)
11. *Заједничка права и обавезе становника (грађана) Србије* (обавезе грађана у држави Србији; једнака права свих грађана)

II. СРБИЈА И ЗАВИЧАЈ У ПРОШЛОСТИ (6 часова)

1. *Сведоци прошлости у Србији и завичају* (археолошке ископине, записи, старе новине, предмети, споменици, манастири, задужбине, остаци градова и утврђења; налажење и оријентисање на карти Србије)
2. *Рацка – прва српска држава* (уочавање територије и оријентисање на карти данашње Србије; главни град; владар; начин живота; просвећивање и култура; права и обавезе становника)
3. *Значајне личности прве српске државе* (Стефан Немања, Растко Немањић – Свети Сава, Милутин и Душан)”

5. У делу Програма за предмет **Познавање природе**, мења се Програм у целини и гласи:

„ПОЗНАВАЊЕ ПРИРОДЕ

IV РАЗРЕД

(2 часа недељно, 72 часа годишње)

ЦИЉЕВИ И ЗАДАЦИ

- Увођење у елементарно знање из области природних наука.
- Уочавање особина воде, ваздуха, земљишта и неких природних појава на земљи.
- Стицање елементарних знања о органима, системима органа, њиховој функцији код биљака, животиња и човека.
- Проширивање знања о интеракцијским односима живе и неживе природе на планети Земљи.
- Развијање здравствених и еколошки примерених ставова и подстицање пожељног понашања у складу са њима.
- Стицање знања и формирање навика за коришћење различитих извора знања у спознавању живог и неживог света на планети Земљи.

САДРЖАЈИ ПРОГРАМА

ЗЕМЉА ДЕО КОСМОСА – уводна тема (2 часа)

1. *Земља у космосу* (космос; небеска тела; Сунце; Земља, Месец)
2. *Планета на којој живим – Земља* (услови за живот: вода, ваздух, земљиште, Сунце. Омотачи: ваздушни, водени, копнени и живи свет)

I. ВОДА СВУДА ОКО НАС (6 часова)

1. *Различита агрегатна стања воде и основне особине сваког стања* (уочавање битних карактеристика, услови постојања, узроци преласка из једног агрегатног стања у друго).
2. *Вода у течном стању* (особине воде; вода растварач).
3. *Утицај шемпературе на промену агрегатног стања воде* (мерење температуре воде термометром, различитог степена загрејаности; мерење температуре смеше воде и леда).

4. *Понашање различитих предмета у води – њива, њоне* (огледи који илуструју ове појаве).
5. *Кружење воде у природи* (кружење воде у природи, значај воде за живот на Земљи, како је користити и чувати).
6. *Механичка снага и енергија воде* (воденица, хидроцентрале...).

II. ВАЗДУХ САСТАВНИ ДЕО ЗЕМЉИНЕ АТМОСФЕРЕ (4 часа)

1. *Основне особине ваздуха* (боја, укус, мирис, променљив облик и запремина, притисак).
2. *Кисеоник – саставни део ваздуха* (значај кисеоника за живи свет на Земљи).
3. *Запађивање ваздуха* (запажање и превенција)
4. *Сипување ваздуха. Ветар* (механичка снага и енергија ветра).

III. ЗЕМЉИШТЕ (2 часа)

1. *Тло* (врсте тла и особине; брига о земљишту)
2. *Скривена блага земље* (руде, минерали и горива).

* **Чврсто, течно и гасовито стање у нашем окружењу** (систематизација тема) – уочавање битних карактеристика; именовање агрегатног стања, уочавање на основу претходног искуства са водом; ваздухом; земљиштем. Реализовати кроз огледи (1 час).

НЕКЕ ПРИРОДНЕ ПОЈАВЕ НА ЗЕМЉИ

I. КРЕТАЊЕ СВУДА ОКО НАС (9 часова)

1. *Различити облици кретања* (огледи који илуструју различите облике кретања).
2. *Кретање и мировање. Како нешто покретно?* (огледи који дају одговор на постављено питање; стрма раван и полуга помажу при покретању предмета).
3. *Од чега зависи брзина кретања и брзине растајања – њуи?* (огледи који дају одговорне на ова питања)
4. *Мерење брзине растајања мейром њо храјавим и љајким њоврцима.*
5. *Зашто све пада на земљу?* (тешко и лако – мерење тежине на основу истезања опруге или гумене траке или ластича).
6. *Кретање у свакодневном животију. Како се ми крећемо* (навођење примера, тумачење).
7. *Кретање Земље.* (Како настају дан и ноћ? Како настају годишња доба?).

II. ЕЛЕКТРИЧНЕ ПОЈАВЕ (6 часова)

1. *Како је ошкривен електрицитет* (прича о електрицитету, огледи).
2. *Електрична сипуја* (електрично осветљење, шта све ради на струју).
3. *Једноставни оиледи са малом сипаљцом и електричном сипујом* чији је извор батерија од 3 до 4,5 V (запажање о условима настанка струје и понашање различитих материјала, проводника и изолатора).
4. *Електричне појаве у природи у свакодневном животију* (навођење примера и тумачење).
5. *Како електрична сипуја сипиже до наших домова и како је ѡреба користијии?*
6. *Никола Тесла* (од првих интересовања за електрицитет и дечијих игара до великих открића).

III. МАГНЕТИ (2 часа)

1. *Како ѡреознајии мајнеи* (запажање основних карактеристика магнета, њихово деловање на различите предмете).
2. *Узајамно деловање мајнеи.* *Примена мајнеи* (извођење огледи и навођење примера).

ЖИВИ СВЕТ НА ЗЕМЉИ**I. БИЉКЕ (10 часова)**

1. *Биљни свет на Земљи* (разноврсност, распрострањеност, прилагођавање условима живота – опстанак)
2. *Како настају биљке* (цвет, опрашивање, плод, семе, грађа и функција органа за размножавање и остали начини размножавања биљака)
3. *Биљке сиварају храну* (лист, корен, стабло у функцији система исхране и ослобађање непотребних материја)
4. *Биљке расту и развијају се* (животни циклус биљака, дужина живота од једне до више година)
5. *Биљке дишу* (функција процеса, веза живе и неживе природе, значај за човека и животиње)

II. ЖИВОТИЊЕ (10 часова)

1. *Животиње на планети Земљи* (разноврсност, распрострањеност, прилагођавање условима живота – опстанак)
2. *Како животиње долазе на свет* (систем органа за размножавање)
3. *Како се животиње крећу* (животна средина и систем органа за кретање)
4. *Животиње се хране, расту и развијају* (начин исхране; систем органа за исхрану, утицај исхране на развој)
5. *Животиње дишу* (систем органа за дисање у зависности од станишта и животне средине)

III. ЧОВЕК (18 часова)

1. *Да ли смо исти или се разликујемо – човек део природе*
2. *Делови тела* (систем органа омогућују живот, функција система органа, здравље услов функционисања људског организма)
3. *Свети сазнајем чулима* (вида – око; слуха – ухо; мириса – нос; укуса – језик; додир – кожа; функција система; нега; заштита)
4. *Чему служи мозак* (функција нервног система; ненадокнадив губитак нервних ћелија; нега, заштита)
5. *Својим унутрашњим, крећем се* (систем органа за кретање – кости и мишићи, функција система, нега и заштита)
6. *Пути задовољавања* (систем органа за варење и излучивање, функција система, правилна исхрана, разноврсност исхране, нега и заштита)
7. *Како дишем* (систем органа за дисање, функције органа, нега, заштита од загађеног ваздуха)
8. *Крв – течност која живи значај* (појам, систем органа за крвоток, функција, значај крви за живот, нега, заштита, здрав живот, помоћ другима)
9. *Како сам постојао део природе* (систем органа за размножавање; љубав, нега, заштита здравља...)
10. *Човек најсложенија јединка природе, живи не по својој природи* (како могу да утичу на квалитет и дужину живота – здрав живот).

* **нераскидива повезаност живе и неживе природе на планети Земљи – произвођачи, потрошачи и разлагачи (2 часа)**

6. У делу Програма за предмет **Познавање друштва**, мења се Програм у целини и гласи:

„ПОЗНАВАЊЕ ДРУШТВА**IV РАЗРЕД**

(2 часа недељно, 72 часа годишње)

- Упознавање природно-географских и социјалних карактеристика Савезне Републике Југославије.
- Упознавање историје Срба кроз векове.

– Стицање основних знања о формирању заједничке државе југословенских народа.

– Препознавање идентитета српског народа преко језика, вере, традиције и његово очување кроз векове.

– Формирање навика за живот у мултикултуралним заједницама кроз поштовање права на различитост, уважавање сопственог идентитета, демократских права и обавеза свих грађана Југославије.

САДРЖАЈИ ПРОГРАМА**I. САВЕЗНА РЕПУБЛИКА ЈУГОСЛАВИЈА (14 часова)**

1. *Територија СР Југославије* (оријентација на карти, одређивање граница и територије савезне државе, обележја државе)
2. *Релеф СР Југославије* (именовање најпознатијих планина и равница у СР Југославији, проналажење на карти и оријентација)
3. *Воде СР Југославије* (именовање најпознатијих река, канала – сливова; природних и вештачких језера и мора у СР Југославији, оријентација на карти)
4. *Градови СР Југославије* (именовање већих урбаних средина – градова у Југославији; проналажење на карти)
5. *Главни град СР Југославије и република* (именовање, налажење на карти СР Југославије)
6. *Природна богатства СР Југославије* (плодно земљиште, шуме, пашњаци, воде, разноврсност биљног и животињског света, национални паркови)
7. *Временске прилике у СР Југославији* (променљивост годишњих доба, падавине, ветрови...)

II. ПРИРОДНО-ГЕОГРАФСKE ОБЛАСТИ

СР ЈУГОСЛАВИЈЕ И ДЕЛАТНОСТ ЉУДИ У ЊИМА (14 часова)

1. *Природно-географске области у СР Југославији* (равничарска; планинска; приморска област; положај, оријентација на карти, карактеристике)
2. *Равничарска област у СР Југославији* (временске прилике, природна богатства)
3. *Делатност људи у равничарским крајевима СР Југославије* (рад људи условљен природним богатствима, временским приликама; права и обавезе човека у коришћењу природних богатстава)
4. *Планинска област у СР Југославији* (временске прилике, природна богатства, одређивање на карти)
5. *Делатност људи у планинским областима СР Југославије* (рад људи условљен природним богатствима, временским приликама; права и обавезе човека у коришћењу природних богатстава)
6. *Приморска област у СР Југославији* (временске прилике, природна богатства)
7. *Делатност људи у приморским областима СР Југославије* (рад људи условљен природним богатствима, временским приликама; права и обавезе човека у коришћењу природних богатстава)

III. СТАНОВНИШТВО СР ЈУГОСЛАВИЈЕ (4 часа)

1. *Становништво СР Југославије* (народи и народности у СР Југославији, језик, обичаји, вера и остали мултикултурални утицаји народа и народности)
2. *Заједничка права и обавезе становника у СР Југославији* (узајамне обавезе државе и грађана; једнака права свих грађана СР Југославије, поштовање права на различитост...)

ЖИВОТ СРПског НАРОДА У ПРОШЛОСТИ**I. СРБИ У СРЕДЊЕМ ВЕКУ (14 часова)**

1. *Српско царство* (Душанова освајања, настанак царства, територија, влада).

2. *Распад царства* (непослушност племства владару, продор Турака, крај Српског царства)
3. *Моравска Србија* (кнез Лазар, живот у српским областима)
4. *Косовска битка – историја и мит* (време, место, учесници, мит и легенде).
5. *Култура Срба у средњем веку* (вера, обичаји, манастири ...)
6. *Значајне личности* (кнез Лазар, Милош Обилић, кнегиња Милица, Стефан Лазаревић, Марко Краљевић, Јефимија; изглед, културно-историјски значај; митови и легенде).

II. СРБИ ПОД ТУРСКОМ ВЛАШЋУ И ОСЛОБОЂЕЊЕ (12 часова)

1. *Срби под турском влашћу* (харач, данак у крви, хајдуци, ускоци, буне).
2. *Први српски устанак* (избијање устанка, Карађорђе вођа устанка, успех и пропаст устанка).
3. *Други српски устанак* (организовање и вођа устанка, стицање аутономије Србије, владавина Милоша Обреновића).
4. *Култура* (језик, писмо, вера, обичаји; Вук Караџић, Доситеј Обрадовић).
5. *Стивање државе Црне Горе*.

ЈУГОСЛОВЕНСКИ НАРОДИ У СВЕТСКИМ РАТОВИМА

I. ЈУГОСЛОВЕНСКИ НАРОДИ У СВЕТСКИМ РАТОВИМА (14 часова)

1. *Први светски рат* (време, учесници, Церска, Колубарска битка, Солунски фронт, исход рата)
2. *Значајне личности* (Краљ Петар I Карађорђевић; Војвода Степа, Војвода Мишић)
3. *Стивање Краљевине СХС* (оснивање, територија, владар и живот народа)
4. *Краљевина Југославија између два рата* (проглашење Краљевине Југославије, живот народа, владари и распад Краљевине Југославије)
5. *Други светски рат* (време, учесници, ток, отпор окупатору, вође отпора Јосип Броз Тито и Дража Михајловић; исход рата)
6. *Југославија после Другог светског рата* (територија, републике, обележја).
7. *Југословенски народи у другој половини XX века* (живот народа Југославије).

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА (УПУТСТВО)

Упутство је интегрални део програма и има обавезујући значај. Односи се на начин реализације програма ради остваривања општих циљева и задатака предмета природе и друштва као и циљева датим по разредима од I до IV. Учитељ је дужан да се упозна са циљевима, концепцијом и структуром програма и да их у непосредном васпитно-образовном раду примењује.

– Растерећен програм познавање природе и друштва задржао је постојећи оквир, наставни план од 72 часа годишње или 2 часа недељно по разреду, као и досадашњи принцип у обухвату наставне грађе, такозвани принцип завичајне наставе. Полази се од несистематизованих искуствених сазнања детета из непосредног окружења ка општим, научно заснованим систематизованим знањима из природе и друштва.

– У постојећим оквирима примењена је концепција *спиралних кругова* при избору програмске грађе у циљу формирања елементарних појмова и постављања мреже за формирање система појмова из области природе и друштва у складу са узрасним карактеристикама ученика.

* Основна интениција *наставе ППД¹⁾* није на усвајању програмских садржаја већ на подстицању развојних интенција деце уз помоћ наведених садржаја усмерених ка развоју психо-физичких, когнитивно-емоционалних и социјално-афективних сфера личности деце.

– Растерећење је извршено кроз:

а) *Редукцију, реконструкцију, рескрипцију и актуелизацију циљева и садржаја програма;*

б) *Измену концепције програма односно остваривање циљева а не усвајање садржаја програма преко спиралних, а не концентричних кругова, чиме се избегава понављање, а омогућује надоградњавање појмова и изградња система појмова у области природе и друштва;*

в) *Измену концепцију учења – наставе, применом интерактивне наставе, кооперативних и партиципативних облика и метода учења; активним учешћем ученика у процесу стицања знања у настави и изван ње; смисленом ојсервацијом и партиципацијом при стицању знања, вештина и навика.*

Оспособљавање за коришћење различитих извора знања графичких и електронских медија као и *амбијенталног учења* у зависности од услова и окружења с намером развијања *елементарне функционалне писмености* и припреме за даље учење у складу са развојним способностима ученика.

г) *Измењеним укупним односом часова обраде и утврђивања по наставним темама. Уместо ранијих 60:40 посто часова обраде и утврђивања сада је, у већини наставних тема, попуњен однос 50:50 посто часова обраде и утврђивања у зависности од процене учитеља при планирању и реализовању програма.*

– Овим програмом одређени су само општи циљеви и задаци предмета у целини и по разредима, а даља *оперативна разрада циљева* и задатака препуштена је учитељима као својеврсни *вид слободне у креирању наставног процеса* ради успешног остваривања наведених стандарда²⁾.

– Реализовање циљева преко понуђених садржаја овог програма заједнички су и обавезни за све ученике и наставнике у Србији, с тим што се при реализацији садржаја увек полази од специфичности средине што је неопходно нагласи посебно у мултикултуралним заједницама.

– Садржаји програма на основу којих се остварују циљеви предмета обухватају област (живе и неживе природе, друштва, временску и просторну оријентацију).

У I разреду обим садржаја ППД односи се на непосредно окружење – мој крај и околина;

У II разреду моје место – насеље са околином;

У III разреду завичај и Србија;

У IV разреду Познавање природе: планета Земља, живи и неживи свет на Земљи, неке природне појаве на Земљи.

У IV разреду Познавање друштва: Србија и СР Југославија са својим природно географским и социјалним карактеристикама, прошлост Срба и народа Југославије од Душановог царства до краја XX века.

– У самој формулацији наставних тема и садржаја који се обрађују по програмским целинама од I до IV разреда, протежу се *имплицитне постављени циљеви* из области *екологије и демографије*. Остваривање ових циљева у настави постиже се применом слогана „*Мисли глобално, делай локално*” како у области природе тако и друштва. Овај слоган истовремено указује на активну, неизбежну улогу човека у свету који га окружује и постојању интерактивних односа између човека и његовог микро и макро окружења.

– Учитељ има обавезу да оствари интегрални приступ у формирању појмова. Има могућности да користи садржаје из различитих предмета и на основу њих примењује мултидисциплинарни приступ изградњавању појмова и постављању темеља за формирање мреже система појмова; поштујући одреднице *принципа корелације* у својој педагошкој пракси. Ови захтеви морају се имати у виду већ при планирању а и током реализације програма.

– Постављени стандарди реализују се, пре свега кроз наставни процес у школи обогаћен очигледним наставним средствима и огледима. Њихова реализација омогућена је кроз организоване посете, шетње, излете, наставу у природи затим осмишљеним екскурзијама, зимовањима и летовањима ученика.

1) ППД, ПП, ПД – Познавање природе и друштва, Познавање природе, Познавање друштва

2) Стандарди – постављени циљеви и задаци предмета програма Природе и друштва

– Поред коришћења званично одобрених уџбеничких комплекта у реализацији програма ППД, ПП и ПД препоручује се и коришћење шире литературе и осталих извора информација: штампаних, аудиовизуелних, електронских медија; самих природних и друштвених извора као најверодостојнијих показатеља стварности и појава³⁾.

– Као помоћ у планирању и реализацији програма, поред ових упутстава, учитељима се препоручује коришћење приручника за наставу ППД за I и II разред истог ауторског тима (Новковић, Требјешанин, Гачановић) који је израдио и нове уџбеничке комплете за прва два разреда.

– Постављени стандарди захтевају и формирање навика и вештина ученика ради постизања елементарне и функционалне писмености што подразумева примену партиципативног учења примерног узрастним – развојним способностима ученика.

– При процесу праћења остваривања постављених стандарда што мање користити класичне писмене провере знања (контролне и писмене вежбе) као основ за оцењивање постигнућа ученика.

– Праћење и евалуацију обављати континуирано уважавањем интересовања и активности ученика у процесу учења, а у складу са индивидуалним способностима и њиховим развојем.

– Обавеза учитеља је да организовањем наставе – учења утиче мотивационо и подстицајно на развој способности ученика уз максимално коришћење диференцираних захтева и интересантних начина рада у циљу поштовања права на различитост како у нивоу предзнања ученика тако и динамике развоја њихових потенцијалних способности.

– Педагошки захтев који се може овде испоштовати је: *Организовање наставе – учења тако да одвијање процеса, једнима помоћ да постигну, а другима да остваре „добри ученици“ и развијају се у складу са својим потенцијалима.*

– Поред мотивационог значаја оцена би требало да представља и одраз *квалитетности испуњености постављених стандарда* на нивоу разреда.

– Учитељ је дужан да постављене циљеве и задатке програма реализује кроз наставу у школи и остале организационе форме рада без додатног оптерећења родитеља и њиховог обавезног ангажовања у остваривању програма.

– Родитељи као потенцијални учесници у реализацији програма могу бити добровољно ангажовани као расположиви ресурси, из непосредног окружења, у зависности од њихових знања, могућности и хтења, а за потребе свих ученика у одељењу – разреду.”

7. У делу Програма за предмет **Историја** врше се следеће измене и допуне.

У одељку:

Садржаји програма за V разред мењају се и гласе:

УВОД

Прошлост (појам прошлости, историјски извори)

Време (време и његова улога у проучавању прошлости, рачунање времена).

Историја, наука о прошлости (подела прошлости, историја као наука и као наставни предмет).

ПРАИСТОРИЈА

Основне одлике праисторије (постанак човека, живот и занимање, проналасци).

Централни Балкан у праисторији (верске представе човека праисторије, праисторијска налазишта на Централном Балкану).

СТАРИ ВЕК

Основне одлике старог века (хронолошки оквири, државе и народи који их оснивају, где настају, структура друштва, веровање и култура).

3) За потребе реализације програма познавања природе IV разреда (неке природне појаве) препоручује се коришћење књига: „У свету електрицитета” и „Кретање”, аутора Вере Бојовић у издању Завода за уџбенике и наставна средства; јер је у њима дат богат избор огледа неопходних за тумачење појава наведених у овој области.

Основна обележја старог истока (географски појам старог истока, најпознатије државе, структура друштва, веровање и култура).

Најстарији период грчке историје (мит о Минотауру, Тезеју, Ахилу, Одисују, колонизација).

Грчки полиси – Спарта и Атина (појам полиса, структура друштва, војничко васпитање у Спарти, државно уређење).

Грчко-персијски ратови и пелопонески рат (узроци ратова, битка на Маратону и у Термопилима, карактер ратова, последице).

Грчка култура (веровање, Олимпијске игре, митологија).

Грчка култура (писмо, књижевност, наука – историја, архитектура, свакодневни живот).

Хеленистичко доба и његова култура (појам хеленизма и хронолошки оквири, Александар Велики, култура).

Постанак Рима (оснивање Рима – легенда о Ромулу и Рему, структура друштва, хронолошки оквири римске републике и коњом управља).

Рим светска сила старог века (војска, освајања, тријумф, војсковође, Цезар, провинције).

Рим у доба царства (Октавијан, Диоклецијан, Константин).

Римска култура (веровање, наука – право, архитектура, свакодневни живот).

Хришћанство (појава хришћанства, значај и култура).

Пад Западног римског царства (појава варвара, подела царства, пад Западног римског царства).

Централни Балкан у антици (антички остаци на простору Централног Балкана са нагласком на локалној античкој прошлости).

број часова обраде градива: 20

број часова утврђивања градива: 12

број часова систематизације градива: 4

У одељку Садржаји програма за VI разред врше се следеће измене и допуне:

У пододељку Средњи век – Европа у раном средњем веку (5+4) брише се тачка 5.

У пододељку Средњи век – Српски народ и његови суседи у позном средњем веку (13+8) бришу се тачке 12. и 13.

У пододељку Средњи век – Српске земље у доба османлијских освајања (7+5) додаје се нова тачка 1. која гласи: „Исламски свет у средњем веку”. У истом пододељку брише се тачка 7., а постојеће тачке 1., 2., 3., 4., 5., и 6. пренумеришу се.

број часова обраде градива: 33

број часова утврђивања градива: 30

број часова систематизације градива: 9

Садржаји програма VII разреда замењују се и гласе:

УСПОН ЕВРОПЕ (Европа од краја 15. до краја 18. века).

Основне одлике новог века и позног феудализма.

Велика географска открића (узрок, повод, техничка открића, ток).

Велика географска открића (последике, колонизација, значај).

Мануфактура – нови начин производње.

Хуманизам и ренесанса.

СРПСКИ НАРОД ПОД СТРАНОМ ВЛАШЋУ ОД 16. ДО КРАЈА 18. ВЕКА

Турско друштво и држава од 16. до краја 18. века

Положај Срба у Турском царству

Пећка патријаршија

Хајдуци и ускоци

Ратови Аустрије и Млетачке републике против Турског царства

Велика сеоба Срба

Срби у Аустрији, Војна крајина од 16. до краја 18. века

Срби у цивилној Хрватској и Славонији од 16. до краја 18. века

Срби у Угарској од краја 17. до краја 18. века (насељавање, привилегије, положај)

Срби у Угарској од краја 17. до краја 18. века (Карловачка митрополија, култура, свакодневни живот)

Дубровник, Срби у Далмацији и Боки Которској од 16. до краја 18. века

РЕВОЛУЦИОНАРНА – ГРАЂАНСКА ЕВРОПА (Свет крајем 18. и у првој половини 19. века)

Привредне и друштвене промене у Европи крајем 18. и у првој половини 19. века (технички проналасци, промене у начину производње, промене у друштву, раднички покрет)

Грађанске револуције (појам грађанских револуција, зашто се покрећу и ко је главни носилац, информативно приказати низоземску, енглеску и америчку револуцију)

Француска грађанска револуција (узрок, повод, ток и значај)

Европа и Наполеонов ратови од 1794. до 1815. године

Револуција 1848. и 1849. године (у прегледу приказати револуцију у Француској, Италији, Немачкој и Хабсбуршкој монархији и значај ових револуција)

НАЦИОНАЛНИ ПОКРЕТИ СРПСКОГ НАРОДА У ПРВОЈ ПОЛОВИНИ 19. ВЕКА

Прилике у Београдском пашалуку у 18. и почетком 19. века

Буна на дахије

Први српски устанак до 1807.

Први српски устанак од 1807. до 1813. године

Организација устаничке власти

Други српски устанак

Прва владавина Милоша Обреновића

Уставобранитељски режим и кнез Александар Карађорђевић

Цетињска митрополија

Стварање црногорске државе

Босна и Херцеговина у првој половини 19. века

Срби у Угарској у првој половини 19. века

Војводина у револуцији 1848/1849. године

Срби у Далмацији и Боки Которској у првој половини 19. века
број часова обраде градива: 37
број часова утврђивања градива: 30
број часова систематизације градива: 5

Садржаји програма VIII разреда замењују се и гласе:

СВЕТ У ДРУГОЈ ПОЛОВИНИ 19. И ПОЧЕТКОМ 20. ВЕКА

Промене у привреди и друштву крајем 19. и почетком 20. века (Међународни односи крајем 19. и почетком 20. века, последице уједињења Италије и Немачке, подела колонија у Азији и Африци, улога Јапана као велике силе, нови империјалистички ратови и међународне политичке кризе. Политичке идеје – либерализам, демократија, национализам, социјализам)

Балкан и велике силе (Хабсбуршка монархија, Аустро-Угарска нагодба, Османлијско царство, Русија, Источно питање, Сан-Стефански мир, Берлински конгрес)

СРБИЈА, ЦРНА ГОРА И ЊИХОВИ СУСЕДИ КРАЈЕМ 19. И ПОЧЕТКОМ 20. ВЕКА

Србија 1858–1878. године (владавина Михајла Обреновића и национална политика Србије, Уједињена омладина српска, добијање градова, ослободилачки ратови 1876–1878., делатност Светозара Марковића)

Србија 1878–1903. године (стицање независности, развој привреде, оснивање политичких странака, проглашење краљевине, Тимочка буна, српско-бугарски рат, Устав 1888., политички живот у Србији)

Србија 1903–1912. године (мајски преврат, завођење парламентаризма и грађанске демократије, појачан привредни развитац, царински рат)

Црна Гора у другој половини 19. и почетком 20. века (територијално проширење и привредни напредак, државна управа, апсолутизам Николе Петровића, Устав и политичке борбе)

Срби у Угарској у другој половини 19. и почетком 20. века (укидање Српске Војводине, Светозар Милетић и национални покрет војвођанских Срба, народно-црквена аутономија, положај осталих народности у условима мађаризаторске политике угарске владе)

Положај Срба у Хрватској после Хрватско-Угарске нагодбе (борба за признавање националне посебности, народни покрет 1903., Хрватско-Српска коалиција)

Босна и Херцеговина под аустроугарском влашћу (Аустроугарска управа, привредна политика аустроугарских власти, нерешено аграрно питање, међународни односи и национална политика окупационих власти, покрет Срба и Муслимана за верску и просветну аутономију, анексија, Млада Босна)

Суседни народи крајем 19. века (зачеци народног препорода Бугара, Румуна и Албанаца, борба за самосталну цркву, национални покрет за стварање државе уједињење Влашке и Молдавије и развој Румуније крајем 19. и почетком 20. века, економске и политичке прилике албанског народа, феудална анархија, зачеци препорода)

Стара Србија, Рашка и Косовска област под турском влашћу у другој половини 19. и почетком 20. века (етнички и друштвени односи и прилике после младотурске револуције)

Балкански ратови (супротности између балканских држава, балкански савез, успеси Србије и Црне Горе у Првом балканском рату, Други балкански рат, историјски значај балканских ратова)

САВРЕМЕНО ДОБА

ПРВИ СВЕТСКИ РАТ И РЕВОЛУЦИЈЕ У РУСИЈИ

Први светски рат (1914–1918) (супарнички табори и борба за њихово проширење, главни фронтови)

Први светски рат (крај рата и његов карактер, стварање нових држава у Европи)

Револуције у Русији (прилике у Русији уочи и у току Првог светског рата, Фебруарска револуција, Октобарска револуција и грађански рат, утицај Октобарске револуције на прилике у Европи – Немачка, Мађарска....)

Србија и Црна Гора у Првом светском рату (ратовање Србије и Црне Горе као наставак одбрамбене и ослободилачке борбе, Церска и Колубарска битка)

Србија и Црна Гора у Првом светском рату (повлачење преко Албаније, Мојковачка битка, Солунски фронт. Повезати балкански са европским фронтом)

Живот у окупираној Србији. Југословенска идеја (окупациони систем у Србији, Топлички устанак и његове последице, предисторија југословенске идеје у Србији, предуслови за појаву југословенске идеје, први облици сарадње националних покрета југословенских народа, југословенска идеја крајем 19. и почетком 20. века, декларација о стварању Југославије током Првог светског рата)

СВЕТ ИЗМЕЂУ ПРВОГ И ДРУГОГ СВЕТСКОГ РАТА

Прилике у свету после Првог светског рата (промене у међународним односима, Друштво народа)

Идеолошки, политички и државни системи у Европи између два светска рата

Идеолошки, политички и државни системи у Европи између два светска рата (либерализам, националсоцијализам, комунизам)

Економске, културне и друштвене прилике у међуратној Европи

ЈУГОСЛАВИЈА ИЗМЕЂУ ДВА СВЕТСКА РАТА

Краљевина Срба, Хрвата и Словенаца 1918–1929. (конституисање државе, Видовдански устав, време парламентаризма)

Краљевина Срба, Хрвата и Словенаца 1918–1929. (економски, културни и друштвени развој, национално и верско питање)

Југославија 1929–1939. (режим од 6. јануара, намеснички режим, влада Милана Стојадиновића)

Југословенска држава у кризи 1939–1941. (државно-правно преуређење Краљевине Југославије, спољни чинилац и југословенска криза, 25–27. март 1941)

ДРУГИ СВЕТСКИ РАТ

1939–1941. година (напад на Пољску, рат на Западу)

1941–1943. година (напад на СССР и рат на истоку до битке код Стаљинграда, Афрички фронт, рат на Пацифику)

1943–1945. година (од Стаљинграда до краја рата)
 Југославија 1941–1942. (априлски рат, разбијање и подела Југославије, устанци, окупациони системи, грађански рат)
 НДХ и колаборационистички режими
 Југославија 1942–1943. (југословенско ратиште и супротстављени оружани покрети до пада Италије)
 1943–1945. (борба за међународно признање, завршне операције, питање монархије и унутрашњег уређења)
 Последице и резултати Другог светског рата (логори, жртве, Холокауст, разарања, промене граница, прекомпоновање простора, технологије, тотални рат)

СВЕТ ПОСЛЕ ДРУГОГ СВЕТСКОГ РАТА

Супротности између великих сила, хладни рат и блоковска подела (1945–1989) (узроци супротности између великих сила, питање мировних уговора, почетак хладног рата и стварање блокова)
 Деколонијација и стварање ратних жаришта (облици деколонизације у Азији и Африци, појава ратних жаришта)
 Формирање нове Европе

ЈУГОСЛАВИЈА ПОСЛЕ ДРУГОГ СВЕТСКОГ РАТА

Југославија 1945–1948. (Треће заседање АВНОЈ-а, избори 1945., проглашење Републике, Устав, обнова привреде, аграрна реформа и колонизација, први петогодишњи план, национализација, откуп и политика репресије према сељаштву)

Спољна политика ФНРЈ 1945–1948. (Стаљинова политика према Југославији, Резолуција ИБ-а, напади на Југославију, политички, привредни и војни притисак СССР-а и социјалистичких земаља, репресија према присталицама ИБ-а, почети нормализације односа између Југославије и социјалистичких земаља, политика несврстаности и запостављање европске компоненте у спољној политици)

Политички, економски, културни и друштвени развој 1948–1991. (устави, економске кризе, национални сукоби, природа југословенског комунизма)

број часова обраде градива: 41
 број часова утврђивања градива: 22
 број часова систематизације градива: 5

8. У делу Програма за предмет **Географија** врше се следеће измене и допуне:

у одељку: „Циљ и задаци“, у алинеји 10 „Задаци“, после речи: „која се бори за мир“ бришу се речи: „против санкција, ембарга и изолационизма“.

V РАЗРЕД

У Садржајима програма „Елементи опште географије“, у пододељку „Картографија (5+3)“, бројеви „(5+3)“ замењују се бројевима „(4+3)“, а тачка 5. се брише.

У пододељку: „Кретање Земље и последице њеног кретања (3+2)“ бројеви „(3+2)“ замењују се бројевима „(2+2)“, а тачка 3. брише се.

У пододељку: „Ваздушни омотач Земље – атмосфера (3+2)“, тачка 3. мења се и гласи: „Топлотни појасеви на Земљи и основни типови климе (екваторијална, тропска, умерена и поларна)“.

У пододељку „Воде на Земљи – хидросфера (3+2)“ бришу се речи: „кружење воде у природи“.

У пододељку „Земљиште, биљни и животињски свет на Земљи – биосфера (1+1)“ бришу се речи: „биљне и животињске формације“.

VI РАЗРЕД

У пододељку: „Становништво и насеља на Земљи“ тачка 2., замењује се новом тачком која гласи „2. Кретање и структура светског становништва (верска, национална, професионална)“.

У пододељку: „Географска средина и људске делатности“ тачке 1. и 2. замењују се новим тачкама 1. и 2. које гласе:

„1. Природна и географска средина и појам географске регије као комплексне географске средине.

2. Одлике светске привреде, привредне делатности и гране“.

У одељку Програма: „Географија Европе“, у пододељку: „Општи географски преглед континента“, бројеви: „(7+7)“ замењују се бројевима: „(6+5)“.

У пододељку: „Јужна Европа“, тачке: „2 до 7.“ замењују се новим тачкама које гласе:

„2. СР Југославија – централна земља Балканског полуострва,

3. Македонија и Бугарска,

4. Грчка и Албанија,

5. Босна и Херцеговина (Република Српска и Федерација БиХ),

6. Хрватска и Словенија,

7. Европске интеграције и Пакт за стабилност Југоисточне Европе“.

VII РАЗРЕД

У Садржајима програма: „Географија ваневропских континената“, у одељку „I Азија“, у пододељку „Општи географски преглед континента“ бројеви: „(4+3)“ замењују се бројевима: „(4+2)“, а у пододељку „Јужна Азија“ бројеви: „(2+1)“ замењују се бројевима: „(2+2)“.

У одељку: Програма „II Африка“, у пододељку: „Општи географски преглед континента“, у тачки „3“, после речи „савремени“ брише се реч: „неоколонијализам“.

У пододељку: „Јужна Америка (4+3)“, у тачки 2 речи: „неоколонијални положај Јужне Америке у односу на САД“, замењују се речима: „савремени развој Јужне Америке и односи са САД.“

VIII РАЗРЕД

У Садржајима програма: „Географија Југославије“, у пододељку: „Географски положај и границе СР Југославије“, у тачки 1., после речи: „суседним државама“, бришу се речи: „и републикама претходне СФРЈ“, а у тачки 2. бришу се речи: „Историјски развој Југославије“.

У одељку: „Природне одлике (17+10)“ у пододељку: „Клима“, бројеви „(2+2)“ замењују се бројевима: „(2+1)“.

У пододељку: „Воде“, бројеви: „(4+2)“ замењују се бројевима: „(4+3)“.

У одељку: „IV. Привреда Југославије (15+11)“, у тачки 1., бришу се речи: „кратак преглед досадашњег развоја“.

У пододељку: „Индустрија „(7+4)“, бројеви: „(7+4)“ замењују се бројевима: „(6+4)“, тачке „5“ и „6“ постају тачка 5., а тачка 7. постаје тачка 6.

У пододељку: „Пољопривреда (3+2)“, бројеви: „(3+2)“ замењују се бројевима: „(4+2)“. У тачки 2. испред речи: „Воћарство“ ставља се тачка 3., која гласи:

„3. Воћарство и виноградарство; најважније културе и њихова производња“.

У пододељку: „Трговина (1+1)“, бројеви: „(1+1)“ замењују се бројем: „(1)“.

У пододељку: „Туризам (1+1)“, бројеви: „(1+1)“ замењују се бројевима: „(2+1)“, а тачка 1. замењује се новим текстом који гласи:

1. Природни услови и потенцијали за развој туризма у СРЈ.

2. Туристичка подручја и центри, привредни значај туризма“.

У одељку: „VI. Земље и области насељене Србима ван граница СР Југославије (3+2)“, у тачки 1. бришу се речи „Најважније регије (Бањалучка – Босанска крајина, Добојско-бјелинска – Семберија, Мајевица и Озрен, Романијско-зворничка регија и Источна Херцеговина)“, а реч: „њихов“ замењује се речју „регионални“.

– У тачки 2. бришу се речи: „(област са посебним статусом)“.

9. У делу Програма за предмет **Физика** врше се следеће измене и допуне:

VI РАЗРЕД

У Садржајима програма врше се следеће измене и допуне:

У тачки: „3 Кретање (6+4+1)“ бришу се речи: „Брзина као векторска величина“ и „График пута у функцији времена“.

У тачки: „4 Сила (5+3+3)“ бришу се речи: „Сила као векторска величина“, а у пододељку: „Лабораторијске вежбе“ у тачки 1. бришу се речи: „Графичко приказивање зависности силе од деформације“.

VII РАЗРЕД

У Садржајима програма врше се следеће измене и допуне:

У тачки: „3 Равнотежа (6+4+0)“ у ставу 2 бришу се речи: „Равнотежа на стрмој равни“.

У тачки: „4 Рад, снага и енергија (5+4+1)“ у поделу: „Лабораторijske вежбе“ тачка 1. брише се.

У тачки: „5 Осцилација и таласи (8+6+1)“ у Садржајима програма у другом ставу бришу се речи: „Одбијање и преламање таласа. Стојећи талас.“

VIII РАЗРЕД

У Садржајима програма врше се следеће измене и допуне:

У тачки: „2 Електрично поље (5+3+0)“, у другом ставу бришу се речи: „Кондензатори, редна и паралелна веза“.

У тачки: „3 Електрична струја (10+7+3), у трећем ставу бришу се речи: „Кирхофова правила (II)“.

У тачки: „4 Магнетно поље (5+3+0)“, у трећем ставу бришу се речи: „Принцип рада електричних инструмената и електромотора“.

У тачки: „5 Електромагнетна индукција (5+4+0), у Садржајима програма у првом ставу бришу се речи: „Самоиндукција. Коefицијент самоиндукције (јединица). Принцип рада генератора и трансформатора (2+2)“, а у трећем ставу бришу се речи: „Појам о електромагнетном зрачењу и електромагнетним таласима (1+1)“.

У поглављу: „Упутство за остваривање програма“ врше се следеће допуне: у одељку за VI разред оперативне задатке у тачки 1. „Увод 2“ обрадити кроз различите огледе; у Садржајима програма тачку 2. „Мерење (5+3+3)“, грешке при мерењу обрадити елементарно; тачку 5. „Структура супстанције (4+3+0)“ обрадити са два часа, на нивоу информисаности, појам дифузије и брауновског кретања обрадити кроз демонстрационе огледе, агрегатна стања и промене агрегатних стања обрадити на нивоу феномена и кроз огледе; тачку 7. „Притисак (7+7+1)“ Архимедов закон обрадити без математичких извођења. У одељку за VIII разред мења се редослед изучавања наставних тема, тако да се наставна тема „Одбијање и преламање светлости (8+7+1)“ изучава на крају наставне године да би се постигла корелација са предметом Техничко образовање. На почетку наставне године изучава се наставна тема „Електрично поље (5+3+0)“. Редослед изучавања осталих наставних тема се не мења.

10. У делу Програма за предмет **Математика** врше се следеће измене и допуне:

I РАЗРЕД

– У Садржајима програма, Тема: „Предмети у простору и односи међу њима (10; 4+6)“ у другом ставу бришу се речи: „купе“ и „пирамиде“.

– У Садржајима програма, Тема: „Линија и област (15; 6+9)“ бројеви: „(15; 6+9)“ замењују се бројевима: „(14; 5+9)“.

– У Садржајима програма, Тема: „Класификација предмета према својствима (8; 3+5)“ бројеви: „(8; 3+5)“ замењују се бројевима: „(6; 2+4)“, а речи: „бити истог облика, бити исте боје“ и „Упоредивање предмета према два особинама“ бришу се.

– У Садржајима програма, Тема: „Скупови (4; 2+2)“ бришу се речи: „Подскуп. Придруживање елемената једног скупа елементима другог скупа“.

– У Садржајима програма, Тема: „Природни бројеви до 100 (137; 55+82)“ бројеви: „(137; 55+82)“ замењују се бројевима: „(140; 55+85)“.

II РАЗРЕД

– У Садржајима програма, Тема: „Природни бројеви до 100 (145; 55+90)“ у четвртм ставу речи: „Употреба знакова „ $\in$ “ и „ $\subset$ “ бришу се, а у петом ставу речи: „Једначине облика: $x \pm a = b$, $a \pm x = b$, $ax = b$ за а П0; $x:a = b$ за а П0; $a:x = b$ “ замењују се речима: „Одређивање непознатог броја у једнакостима типа: $x+5 = 9$; $7 \cdot x = 35$; $x : 5 = 3$; $12 : x = 4$ “.

– У Садржајима програма, Тема: „Геометријске фигуре (27; 10+17)“ бројеви „(27; 10+17)“ замењују се бројевима „(25; 8+17)“, а речи „многоугао“ и „Угао; прав угао, цртање правоугла“ бришу се.

– У Садржајима програма, Тема: „Мерење и мере (8; 3+5)“ бројеви „(8; 3+5)“ замењују се бројевима: „(10; 3+7)“.

III РАЗРЕД

– У Садржајима програма, Тема: „Основне рачунске операције у скупу природних бројева до 1000 (128; 50+78)“ у првом ставу бришу се речи „и количника“, а у трећем ставу речи: „Једначине и неједначине облика: $x \pm a = b$; $a \pm x = b$; $x \pm a > b$; $a \pm x < b$; $a \pm x > b$; $ax=b$, $ax > b$, $ax < b$ за а П0; $x : a = b$ за а П0; $a : x = b$; $x \pm a = b$, $a \pm x = b$; $ax = b$ за а П0; $x:a = b$ за а П0; $a : x = b$ “ замењују се речима: „Једначине облика: $x+13 = 25$, $x - 13 = 25$, $125 - x = 25$, $5 \cdot x = 225$, $96:x = 12$. Неједначине облика: $x > 15$, $x < 245$ и записивање скупа решења; употреба знакова „ $\in$ “ и „ $\subset$ “;

– У Садржајима програма, Тема: „Геометријске фигуре и њихови међусобни односи (32; 12+20)“ бришу се речи: „Подударност геометријских фигура“.

IV РАЗРЕД

– У Садржајима програма, Тема: „Скуп природних бројева N и скуп No (128; 50+78)“ у другом ставу бришу се речи: „Поредак у скупу No“, а у трећем ставу речи: „(n Ω 0)“ замењују се речима: „(n Ω 6)“.

– У Садржајима програма, Тема: „Геометријске фигуре (34; 14+20)“ бројеви „(34; 14+20)“ замењују се бројевима „(34; 10+24)“, а речи: „ваљак и лопта“ бришу се.

V РАЗРЕД

– У Садржајима програма, Тема: „Скупови (16; 7+9)“ у другом ставу брише се реч: „комплемент“.

– У Садржајима програма, Тема: „Скупови тачака (12; 5+7)“ у другом ставу бришу се речи: „Примери уније, пресека и разлике скупова тачака“, а у трећем ставу бришу се речи: „Узајамни положај две кружнице“.

– У Садржајима програма, Тема: „Угао (20; 8+12)“ у последњем пасусу бришу се речи: „Углови са нормалним крацима“.

– У Садржајима програма, Тема: „Деливост бројева (12; 5+7)“ речи „Деливост са 2, 5, 4, 25“ замењују се речима: „Деливост са 2, 5, 4“.

– У Садржајима програма, Тема: „Разломци (62; 26+36)“ из претпоследњег и последњег става бришу се речи: „Приближна вредност броја“, „грешка“ и „размерник“.

VI РАЗРЕД

– У Садржајима програма, Тема: „Рационални бројеви (45; 18+27)“ бројеви: „(45; 18+27)“ замењују се бројевима: „(45; 17+28)“, а у другом ставу бришу се речи: „супротан и јединични елемент“.

– У Садржајима програма, Тема: „Троугао (30; 13+17)“ у трећем ставу бришу се речи: „и својства те релације“.

– У Садржајима програма, Тема: „Четвороугао (20; 8+12)“ речи: „Конструкције трапеза“ и „Делтоид, својства; конструкције“ замењују се речима: „Основне конструкције трапеза“ и „Делтоид, својства и основне конструкције“.

VII РАЗРЕД

– У Садржајима програма, Тема: „Реални бројеви (12; 5+7)“ бројеви: „(12; 5+7)“ замењују се бројевима: „(13; 5+8)“.

– У Садржајима програма, Тема: „Питагорина теорема (15; 5+10)“ речи: „(15; 5+10)“ замењују се бројевима: „(16; 5+11)“.

– У Садржајима програма, Тема: „Рационални алгебарски изрази (44; 17+27)“ бројеви: „(44; 17+27)“ замењују се бројевима: „(41; 15+26)“, а у последњем ставу речи: „и квадрат бинома“ бришу се.

– У Садржајима програма, Тема: „Круг (13; 5+8)“ бришу се речи: „Конструкција тангенте круга“.

– У Садржајима програма, Тема: „Сличност (19; 7+12)“ бројеви: „(19; 7+12)“ замењују се бројевима: „(20; 7+13)“, а у другом ставу бришу се речи: „својства релације сличности“.

VIII РАЗРЕД

– У Садржајима програма, Тема: „Линеарна функција (16; 6+10)“ у последњем ставу речи „статистичких података (стања, појава, процеса); разни графикони“ замењују се речима: „разних података (графикони – дијаграми)“.

– У Садржајима програма, Тема: „Купа (12; 4+8)” бришу се речи: „конусна површ”.

– У Садржајима програма, Тема: „Лопте (5; 2+3)” бришу се речи: „делови лопте”.

У одељку: „УПУТСТВО ЗА ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА” после поглавља „IV. Праћење и вредновање рада и успеха ученика” додаје се текст који гласи: „

„УПУТСТВО ЗА САЖИМАЊЕ ПРОГРАМСКИХ САДРЖАЈА:

1. Сажимање и скраћивање (растерећење) Програма математике за основну школу, због његове компактности, логичке повезаности садржаја и других специфичности математике, није могуће да се сведе само на физичко искључивање неких тема или њихових делова из програма, већ треба да се састоји (постигне) првенствено у адекватнијем методичко-дидактичком приступу при реализацији садржаја програма, а то првенствено подразумева да се наставници придржавају самог програма и упутства за његову реализацију.

Прецизније, то значи да је растерећење програма (дакле и ученика), уз постизање веће ефикасности наставе математике, могуће ако наставници:

– раде по програму, придржавајући се његове реализације;

– вреднују садржаје по значају, усмеравајући пажњу на важније садржаје;

– пошћују приоритети однос наставног времена за обраду новог градива према општом времену (за утврђивање – увежбавање и понављање градива, проверавање знања и др.), а њихов однос је 40:60%.

То растерећење се постиже, пре свега, путем адекватног дидактичко-методичког приступа, сужавањем времена за реализацију неких садржаја и сажимањима у оквирима које даје дидактичко-методичко упутство у одељку о планирању градива ($\pm 10\%$), под припошљавком да се приписани фонд часова реализује у целини и рационално.

3. Одговарајућа растерећења програма (сажимања и скраћивања) треба да обаве школски активни учитеља и наставника математике, имајући у виду да, према Упутству за остваривање Програма математике, при планирању наставе, време за поједине теме може да се промени и до 10%.

4. Као извесна помоћ овде су наведене неке корекције у расподели фонда часова по темама и мање измене у тексту Програма (изостављање садржаја). Поред назива теме дат је и одговарајући број часова (укупан број часова = број часова за обраду новог + број часова за остало) пре и после корекције.

Због прегледности и бољег увида у целину садржаја, наведене су (по редоследу) све тематске целине у којима су извршене измене (било броја часова, било садржаја).

11. У делу Програма за предмет Биологија врше се следеће измене и допуне:

V РАЗРЕД

У Садржајима програма, у одељку IV „Разноврсност биљака” (15+6+6) у наставној теми

„Дикотиледоне биљке”, речи: „Одлике фамилија и представници”, бришу се, а у наставној теми „Монокотиледоне биљке”, речи: „Одлике фамилија и представници” и „Селекција. Добијање хибридних биљака”, бришу се.

VI РАЗРЕД

У Садржајима програма, у одељку II „Бескичмењаци – Једноћелијске животиње – одлике”, (18+16+0) речи: „Пљоснати црви – планарије – начин живота, билатерална симетрија, одлике: мускулатура, органи за варење, дисање, органи за излучивање, нервни систем, размножавање”, замењују се речима: „Пљоснати црви – планарије – начин живота, билатерална симетрија, битне одлике за даљи еволутивни ток и здравствену превенцију”.

Речи: „Ваљкасти црви – човечија глиста – аскарида; основне одлике, паразитски и слободни облици. Разноврсност и штетни утицај паразитских црва” замењују се речима: „Ваљкасти црви – човечија глиста – основне одлике битне за даљи еволутивни ток и здравствену превенцију, паразитски и слободни облици. Разноврсност и штетни утицај паразитских црва”.

У Садржајима програма, у одељку II „Бескичмењаци (18+16+0) – Чланковите животиње” речи: „Кишна глиста – начин живота и грађа, телесна дупља, мускулатура, органи за варење, крвоток, дисање, излучивање, нервни систем, размножавање, утицај кишних глиста на структуру земљишта и практичан значај и гајење” замењују се речима: „Кишна глиста – начин живота, битне одлике за даљи еволутивни ток, утицај кишних глиста на структуру земљишта и практичан значај”.

– У Садржајима програма, у одељку: IV „Увод у органску еволуцију (6+5+1) – Живот на Земљи на основу развојног стабла животиња”, бришу се речи:

„Потомство се разликује од родитеља, (променљивост, модификације, мутације).

Вежба: модификације (промена боје коже, тежина или висина ученика).

Узроци и последице еволуције (наслеђивање, променљивост, еволуција у току, борба за опстанак и природна селекција, вештачка селекција, постанак врста као ефекат селекције у природи)”.

VII РАЗРЕД

У Садржајима програма у одељку: II „Груписање и класификација екосистема” (12+11+6) бришу се речи:

„Предел и животне области. Класификација животних области и карактеристичних екосистема.

Вежба: Упознавање са методама истраживања вода. Прибор и поступак испитивања квалитативног и квантитативног састава заједница дна и слободне воде.

Основни еколошки услови, сувоzemне области и сувоzemни живи свет (таксативно навођење).

Класификација сувоzemних екосистема: тропске кишне шуме, листопадне шуме, четинарске шуме, медитеранске шуме и шикаре, тундра, степе и пустиње”.

VIII РАЗРЕД

У Садржајима програма у одељку I „Човек, природа и друштво” (1+1+0) речи: „Човек, природа и друштво. Однос човека и природе. Човечанство данас. Биолошки и друштвени чиниоци пораста броја становника на Земљи”, бришу се.

– У Садржајима програма у одељку III „Породица и друштво” (4+1+0) речи: „Улога породице. Здрава породица. Планирање породице”, бришу се.

12. У делу Програма за предмет Хемија врше се следеће измене и допуне:

VII РАЗРЕД

У одељку: „Хемија и њен значај (2)” број „2” замењује се бројем „3”; у пододељку: „Садржаји” бројеви: „(1+0+1)” замењују се бројевима: „(1+0+2)”

У одељку: „Структура супстанце (25)” број: „25” замењује се бројем: „29”; у пододељку: „Оперативни задаци”, у алинеји 10 после речи: „израчунавања” додају се речи: „у којима се оперише са молском масом, а не са бројем честица”; у пододељку: „Садржаји” бројеви: „(16+7+2)” замењују се бројевима: „(16+11+2)”;

У одељку: „Неорганска једињења (16)” број: „16” замењује се бројем: „25”; у пододељку „Оперативни задаци”, после речи: „Ученик треба да:” додаје се нова алинеја која гласи: „упозна основна својства неметала и повезује их са њиховим положајем у периодном систему елемената”; у пододељку: „Садржаји” после речи: „Оксиди” додају се речи: „Неметали (угљеник, азот, фосфор, сумпор) и њихови оксиди”; после речи: „Базе” додаје се реч: „Амонијак”; речи: „Масени удео супстанце у раствору” замењују се речима: „Процентна концентрација раствора”; после речи: „Демонстрациони огледи” додају се речи: „Добијање и испитивање свој-

става хлора и хлороводоника. Добијање и испитивање својстава амонијака. Сагоревање белог и црвеног фосфора. Испитивање пламена свеће. Доказивање угљеник (IV) – оксида кречном водом”; речи: „Припремање раствора познатог масеног удела” замењују се речима:

„Припремање раствора познате процентне концентрације” и додају се речи: „IX” и „X” вежба: „Добијање и испитивање својстава угљеник (IV) – оксида, фосфор (V) – оксида, сумпор (IV) – оксида”; у пододелку „Упутство” после речи: „једињења” додају се речи: „Извршено је извесно сажимање код тема: Неорганска једињења и Преглед важнијих неметала у ПСЕ. Из последње теме узети су сви демонстрациони огледи и вежбе (чији је редослед одређен њиховим садржајем, а не редним бројем), тако да ученици, претежно путем експеримената, упознају особине важнијих неметала и њихових једињења. Уз базе, обрадити и амонијак, а код киселина истаћи најважнија својства и примену сулфатне и нитратне киселине”, а бројеви: „(9+5+2)” замењују се бројевима: „(12+9+4)” Одељак „Преглед важнијих неметала у периодном систему елемената (14)” брише се.

VIII РАЗРЕД

У одељку: „Преглед важнијих метала у периодном систему елемената (14)” број: „14” замењује се бројем: „10”; пододелак: „Садржаји” мења се и гласи: „Метали Ia и Па групе (натријум, калцијум, магнезијум, њихови оксиди, хидроксиди и важније соли. „Гвожђе, гвожђе (III) – хидроксид. Корозија. Употреба технички важних метала (цинк, олово, алуминијум, бакар)”; у пододелку: „Садржаји – Демонстрациони огледи” речи: „Реакција оксида калцијума и калцијума са водом”, бришу се; у пододелку „Садржаји – I вежба” после речи: „вуне” додају се речи: „Реакција гвожђе (III) – оксида и хлоридне киселине. Реакција гвожђе (III) – хлорида и натријум-хидроксида. II вежба: Реакција оксида калцијума и магнезијума са водом. Реакција калцијум-карбоната и хлоридне киселине. III вежба: Добијање анхидроивног бакар (II) – сулфата и његово растварање у води. Реакција бакар (II) – оксида и сулфатне киселине. Реакција алуминијум-хлорида и натријум-хидроксида”; у пододелку: „Садржаји – Упутство” после речи: „елементи” додају се речи: „Повећан је број часова вежби, да би ученици, претежно кроз експериментални рад, упознали особине важнијих метала и њихових једињења и утврђивали основна знања о класама неорганских једињења и њиховој повезаности, при чему садржај вежби одређује њихов редослед (а не редни број)”, а бројеви: „(8+5+1)” замењују се бројевима: „(4+3+3)”.

У одељку: „Увод у органску хемију (3)” број: „3” замењује се бројем: „4”; у пододелку: „Садржаји” бројеви: „(2+1+0)” замењују се бројевима: „(2+2+0)”.

У одељку: „Ациклична органска једињења са кисеоником (14)” број: „14” замењује се бројем: „16”; у пододелку: „Садржаји” бројеви: „(8+4+2)” замењују се бројевима: „(8+6+2)”.

У одељку: „Биолошки важна органска једињења (18)” број: „18” замењује се бројем: „19”; у пододелку: „Садржаји” бројеви: „(9+6+3)” замењују се бројевима: „(9+7+3)”.

13. У садржајима програма за предмет **Техничко образовање** врше се следеће измене и допуне:

V РАЗРЕД

У садржајима програма за V разред врше се следеће измене и допуне:

– после тачке 1. „Увод у предмет (2)”, додаје се нова тачка која гласи:

„Саобраћајни системи (10)

Саобраћајни системи: друмски, железнички, водни, ваздушни (2), Саобраћајна средства (2). Регулација друмског саобраћаја: правила и прописи, саобраћајни знаци, семафор, милиционар (6)”;

– тачка 7. брише се;

– у тачки 8. „Конструкторско моделовање (12)” замењује се број „12” са бројем „(8)”, за наставну тему „Израда скице и техничког цртежа” број „(8)” замењује се бројем: „(4)”.

VI РАЗРЕД

У садржајима програма за VI разред врше се следеће измене и допуне:

– у тачки 7. „Саобраћајни системи (4)” број „(4)” замењује се бројем „(8)”, а после речи: „аеродроми (4)” додају се речи: „Регулација друмског саобраћаја: правила и прописи”;

– у тачки 8. „Техничка средства у грађевинарству (8)” за наставну тему „Савремена средства у грађевинарству: рад на машини, транспортни уређаји (6)” број „(6)” се замењује бројем „(4)”;

– у тачки 9. „Конструкторско моделовање (8)” за наставну тему „Израда модела разних машина и уређаја у грађевинарству из конструкторских комплета (8)” број „(8)” замењује се бројем „(4)”;

– у тачки 11. „Конструкторско моделовање (2)” бришу се речи: „Моделовање машина и уређаја у пољопривредној производњи (2)”;

– у тачки 12. „Модули (18)” , број „(18)” замењује се бројем „(20)”.

VII РАЗРЕД

У садржајима програма за VII разред врше се следеће измене и допуне:

– у тачки 5. „Модули (30)” за наставну тему „Машинске конструкције, самосталан рад на сопственом пројекту: израда пројекта са техничком документацијом, избор материјала, обрада материјала, састављање делова, површинска заштита (22)” број „(22)” замењује се бројем „(12)”;

– у тачки 7. „Саобраћајни системи (4)” речи: „Моделовање саобраћајних средстава и транспортних машина и уређаја (4)” замењују се речима: „Регулација друмског саобраћаја: правила и прописи (4)”;

– у тачки 8. „Информатичка технологија (14)” број „(14)” замењује се бројем „(24)”.

Члан 2.

Овај правилник ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у „Просветном гласнику”.

Број 110-00-72/2001-08

У Београду, 29. августа 2001. године

Министар,
проф. др **Гашио Кнежевић**, с.р.

2

На основу члана 20. Закона о основној школи („Службени гласник РС”, бр. 50/92, 53/93, 67/93, 48/94 и 66/94),

Министар просвете доноси

ПРАВИЛНИК

О НАСТАВНОМ ПЛАНУ И ПРОГРАМУ ОГЛЕДА ИТАЛИЈАНСКОГ ЈЕЗИКА КАО ОБАВЕЗНОГ ПРЕДМЕТА ЗА ОСНОВНУ ШКОЛУ

Члан 1.

Овим правилником утврђује се наставни план и програм огледа италијанског језика као обавезног предмета за основну школу.

Оглед италијанског језика остварује се по наставном плану страног језика као обавезног предмета у основној школи („Службени гласник РС – Просветни гласник”, број 4/90), („Службени гласник РС – Просветни гласник”, број 2/97, „Просветни гласник”, бр. 2/92, 13/93, 1/94, 5/95, 6/96, 8/97, 14/97, 10/98 и 2/2000).

Наставни програм огледа из става 1. овог члана одштампан је уз овај правилник и чини његов саставни део.

Члан 2.

Овај правилник ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у „Просветном гласнику”.

Број 110-00-83/2001-08

У Београду, 15. септембра 2001. године

Министар,
проф. др **Гашио Кнежевић**, с.р.

НАСТАВНИ ПРОГРАМ ОГЛЕДА

ИТАЛИЈАНСКИ ЈЕЗИК

(Страни језик као обавезан предмет – V, VI, VII и VIII разред)

ЦИЉ И ЗАДАЦИ НАСТАВЕ

Циљ наставе италијанског језика у основном образовању заснива се на потребама ученика које се остварују овладавањем комуникативних вештина и развијањем способности и метода учења италијанског језика.

Задачи наставе италијанског језика у основном образовању стога јесу: развијање сазнајних и интелектуалних способности ученика, његових хуманистичких, моралних и естетских ставова; стицање позитивног односа према другим језицима и културама уопште и италијанског језика посебно, као и према сопственом језику и културном наслеђу, уз уважавање различитости и навикавање на отвореност у комуникацији; стицање свести и сазнања о функционисању италијанског и матерњег језика. Током основног образовања, ученик треба да усвоји основна знања из италијанског језика која ће му омогућити да се у једноставној усменој и писаној комуникацији споразумева са људима из других земаља, усвоји норме вербалне и невербалне комуникације у складу са специфичностима италијанског језика, као и да настави, на вишем нивоу образовања и самостално, учење италијанског или другог страног језика.

V РАЗРЕД

(4 часа недељно, 144 часа годишње)

(48 часова обраде + 96 часова увежбавања, провере и систематизације)

ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ

Разумевање говора

На крају петог разреда, ученик треба да:

- препознаје италијански језик међу другим страним језицима;
- препознаје изјавну, заповедну и упитну интонацију;
- препознаје гласове, са посебним освртом на оне који се разликују од нашег гласовног система;
- разуме оне изразе које наставник употребљава током часа да би дао упутства за рад и друго;
- разуме кратке дијалоге и монолошка излагања до пет реченица, исказана природним темпом од стране наставника, других ученика и преко звучног материјала, а који садрже искључиво језичку грађу обрађену током петог разреда;
- разуме једноставне дејче песме и бројалице везане за обрађену тематику.

Усмено изражавање

Ученик треба да:

- правилно изговара гласове, посебно оне које наш језик не познаје;
- правилно репродукује основне интонацијске схеме;
- користи устаљене изразе учтивости;
- поставља питања и даје императивне исказе у основној комуникацији на часу и у игри;
- ступи у дијалог у оквиру 4 до 5 реплика, постављањем питања и одговарањем на њих, води разговор у оквирима комуникативних функција (говорних чинова) и лексике обрађених током петог разреда;
- монолошки, без претходне припреме али уз наставников подстицај, у 3 до 5 реченица представи себе или другог, подстакнут питањима саопшти садржај наративног текста, или опише ситуацију, слику и лице, предмет, односно животињу;
- интерпретира кратке, тематски прилагођене песме и бројалице/рецитације.

Разумевање писаног текста

Ученик треба да:

- упозна и, када је у питању позната језичка грађа, савлада технике читања у себи и гласног читања;
- упозна основна правила графиције и ортографије;
- разуме упутства за израду вежбања у уџбенику и у радним листовима;
- разуме смисао кратке писане поруке, честитке и разгледнице;
- разуме глобално и селективно садржај непознатог текста који се састоји од искључиво познате језичке грађе.

Писмено изражавање

Ученик треба да:

- упозна основна правила графиције, ортографије и интерпункције у оквиру усмено стечених језичких знања;
- пише кратке реченице на основу датог модела;
- кратко одговори на једноставна питања (ко, шта, где) која се тичу обрађене теме, ситуације у разреду или њега лично;
- пише речи и кратке реченице на основу дате слике или другог визуелног подстицаја;
- пише кратку поруку, честитку, разгледницу;
- издвоји и напише кључне речи из обрађеног дијалога или текста.

Развијање способности и метода учења италијанског језика

На нивоу почетног учења, ученик треба да:

- упозна начин коришћења уџбеника, радне свеске и других елемената дидактичког комплета за овај предмет;
- упозна различите врсте активности и вежбања и њихову сврху;
- разуме начине и критеријуме вредновања знања;
- затражи помоћ наставника када нешто не разуме или не уме да уради сам.

Ученик треба да постане свестан разлика између усмене и писане форме италијанског језика.

Треба да разуме потребу континуираног и систематског савладавања језичких садржаја – изговора и интонације, лексике, граматике – у складу са сопственим когнитивним стилем, поштујући нека основна начела методологије, нпр:

- да гласове, слоге, речи и реченице изговара наглас ради утврђивања изговора и његовог трајног усвајања;
- да памти род именица уз употребу одређеног члана;
- да речи памти изоловано и у реченичним склоповима;
- да глаголе, пошто их је упознао кроз различите реализације говорних чинова, учи по следећим етапама: употреба глагола у реченици као усменом исказу, усмена парадигма праћена примерима, употреба глагола у реченици као писменом исказу, писмена парадигма праћена примерима.

САДРЖАЈИ ПРОГРАМА

Тематика¹⁾

Породица: чланови породице, њихове свакодневне навике и обавезе у кући; породица на окупу; дом, просторије у стану, намештај; идентификација особа и предмета и описивање њихових особина и својстава; хигијенске навике; кућни љубимци, њихове особине и потребе; прославе у породици (рођендан, Божић, Нова година).

Школа: живот у школи – ситуације на часу, школски прибор; ситуације за време одмора; дејче игре.

Живот младих: облачење, исхрана, слободно време – телевизија, игре, спорт, музика, дружење и заједнички изласци (одлазак на базен, у зоолошки врт, забавни парк и посластичарницу).

1) Наведене теме по разредима односе се на живот и ситуације у Италији и у нашој земљи и могу се поновити и у следећим разредима.

Свакодневни живот: место/крај у којем ученик живи (град/село); људи и деца из суседства; куповина у самопослузи; саобраћајна средства.

Природа: клима и годишња доба; основни односи у простору; оријентација у времену и простору; време по часовнику (пуни сати); однос према окружењу: понашање на јавним местима.

Школски писмени задаци

Један писмени задатак у другом полугодишту.
Садржаји програма језика и цивилизације

Говорни чинови

Говорни чинови	Реализација говорних чинова
----------------	-----------------------------

1. Свакодневни друштвени контакти

Поздравити	Buongiorno/arrivederci Buongiorno/arriveder La signora/ signore/signor Gino Buonasera! Ciao! Salve!
Представити себе и другог	Io mi chiamo.../ Io sono ... Sono jugoslavo. Ho 12 (dodici) anni. No, io non sono... Anna, questa è Maria/...questo è Marco
Тражити од другог да се представи	Come ti chiami? Quanti anni hai?
Захвалити се и одговорити на захваљивање	Grazie. Grazie, grazie mille. Grazie, signora/ signore. No, gra- zie... Prego.
Обратити се вршњаку/одраслом	Marco! /Scusi, signora/signore!
Извинити се	Scusa, Marco! /Scusi, signora/sig- nore!
Похвалити	Bravo!/Brava!/Bravi!/Brave!
честитати	Auguri! Auguri di buon compleanno! Buon Natale! Buon Anno!
Зажелети срећу	Auguri!
Учтиво замолити	Per favore.../Scusi, posso...

2. Размена информација

а) О себи:

– представити своју породицу, пријатеље, школу, место	(Questa) è mia sorella/ (Questo) è mio fratello. (Questi) sono i miei genitori. (Questa) è la mia città/la mia scuola. Io abito in via/...in piazza
– говорити о оном што се воли/ не воли/више воли	Mi piace.../Mi piacciono... Preferisco andare al cine- ma/Preferisco la pizza.
– исказати припадање/ неприпадање	Questo è mio... È mio... Io ho.../Io non ho...
– говорити о својим активностима	Vado a scuola. Facciamo la ricre- azione a scuola.

б) О другоме:

– тражити информације о трећем лицу, о предмету	Chi è? Cosa fa? Che cos'è
--	---------------------------

– именовати лица, животиње
и предмете

– тражити разна обавештења о
трећем лицу, о животињи, о
предмету

– описати, окарактерисати, рећи
облик, боју, врлину, ману

– исказати припадање/
неприпадање

– исказати количину, интензитет

– тражити обавештења која се
односе на место, време, начин,
узрок

3. Исказивање осета, расположења и личних ставова

– исказати физичко стање

– исказати расположење

– исказати потребе и жеље

– исказати задовољство/
разочарење, изненађење

– исказати слагање/неслагање,
прихватање/неприхватање

4. Исказивање модалитета радње

– рећи шта се зна/не зна

– рећи шта се може/не може
учинити

– рећи шта се жели/не жели
урадити

– рећи шта се мора/не мора/
не сме урадити

– тражити дозволу да се нешто
уради

– дозволити/забрањити

– исказати намеру

5. Исказивање заповести, тражење од неког да нешто уради

(Questo) è Paolo.
(Questa) è la signora Marini.
(Questo) è il mio gatto.

Chi è/ Chi sono? Di chi è/ Di chi
sono? A chi.../Con chi...? Che cosa
è/ Che cos'è/ Che cosa sono?
Come è /Com'è /Come sono?
Di che colore è/sono? Dove è/
Dov'è/Dove sono? Di dove sei/
è/sono?

È piccolo/grande/bello/brutto...
È gentile/simpatico...

Mia sorella ha.../Mio fratello non
ha... Di chi è/sono? È/sono di Mario.

Tanto, poco, molto, tutti, tutta la
classe, nessuno

Marco arriva a Belgrado. – Quan-
do? Come? Non vado al cinema.
– Perché? Domenica. Alle nove.
In primavera.

Sto bene/male. Ho caldo/freddo.
Ho mal di testa. Ho fame/sete.
Ho sonno.

Sono contento/stanco.

Maria vuole andare a casa. Voglio
un panino.

Bene! Perfetto! Che bella musica!
Quanta neve! Evviva! Che pec-
cato!

Va bene. Hai ragione. D'accordo/
sono d'accordo. Come no! Non
sono d'accordo. Non hai ragio-
ne. No, non mi piace. Non voglio
andare al cinema!

So andare in bicicletta/Non so
nuotare.

Possiamo/non possiamo

Voglio/non voglio

Devo/non devo

Posso uscire? Possiamo andare al
cinema?

Sì, puoi andare al cinema.
Ragazzi, finite di giocare!

Voglio mettere un disco.

Prendi la penna! Chiudi la porta!
Non partire adesso! Signora, per
favore, chiuda la porta!
Vogliamo tornare in albergo?
Adesso possiamo mangiare la torta!
Può venire, dottore?

Морфосинтаксички и фонетски садржаји

Фонетика и ортографија

Абецеда и ортографска правила. Постепено увођење у правилан изговор и интонацију, са посебним освртом на гласове који се разликују од нашег гласовног система. Изговор и писање гласова са одговарајућим графемом, диграмом и триграмом (с, g, ci, gi, ch, gh, gli, sc, qu, z, gn, s,). Појачани изговор самогласника. Положај акцента. Бележење акцента. Елизија. Крњење речи. Интонација упитних и изјавних исказа.

Морфосинтакса

Именица

Властита имена лица и градова: *Maria, Giovanni, Belgrado, Roma* итд.

Заједничка именица, род именица, правилна једнина и множина именица.

Члан

Облици одређеног и неодређеног члана. Основна употреба.

Слагање одређеног и неодређеног члана са именицом или придевом.

Члан спојен с предлозима *di, a, da, in, su* и *con*.

Партитивни члан као суплетивни облик множине неодређеног члана (*C'è un libro: Ci sono dei libri*).

Употреба члана уз присвојни придев и именице које исказују блиско сродство (*Mia sorella si chiama Ada. Domani andiamo a Roma con i nostri nonni*).

Положај члана и предлога уз неодређени придев *tutto*.

Партитивни члан.

Заменице

Личне заменице у служби субјекта: *io, tu, lui, lei, Lei, noi, voi, loro*.

Наглашене личне заменице у служби објекта: *me, te, lui, lei, Lei, noi, voi, loro*.

Ненаглашене личне заменице у функцији индиректног (*mi, ti, Le gli, le, ci, vi, gli*) и директног објекта (*mi, ti, La, lo, la, ci, vi, li, le*).

Присвојне заменице (*mio, tuo, suo, nostro, vostro, loro*). Показне заменице (*questo, quello*).

Упитне заменице *chi?* и *che?* / *che cosa?*

Неодређене заменице *ognuno* и *qualcuno*.

Придеви

Описни придеви, слагање придева и именице у роду и броју. Описни придеви *buono* и *bello*; неодређени придев *tutto*.

Присвојни придеви: *mio, tuo, suo, nostro, vostro, loro*. Употреба члана уз присвојне придеве.

Морфолошке одлике придева *questo, quello, bello* и *buono*.

Присвојни придеви и показни придеви.

Неодређени придеви *ogni* и *qualche*.

Назив боја, морфолошке особености придева *viola, rosa, blu, arancione*.

Предлози

Прости предлози *di, a, da, in, con, su, per, tra, fra* и њихова основна употреба.

Предлози *dentro, fuori, sotto, sopra, davanti dietro*.

Употреба предлога *di* (*Marco finisce di fare i compiti. La mamma dice di non fare tardi*), *a* (*Vado a giocare. Sei bravo a pattinare. Usciamo a giocare con gli amici*).

Глаголи

Садашње време (*Presente*) трију конјугација. Садашње време неправилних глагола: *essere, avere, andare, fare, bere, venire, stare, uscire, dire*.

Садашње време модалних глагола *volere, dovere, potere, sapere*.

Императив, заповедни начин (без облика за треће лице множине).

Повратни глаголи.

Употреба глагола *piacere*.

Изрази са глаголима: *avere un voto in, avere fame (freddo, sete, paura, caldo), giocare* са предлозима, *andare* са предлозима, *piacere* у безличној употреби, *volere, essere bravo a, in, che cosa fa, dove lavora, avere mal di testa, gola, denti*, израз *c'è/ ci sono, ci vuole/ ci vogliono*. Правилне особености глагола и конјугације са завршетком *-care, -ciare, -gare, -giare*. Негација.

Прилози

Потврдни, одречни (*sì, no*). Основни прилози и прилошки изрази за одређивање времена (*prima, durante, dopo*) и простора.

Упитни прилози: *quando?, come?, perchè? dove?*

Прилошки изрази: *a destra, a sinistra, dritto*.

Бројеви

Главни бројеви од 1 до 100, 1000, 2000.

Редни број *primo* искључиво за исказивање датума.

Бројеви у служби исказивања датума и часа.

Речце

Речца *ci* (с прилошком вредношћу), *ne* (с партитивном вредношћу).

Синтакса

Проста и проширена реченица:

Субјекат и предикат и један од додатака. Примери: *Marco legge, Marco legge un libro. Il libro è sul tavolo*.

Проста и проширена реченица у потврдном и у одричном облику.

Упитна реченица:

– с конструкцијом изјавне реченице потврдног облика и упитном интонацијом (*Leggete? Scrivete bene?*);

– с конструкцијом изјавне реченице у одричном облику и упитном интонацијом (*Non leggete? Non scrivete?*);

Сложена реченица

Изјавна објекатска (*La mamma dice a Marco che domani arriva il nonno*).

Индиректна наредба дире + ди. (*La mamma dice a Marco di comprare del latte*). Намерна реченица (*Andiamo a giocare*).

Временска реченица (*Prima di uscire telefona a Marco*).

Ред речи у реченици.

Структуре везане за свакодневне ситуације у разреду за сва четири разреда (претежно рецептивно)

Chi è assente. Presenti tutti? Cancella la lavagna, per favore! Vieni qua/qui! Vieni alla lavagna! Va' al tuo posto! Ascoltate la cassetta! Ascoltate bene! Attenzione! (Fate) silenzio! Lavorate in gruppo/ in coppia! Scrivete la data!

Ascoltate e ripetete! Siete pronti? Fa' la domanda a Pietro! Domanda a Pietro! Rispondi! Apri/Chiudi la finestra/porta Ascoltate bene! Attenti alla consegna! Dagli/dalle il tuo libro! Dagli/dalle la penna! Prendi il tuo libro! Apri a pagina... Vogliamo giocare? Giochiamo? Che gioco volete fare? Con che cosa volete giocare? Chi ha vinto? Vince/Ha vinto... Cantiamo? Cantiamo tutti insieme!

Елементи цивилизације

Поред упознавања са начинима понашања својственим италијанској култури (поздрављање, тражење, захваљивање итд. у различитим ситуацијама), ученици треба да упознају и:

- назив земље, становника и језика;
- изглед земље, заставу, симболе, основне географске појмове;
- главни град, његов симбол;
- неке типично италијанске производе;
- италијанска имена и презимена;
- неке италијанске личности (из света уметности, науке, филма и музике), чувене у међународним оквирима;
- оброке, италијански начин исхране;
- Божић, Нову годину у Италији.

VI РАЗРЕД

(3 часа недељно, 108 часова годишње)
(36 часова обраде + 72 часа увежбавања,
провере и систематизације)

ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ

Оперативни задаци за пети разред, иако у великој мери већ савладани, морају се стално обнављати и проширивати.

Разумевање говора

На крају шестог разреда, ученик треба да:

- препознаје изјавну, заповедну и упитну интонацију;
- разуме дијалоге и монолошка излагања до десет краћих реченица, исказана природним темпом од стране наставника, других ученика и преко звучног материјала, а који садрже искључиво језичку грађу обрађену током петог и шестог разреда;
- разуме песме везане за обрађену тематику и рефрене актуелних песама примерених учениковом узрасту.

Усмено изражавање

Ученик треба да:

- даље усавршава изговор гласова;
- правилно репродукује основне интонацијске схеме, као и оне које исказују емотивна стања: одушевљење, радост, тугу, разочарање;
- користи спонтано најчешће устаљене изразе учтивости;
- поставља питања предвиђена програмом за пети и шести разред, а која се односе на садржај обрађеног дијалога, наративног текста или на једноставну свакодневну ситуацију;
- даје императивне исказе у комуникацији на часу и у игри (давање дозволе, изрицање забране);
- ступи у дијалог и у оквиру 6 до 8 реплика, постављањем питања и одговарањем на питања, води разговор у оквирима комуникативних функција (говорних чинова) и лексике обрађених током петог и шестог разреда;
- монолошки, без претходне припреме, у неколико реченица представи себе или другог, дајући поред основних података, и обавештења која се тичу склоности и интересовања;
- у неколико кратких реченица саопшти садржај наративног текста, или опише ситуацију, слику и лице, предмет, односно животињу;
- спонтано честита рођендан, Нову годину, Божић, Ускрс;
- интерпретира кратке, тематски прилагођене песме и рецитације.

Разумевање писаног текста

Ученик треба да:

- даље савлада технике читања у себи и гласног читања на претходно усвојеној језичкој грађи;
- даље савладава основна правила графије и ортографије;
- разуме упутства за израду вежбања у уџбенику и радним листовима;
- разуме, глобално и селективно, садржај електронске поруке, телефонске писане поруке, телеграма и кратког неформалног писма;
- разуме, глобално и селективно, садржај непознатог текста који се састоји од искључиво познате језичке грађе;
- разуме глобално садржај непознатог текста који садржи понеку непознату реч, под условом да нису у питању кључне речи.

Писмено изражавање

Ученик треба да:

- даље упознаје основна правила и карактеристичне изузетке када је реч о графици ортографији у оквиру усмено стечених језичких знања;

- пише сложеније реченице на основу датог модела;
- одговори на питања (ко, шта, где, како, зашто) која се тичу обрађене теме, ситуације у разреду или њега лично;
- пише реченице изоловано или у краћим целинама (до 50 речи), на основу дате слике или другог визуелног, звучног или писаног подстицаја;
- пише једноставне електронске поруке, телеграме и кратка неформална писма;
- издвоји најбитније елементе из обрађеног дијалога или текста и преформулише садржај уз коришћење савладане језичке грађе (до 50 речи).

Развијање способности и метода учења италијанског језика

На овом нивоу учења, ученик треба да постане свестан разлике између језичког регистра који користи у комуникацији са вршњацима и онога који користи у комуникацији са одраслима.

Ученик треба да упознаје стратегије разумевања непознате речи на основу контекста.

Поред тога ученик треба да разуме и познаје:

- основну терминологију (на матерњем језику и евентуално на италијанском) која се тиче фонетских, лексичких и морфосинтаксичких категорија предвиђених Програмом;
- начин коришћења уџбеника, радне свеске и речника.

САДРЖАЈИ ПРОГРАМА

Тематика

Породица: занимања одраслих чланова породице; обавезе у кући (постављање стола, рад у врту и сл.); понашање за столом; распуст.

Школа: наставни предмети и распоред часова; спортске активности.

Живот младих: одлазак у биоскоп, библиотеку, циркус, на излет; штампа за младе; цепарац; игре на компјутеру.

Свакодневни живот: одлазак лекару; посета болесном другу; куповина (поклона, школског прибора, одеће, обуће и сл.).

Природа: знаменитости места и околине где ученик живи; оријентација у времену и простору; казивање датума, сата и минута; животињски свет (домаће и дивље животиње); употреба основних мера; однос према окружењу: понашање у природи.

Школски писмени задаци

По један писмени задатак у сваком полугодишту.

Садржаји програма језика и цивилизације

Говорни чинови

Говорни чинови за пети разред, иако у великој мери већ савладани, морају се стално обнављати и проширивати.

Говорни чинови	Реализација говорних чинова
1. Свакодневни друштвени контакти	
Поздравити се на разстанку	<i>A domani! A stasera! A più tardi!</i>
Захвалити се	<i>Grazie. Tu sei (Lei è) molto gentile!</i>
Извинити се	<i>Scusi! Scusi tanto!</i>
Пожелети леп провод, успешан рад	<i>Divertiti! Divertitevi! Buon lavoro! Forza!</i>
Питати за нечије здравље и одговорити на такво питање	<i>Stai bene/meglio? Sì, grazie, sto bene/sto meglio. Come va? Grazie. Adesso va bene. Hai febbre? No, ma ho ancora mal di gola.</i>

Позвати, предложити неку активност, прихватити и одбити

Vieni alla mia festa? Vieni da me, ho un nuovo videogioco! Possiamo studiare insieme! Oh, sì, volentieri! Buona idea! Mi dispiace, ma questo fine settimana devo andare dai nonni. Oggi non posso, ma... Domani, se ti va!

Уговорити састанак

Vieni a casa mia alle cinque. Ci vediamo alle cinque. Ci troviamo alle cinque davanti alla scuola. Alle cinque, da Marco.

Тражити реч

Posso dire io qualcosa? Vorrei dire qualcosa. Permetti? Permettete?

2. Размена информација

Исказати присуство/одсуство, постојање/непостојање

Mia sorella è a casa, i miei genitori sono assenti/sono partiti (non ci sono. Non c'è nessuno. C'è... non c'è. Ci sono... non ci sono) C'è qualcosa? Non c'è nulla/niente.

Питати за раздаљину, меру, дати та обавештења

È lontano? No, è vicino. Ci vogliono dieci minuti. È a dieci minuti da casa. È pesante?/pesa? Quanto pesa? Due chili. Poco./Non pesa molto. E leggero.

Питати за цену, дати обавештење о цени

Quanto costa? Centomila lire. Molto. Poco. È a buon mercato. È caro.

3. Тражење и давање обавештења о времену и месту

Питати за пут, објаснити како се иде до неког одредишта

Scusi, per favore, dov'è la posta? Va/vada dritto e dopo due isolati gira/giri a destra/ a sinistra. La posta si trova vicino al Teatro Argentina.

Дати једноставан географски репер

Napoli si trova al sud (dell'Italia). Le Alpi sono al nord (dell'Italia).

Питати за датум, рећи датум

Che data è oggi? Oggi è il 3 maggio. Che giorno è oggi? (È) lunedì.

Питати за време, рећи време по часовнику

Che ore sono? Sono le 10 e mezzo. È l'una.

Дати обавештења о почетку и трајању неког програма

Il film comincia alle 8. Lo spettacolo dura due ore, dalle 20 alle 22.

4. Исказивање расположења и личних ставова

Исказати зебњу, страх

Ho paura di non trovare la strada di casa. Dopo un film horror ho tanta paura.

Утешити неког

Su, dai, non è (tanto) grave.

Понудити неком да бира

Cosa prendi? La pizza o il calzone?

Изабрати

Prendo questo qui/quello là.

Рећи шта се више воли

Preferisco la pizza. Il mio gioco preferito è...

Рећи шта је неко одлучио да уради

Ho deciso di restare a casa.

Исказати равнодушност

Per me è lo stesso. Fa' come ti pare.

Исказати замерку

Non sei mai contento! Sempre di mal umore!

Исказати нестрпљење

Non vedo l'ora di tornare a scuola!

Исказати сумњу

Forse. Non sono sicuro... Io non lo so...

Изразити слагање/неслагање

Sono d'accordo. Va bene. Hai ragione.

Тражити потврду свог мишљења

È interessante... vero? Che ne dici? Sei d'accordo? Non è così?

Поредити појаве

Non è come da noi. Da noi è diverso.

5. Исказивање модалитета радње

Рећи шта се мора урадити

Devo finire i compiti prima delle 7.

6. Исказивање заповести, тражење од неког да нешто уради, предлагање да се нешто уради

Забранити неком да нешто уради

Non parlare più! Non tornare tardi!

Давати сугестије и савете

Devi fare lo sport! Devi leggere di più! Fa' un po' di ginnastica!

Морфосинтаксички и фонетски садржаји

Морфосинтакса

Члан

Употреба члана уз географске појмове, имена градова и држава, властита имена, презимена.

Изостављање члана. Речца *ne*.

Именице

Морфолошке неправилности именица:

именице без морфолошке ознаке за број (*l'autobus, il film, la bici*);

именице неправилног рода (*l'atleta/gli atleti, il problema/i problemi*);

Множина именица на *-co, -ca, -go, -ga*;

Именице на *-ista, -tore, -aio*.

Алтерација именица (основни суфикси за аугментатив, пејоратив, деминутив и хипокористике).

Придеви

Поређење придева: позитив, компаратив, релативни суперлатив. Синтетички (органски) облици компаратива и суперлатива (релативног и апсолутног) придева *piccolo, grande, buono, cattivo*. Разлика у значењу између аналитичких и синтетичких облика компаратива и суперлатива (*più grande : maggiore; più buono : migliore*). Аналитичко грађење суперлатива апсолутног (елатива) помоћу прилога *molto, troppo*.

Суфикс – *issimo*.

Основни суфикси за алтерацију придева.

Етници.

Бројеви до 1000 и више хиљада.

Редни бројеви (1–10.); наставак *-esimo* за грађење осталих редних бројева.

Заменице

Место ненаглашених личних заменица са уз глагол, уз рефлексивне глаголе, уз модалне глаголе, уз облике императива, инфинитива, партиципа прошлог (*passato prossimo*).

Здружи облици ненаглашених личних заменица.

Речца *esso* и ненаглашене личне заменице.

Повратне заменице.

Релативне заменице (*che, cui*).

Предлози

Значење и употреба предлога: *contro, dopo, prima, senza, vicino, lontano*.

Употреба предлога и члана уз личне заменице (*Il negozio è dietro l'angolo; Marco è dietro di me*).

Употреба предлога и члана испред назива градова и држава: *Vado a Roma; Vado nella mia bella Roma. Vado in Italia; Vado nella mia cara Italia*. и испред неких израза: *Vado a letto; Vado nel mio caldo letto*.

Глаголи

Императив правилних и неправилних глагола и императив повратних глагола (понављање познатих облика и увођење облика трећег лица множине).

Партицип прошли и прошло свршено време *Passato prossimo*: прелазних и непрелазних глагола; повратних глагола; неправилних глагола.

Будуће време (*Futuro semplice*) глагола с правилним и неправилним основама Погодбени начин (*Condizionale presente*) глагола с правилним и неправилним основама.

Фонетске особености презент глагола II конјугације (*vincere, spegnere, salire*). Модални глаголи, ненаглашене личне заменице и речца *ci*. Инфинитивне структуре са предлозима: *per, di, a, da* + инфинитив. *Chiedere* и индиректни објекат.

Прилози

Грађење прилога помоћу наставка *-mente*.

Поређење прилога. Компаратив и суперлатив прилога *bene* и *male*.

Грађење суперлатива апсолутног прилога помоћу наставка *-issimo*.

Речца *ci* у прилошкој функцији.

Синтакса

Проширена реченица са два додатка. Ред речи у реченици. Упитна реченица са упитним речима (*Chi viene stasera?*) и са променом интонације (*Marco viene stasera?*).

Узвична реченица.

Сложена реченица: намерна, узрочна, погодбена у садашњем времену. Основне структуре с инфинитивом и предлозима *per, di, a, da*.

Положај здружених облика ненаглашених личних заменица у односу на глаголске облике.

Положај прилога *mai, sempre, ancora, già* уз *passato prossimo*.

Фонетика и ортографија

Правилна употреба акцента. Правилна употреба апострофа.

Елементи цивилизације

Поред упознавања са начинима понашања својственим италијанској култури, ученици треба да упознају и следеће:

- типичну италијанску породицу и њихове навике;
- типичан начин становања у Италији;

– навике италијанских вршњака у погледу одевања, исхране, коришћења слободног времена; обавезе италијанских вршњака у школи;

– појединости везане за податке и личности из света уметности, науке, привреде, филма, спорта и музике, познате у међународним оквирима;

– основне податке о географији, обичајима (Карневал, Ускрс) и начину живота у Италији.

VII РАЗРЕД

(2 часа недељно, 72 часа годишње)

(24 часа обраде + 48 часова увежбавања, провере и систематизације)

ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ

Оперативни задаци из претходних разреда, иако у великој мери већ савладани, морају се стално обнављати и проширивати.

Разумевање говора

На крају седмог разреда, ученик треба да:

– разуме, поред оних израза које наставник употребљава током часа да би дао упутства за рад, и сасвим једноставна објашњења непознатих речи помоћу познатог а већ активно усвојеног вокабулара;

– разуме дијалоге и монолошка излагања до десет до четрнаест реченица, исказана природним темпом од стране наставника, других ученика и преко звучног материјала, а који садрже искључиво језичку грађу обрађену током петог, шестог и седмог разреда;

– разуме песме везане за обрађену тематику и рефрене актуелних песама примерених учениковом узрасту и укусу.

Усмено изражавање

Ученик треба да:

– даље усавршава изговор гласова;

– користи спонтано најчешће устаљене изразе учтивости и оне који се тичу најчешћих ситуација на часу;

– поставља питања предвиђена програмом за пети, шести и седми разред, а која се односе на садржај обрађеног дијалога, наративног текста, на једноставну свакодневну ситуацију или на предмет његовог интересовања;

– даје императивне исказе у комуникацији на часу и у игри (давање дозволе, изрицање забране, давање савета, сугерисање);

– ступи у дијалог и у оквиру 8 до 10 реплика, постављањем питања и одговарањем на питања, води разговор у оквирима комуникативних функција (говорних чинова) и лексике обрађених током петог, шестог и седмог разреда;

– монолошки, без претходне припреме, у неколико реченица представи себе или другог, дајући поред основних података, и обавештења која се тичу склоности и интересовања;

– у неколико кратких реченица саопшти садржај дијалога или наративног текста, или опише ситуацију, место, слику и лице, предмет, односно животињу;

– спонтано честита рођендан, Нову годину, Божић, Ускрс, постигнут успех;

– интерпретира тематски прилагођене песме и рецитације.

Разумевање писаног текста

Ученик треба да:

– даље савлада технике читања у себи и гласног читања на претходно усмено усвојеној језичкој грађи;

– даље савладава основна правила грађије и ортографије уз уочавање правилности и неправилности;

– разуме обавештења и упозорења на јавним местима;

– разуме, глобално и селективно разноврсне садржаје неформалног писма или електронске поруке;

– разуме, глобално и селективно, садржај непознатог текста који се састоји од искључиво познате језичке грађе;

– разуме глобално садржај непознатог текста који садржи понеку непознату реч, под условом да нису у питању кључне речи.

Писмено изражавање

Ученик треба да:

– даље упознаје основна правила и карактеристичне изузетке када је реч о грађији ортографији у оквиру усмено стечених језичких знања и уочава правилности и неправилности;

– пише кратке текстове на основу датог модела (до 80 речи);

– одговори на питања (ко, шта, где, како, зашто) која се тичу обрађене теме, ситуације у разреду или њега лично;

– пише краће целине (до 80 речи), на основу дате слике или другог визуелног, звучног или писаног подстицаја;

– пише кратка неформална писма разноврсног садржаја;

– преприча, резимира обрађени дијалог или текст уз издвајање најбитнијих елемената и преформулисање садржаја (до 80 речи).

Развијање способности и метода учења италијанског језика

Ученик треба да настоји да одбаци неефикасне методе учења, а да усавршава оне које су се показале као ефикасне треба да буде свестан свог напредовања и да аналитички размишља о својим грешкама; треба да буде у стању да сопствене грешке уочи и исправи их уз консултовање уџбеника, свеске, граматике, речника и сл.

Ученик треба да разуме:

– начин коришћења аудио, видео и информатичких материјала сачињених за учење италијанског језика;

Ученику треба показати употребу и правилно коришћење речника, дати основне податке о речничкој литератури. Упознати га, *информативно*, са неким основним појмовима из области лексикографије: – шта представља одредница у речнику, шта су хомоними, синоними, антоними, фразеологизми.

САДРЖАЈИ ПРОГРАМА

Тематика

Породица: обичаји и исхрана (традиционална и здрава храна); слободно време (читање, друштвене игре, хоби); планирање заједничког путовања, припремање за пут; односи међу генерацијама.

Школа: слободне активности ученика (секције, приредбе, квизови).

Живот младих: промене у изгледу и понашању тинејџера; одлазак на изложбу/концерт; одлазак на екскурзију, у интернационални камп.

Свакодневни живот: дописивање; на аутобуској и железничкој станици, на аеродрому; саобраћај у главном граду (на улици и у подземној железници); празници (државни и традиционални).

Природа: однос према окружењу; очување чисте воде и ваздуха; угрожене животињске врсте.

Култура и уметност: видови стваралаштва; позната дела и ствараоци.

Школски писмени задаци

По један писмени задатак у сваком полугодишту.

Садржаји програма језика и цивилизације

Говорни чинови

Говорни чинови из претходних разреда, иако у великој мери већ савладани, морају се стално обнављати и проширивати.

Говорни чинови

Реализација говорних чинова

1. Свакодневни друштвени контакти

Извинити се због узнемиравања *Mi scusi, signora... Scusi se La disturbo...*

Замолити неког да се стрпи *Un momento, per favore! Attenda un attimo, per piacere!*

Одбити понуду и предложити нешто друго *Non, non posso andare al cinema, devo finire i miei compiti. Ma, domani potremmo andarci insieme...*

Почети и завршити неформално писмо *Cara Marta, Salve Marta, ti scrivo per dirti... Con molto affetto Gianna. A presto... Gianna. Un cordiale saluto, la tua Gianna*

2. Размена обавештења (време, место и друго)

Говорити о неком лицу, предмету или месту *È una ragazza bionda è alta, frequenta la quarta... Questa è la casa in campagna dove abitano i miei cugini e dove l'anno scorso abbiamo passato le vacanze.*

Питати чиме се неко бави *Che cosa fa tua madre? Che cos'è tuo padre? Di che cosa ti occupi?*

Тражити и дати обавештења о уобичајеним активностима *Che cosa fai venerdì pomeriggio. Vado al cinema con Gianna e Paola.*

Тражити и дати обавештења о почетку неке радње *Da quando abitate in questa casa? Da quando conosci Pietro? Da tre anni. Dal 1998. Da qualche mese.*

Питати за страницу *A che pagina siamo? Il testo è a pagina 36. Aprite il libro a pagina 45.*

Објаснити где се нешто налази на одређеном документу *Secondo paragrafo, ultima riga. All'inizio della riga, subito sotto la foto...*

Тражити и давати обавештења о прошлим догађајима *Che cos'è successo? Abbiamo avuto un incidente... Quando è successo? Due giorni fa.*

Утврдити хронологију *Prima lei ha studiato chimica, poi si è iscritta a medicina, adesso ha due figli e fa la mamma.*

3. Исказивање расположења, личних ставова и жеља

Охрабрити некога да каже шта мисли *Di' quello che ti gira per la testa! Dai, parla!*

Питати/ рећи шта би неко желео да буде, ради, има *Vorrei fare il medico... Che cosa vorresti fare da grande? Vorrei continuare i miei studi/diventare una persona importante.*

Исказати потребу *Ho bisogno di ...*

Исказати лично мишљење, став *Secondo me...*

Поткрепити примером *L'uomo distrugge la natura quando, per esempio, getta dappertutto i sacchetti di plastica.*

Исказати уврежено мишљење *Si dice che gli italiani amano i bambini.*

Поредити навике *Gli italiani mangiano più pasta che carne. Gli italiani amano la natura più dei serbi.*

Запретити *Se non mi dici tutto, me ne vado.*

Исказати осећање поноса *Siamo forti! Siamo i migliori!*

Исказати дивљење *È bellissima! Ammiro le persone come lui. (Gli faccio) tanto di cappello!*

4. Исказивање заповести

Подсетити некога да нешто уради *Non dimenticare di telefonare alla nonna!*

Распоредити обавезе *Anna spegni la luce, Maria chiudi le finestre, tu Giorgio prendi il sacco con i panini e usciamo. Chiudo io a chiave!*

Морфосинтаксички и фонетски садржаји

Морфосинтакса

Члан

Употреба члана уз властита имена, географске појмове, имена градова и држава, презимена.

Употреба члана уз присвојни придев и хипокористике и уз лична имена (*La mia cara sorellina; Dov'è la Lisa?*).

Именица

Деривација именица и прављење сложених именица. Понављање градива из претходних година учења.

Алтерација именица (основни суфикси за аугментатив, пејоратив, деминутив и хипокористике -ino, -one, -accio, -etto, -ello, -uccio, -otto).

Лажна алтерација (*focaccia, fioretto, montone...*)

Придев

Алтерација придева.

Најчешћи фразеолошки изрази са придевима (*sano come un pesce, lento come una lumaca, matto da legare, ubriaco fradicio...*)

Прилог

Положај прилога у односу на глагол.

Положај прилога *mai, sempre, ancora, già* уз *passato prossimo*.

Заменица

Gerundio presente + ненаглашене личне заменице, рефлексивне заменице и речце *ci, ne*.

Предлози

Употреба неправих предлога са личним заменицама (*contro di lui, dietro di me, dopo di Lei..., davanti a te, vicino a noi..., lontano da te...*)

Глагол

Имперфект правилних и неправилних глагола. Употреба имперфекта.

Gerundio presente.

Фразеолошки изрази са глаголима (*fumare come un turco, ridere come un matto, bere come una spugna...*).

Речце

Прилошке вредности речца *ci* и *ne*: *Ci vado subito. Lui ci crede. Ci scherziamo tutti. Ne parlo spesso. Non ne penso nulla. Ne sono tornata ieri.*

Употреба речце *ci* и *ne* са ненагласеним личним заменицама и рефлексивним заменицама.

Синтакса

Сложена реченица у прошлом времену.

Имперфект. Употреба *imperfetta* у независној и зависној реченици.

Однос *passato prossimo – imperfetto*.

Зависна реченица: погодбена, начинска, временска, узрочна и допусна са герундом.

Каузативно *fare*. Каузативно *fare* и ненаглашене личне заменице (*Fammi vedere. L'ho pregato di non farglielo toccare*).

Употреба и вредност структуре *stare per* (*Il treno sta per arrivare alla stazione*).

Фонетика и ортографија

Вредности знака *-i* – Именице с етимолошким „*i*” (*cieco, cielo, scienziato...*).

Делење речи на слоге.

Хипотетички период: *Se faceva bel tempo andavo al mare*.

Елементи цивилизације

Поред упознавања, у оквиру говорних чинова, са начином понашања својственим италијанској култури, ученици морају упознати следеће:

- најважније климатске и географске особености Италије;
- начин живота и карактерне особине Италијана;
- Медитеран и место Италије на Медитерану и у Европи;
- начин исхране, обичаје и традицију у вези са тим;
- најзначајније гране италијанске индустрије, међу којима и модну, аутомобилску, прехранбену, електронску итд;
- спорт и омиљене спортове у Италији;
- достигнућа у области саобраћаја;
- Италију као чланицу Европске Уније.

VIII РАЗРЕД

(2 часа недељно, 68 часова годишње)
(23 часа обраде + 45 часова увежбавања, провере и систематизације)

ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ

Оперативни задаци из претходних разреда, иако у великој мери већ савладани, морају се стално обнављати и проширивати.

Разумевање говора

На крају осмог разреда, ученик треба да:

- разуме, поред оних израза које наставник употребљава током часа да би дао упутства за рад, и објашњења непознатих речи помоћу познатог а већ активно усвојеног вокабулара;

– разуме дијалоге и монолошка излагања до једног минута, исказане природним темпом од стране наставника, других ученика и преко звучног материјала, а који углавном садрже претходно обрађену језичку грађу;

– разуме песме везане за обрађену тематику и рефрене актуелних песама примерених учениковом узрасту и укусу.

Усмено изражавање

Ученик треба да:

- у потпуности савлада изговор гласова;
- правилно репродукује основне интонацијске схеме;
- користи спонтано устаљене изразе учтивости и оне који се тичу најчешћих ситуација на часу;
- спонтано ступа у разговор у оквиру обрађене тематике и говорних чинова;
- поставља питања предвиђена Програмом, која се односе на садржај обрађеног дијалога, наративног текста, на свакодневне ситуације, на догађаје у прошлости, на намере саговорника или на предмет његовог интересовања;
- ступи у једноставан разговор телефоном;
- монолошки, без претходне припреме, у неколико реченица, искаже мишљење о низу питања;
- у неколико реченица исприча лични доживљај у прошлости, уз давање појединости о ситуацији, месту и главним актерима;
- у неколико реченица исприча садржај дијалога или наративног текста;
- даје императивне исказе у комуникацији;
- спонтано честита рођендан, Нову годину, Божић, Ускрс, постигнут успех;
- интерпретира тематски прилагођене песме и рецитације.

Разумевање писаног текста

Ученик треба да:

- даље савлада технике читања;
- даље савладава правила графиције и ортографије као и најзначајније неправилности;
- разуме обавештења и упозорења на јавним местима;
- разуме елементе нечије биографије, односно *curriculum vitae*;
- разуме, глобално и селективно разноврсне садржаје неформалног писма или електронске поруке, телефонске поруке;
- разуме, глобално и селективно, садржај непознатог текста који се састоји од углавном познате језичке грађе;
- разуме логичке односе између реченица и дужих целина;
- разуме глобално садржај непознатог текста који садржи и изврстан број непознатих речи.

Писмено изражавање

Ученик треба да:

- савлада основна правила ортографије и карактеристичне изузетке;
- пише свој *curriculum vitae*;
- пише кратке саставе (до 100 речи), посебно оне у којима се приповедају догађаји у прошлости, уз давање појединости о ситуацији, месту и главним актерима;
- пише краће целине (до 100 речи), на основу датих елемената, визуелног, звучног или писаног подстицаја и искаже своје мишљење о теми;
- пише кратка неформална писма, електронске поруке, телефонске поруке разноврсног садржаја;
- преприча и преформулише садржај обрађеног дијалога или текста, а уз издвајање битних елемената и поштовање логичких односа између делова текста (до 100 речи).

Развијање способности и метода учења италијанског језика

Ученик треба да:

- препознаје основне карактеристике различитих врста текстова, нарочито писмених – неформално писмо, дескриптивни, информативни текст;
- уочава логичке односе међу елементима дискурса;
- познаје основне разлике између италијанског и нашег језика (изговор, интонација, писмо, род именица, падежи/предлози, изражавање прошлости, свршености и несвршености радње;
- буде способан да сам изради и за учење и обнављање користи белешке које су му потребне, нпр. мали речник (по темама или лекцијама), преглед најважнијих глагола, нарочито неправилних или друго.

Ученик треба да познаје:

- начин коришћења аудио, видео и информатичких материјала сачињених за учење италијанског језика;
- најважније италијанске интернет сајтове са информацијама и садржином из области културе, спорта, моде, италијанског начина живота.

Ученику треба показати и стално га подстицати на поседовање, употребу и правилно коришћење речника (двојезичног и, касније, једнојезичног), дати основне податке о речничкој литератури одговарајућег квалитета. Подстицати га на размишљање о италијанском језику, страним језицима, матерњем језику и језику уопште као изражајном средству. Подстицати га на контакт са писаном литературом, електронским садржајима и сл.

САДРЖАЈИ ПРОГРАМА

Тематика

Породица: породичне успомене; односи међу половима.
Школа: спортске активности и такмичења; припрема за даље школовање: избор занимања.

Живот младих: осамостаљивање младих; опасности и искушења с којима се сусрећу млади; омиљена састајалишта младих, одлазак у позориште, на утакмице; припремање забаве/прославе.

Свакодневни живот: телефонски разговор; дописивање путем Интернета.

Природа: оријентација у простору – географска карта, план града; национални паркови; угрожене биљне врсте.

Култура и наука: значајни споменици из историје и културе; најновија научно-техничка достигнућа.

Лектира: приче из живота познатих људи; анегдоте и шале; одабрани одломци једноставних или адаптираних прозних и поетских књижевних дела; научна фантастика; одабрани текстови из часописа за младе (до 10 страница).

Школски писмени задаци

По један писмени задатак у сваком полугодишту.

Садржаји програма језика и цивилизације

Говорни чинови

Говорни чинови из претходних разреда, иако у великој мери већ савладани, морају се стално обнављати и проширивати.

Говорни чинови

Реализација говорних чинова

1. Свакодневни друштвени контакти

Топло, свесрдно се захвалити

Grazie mille! Grazie infinite! Mi ha fatto, veramente, tanto piacere!

Извинити се

Mi dispiace... Mi scusi... Non volevo comportarmi così.

Опростити

Обећати

Молити некога

Оптужити

Звати у помоћ

Водити телефонски разговор

Non fa niente! Non è grave. Ti perdono. Non pensarci/ci pensi più. Va bene per questa volta.

Prometto/Ti prometto/Giuro/Ti giuro...

Ti prego, sii gentile/La prego, sia gentile, signora...

Sei tu/Sei stato tu a...

Aiuto! Aiutatemi!

Pronto! Pronto, dottor Latini? Buon giorno. Sono Maria. Posso parlare con Franca?/C'è Franca? Me la può passare, per piacere?

2. Размена обавештења (време, место и друго)

Проверити да ли је нешто тачно

Sapete se Marco è arrivato?

Упозорити некога

Io ti avverto che... Ti segnalo che...

3. Исказивање ставова и логичких односа

Исказати увереност у исправност нечијих поступака

Tu hai fatto bene a dire... Condivido la tua opinione che...

Критиковати

Non sono sicuro che questo sia il modo giusto... Non mi piace il suo comportamento, preferisco...

Изразити сажаљење

Pover'uomo... Povera donna... Poveri noi... Povera me...

Исказати циљ нечијег понашања

Ha fatto così per darti una mano.

Исказати мишљење, лични став...

Penso che/ Ritengo che...

Истаћи услов

Se finisco in tempo, ci verro anch'io.

Морфосинтаксички и фонетски садржаји

Морфосинтакса

Заменица

Релативне заменице. Релативна заменица *il quale*.

Глаголи

Садашње време конјунктива (*Congiuntivo presente*). Употреба конјунктива.

Congiuntivo imperfetto. Употреба.

Основна значења и употреба прошлих времена.

Congiuntivo passato. Употреба.

Придеви

Морфолошке одлике придева *santo*.

Положај придева у односу на именицу.

Положај више придева у односу на именицу.

Разлике у значењу придева у зависности од положаја у односу на именицу (дескриптивна и дистинктивна функција придева).

Синтакса

Сложена реченица.

Зависна реченица: исказна објекатска, субјекатска, намерна, узрочна, допусна...

Герунд и ненаглашене личне заменице, повратне заменице и речце *ci, ne*.

Stare + герунд (*Sto leggendo la tua lettera*).

Хипотетички период (*periodo ipotetico*): Сложене хипотетичке реченице за исказивање реалне могућности (*periodo ipotetico della realta*) са презентом, футуrom, императивом и *passato prossimo*:

Se hai finito, esci. Quando torni, telefonami. Se fa bel tempo, andiamo in gita. Se studierai, andrai in vacanza. Сложене хипотетичке реченице за исказивање могућности (*periodo ipotetico della possibilita*) – *congiuntivo imperfetto i condizionale presente*.

Елементи цивилизације

Поред упознавања, у оквиру говорних чинова, са начином понашања својственим италијанској култури, ученици морају упознати следеће:

- најзначајније италијанске обичаје, празнике и значајне датуме;
- неке значајне историјске личности, научнике, сликаре, вајаре и њихова дела;
- најчешће особине и веровања просечног Италијана.

Ученици морају бити у стању да дају:

- приказ неке покрајине, области или града;
- приказ изражене бриге за човекову средину и активност еколошког покрета, став Италијана према загађењу природе и ангажовање у њеној заштити.

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА (УПУТСТВО)

ОБЈАШЊЕЊЕ ПРОГРАМА

Четворогодишњи период учења италијанског језика у основној школи омогућује познавање и владање италијанским језиком до нивоа тзв. основне комуникације у свакодневном животу.

Учећи италијански језик ученици стичу знања и о култури и цивилизацији Италије.

Језички програм је кумулативан што значи да се у сваком разреду грађа надовезује на знања која су стечена у ранијим разредима. Неки елементи програма обрађују се концентрично, тј. у једној години се уводе у ужем обиму, а касније се грађа проширује. Савладавање нове грађе не сме да потисне раније усвојено. Ступњеви усвојености појединих елемената разликују се и иду од препознавања до аутоматизације.

Програмски захтеви обухватају четири основне језичке вештине: разумевање говора, усмено изражавање, разумевање писаног текста и писмено изражавање.

У току процеса учења и усвајања италијанског језика ученик мора да стиче и развија те вештине и то по редоследу који је наведен. Он прво мора да препозна звучну слику исказа и да разуме његов садржај, с тим да понавља исказ (имитира, репродукује) да би савладао акценат, интонацију и ритам и најзад, процесом вежбања, да се оспособи да самостално правилно саставља и саопштава своје исказе.

Тежиште учења у прве две године је на усменом изражавању и разумевању говора и поступном описмењавању, а у две завршне године значајно место добијају разумевање писаног текста (информативно читање) и писмено изражавање. Према томе, усмено изражавање претходи писменом изражавању, иде се од говорне комуникације ка писаној, а граматика је у функцији и говорног и писаног језика.

У савременој настави италијанског језика наставне методе и поступци комбинују се и допуњавају у зависности од врсте језичког материјала, типа часа, знања ученика и нивоа до кога наставни садржаји треба да се усвоје.

У програму су дата два нивоа усвојености језичких садржаја: ниво рецептивног усвајања или разумевања и ниво продуктивног усвајања или примене. Ниво рецептивног усвајања подразумева способност разумевања говора и писаног текста при слушању, односно читању. Ниво продуктивног усвајања или примене подразумева способност усменог и писменог изражавања.

У програму је обележен само ниво рецептивног усвајања. Садржаје који нису обележени ученици треба да усвоје на нивоу примене, што се постиже одговарајућим језичким вежбама и систематским обнављањем.

О нивоима усвојености наставник треба да води рачуна при вредновању ученичких знања.

МЕТОДОЛОШКЕ ОСНОВЕ ПРОГРАМА

Програм италијанског језика у основном образовању утемељен је на основним достигнућима савремене развојне психологије, психо-лингвистике и методике наставе страног језика, тачније, на принципима који подразумевају: комуникативну или практичну оријентацију наставе; когнитивно усвајање програмских садржаја; функционални прилаз у избору и презентацији језичке грађе; усвајање лексике на морфосинтаксичкој прогресији; комплексно-концентрично и ситуативно-тематско распоређивање језичке грађе; ослонац на културолошки аспект наставног процеса; познавање и поштовање психо-физичких карактеристика односно могућности ученика основношколског узраста.

НЕКЕ ОДЛИКЕ КОМУНИКАТИВНОГ ПРИСТУПА

Комуникативни приступ у настави италијанског језика ослања се на лингвистичке теорије које језик виде пре свега као систем за споразумевање међу људима, па је сходно томе и циљ наставе страног језика да ученик стекне способност комуницирања на италијанском језику. Настава страног језика укључује и упознавање друштвених норми, односно језичких функција, а не само језичких структура.

Ученици редовно раде у групама или паровима да би размењивали поруке и информације и често се ангажују у драмским активностима које симулирају ситуације из свакодневног живота како би се навикавали да користе језик у различитим друштвеним контекстима.

У настави се најчешће користе аутентични материјали (који морају бити прилагођени и припремљени за наставну активност) да би се ученицима што више приближиле ситуације из реалног живота.

Италијански језик користити се на часу што је могуће више уз невербална средства комуникације (мимика, покрет и сл.), како у основној комуникацији на часу (поздрављање, давање упутстава, тражење и давање једноставних објашњења, дозволе и др.) тако и да би се пренело значење речи или израза. Језик који наставник треба да течно и коректно користи, једноставан је, природан и прилагођен нивоу знања ученика. Превод се користи када је реч о апстрактним појмовима, али се избегава кад год је то могуће. Превод је средство за проверу оног шта ученик разуме или мисли, а не средство за остваривање наставе италијанског језика. То је посебна језичка вештина чије савладавање није предвиђено програмом за основну школу.

Мада се језичке вештине интегрално усвајају, у оквиру једног часа посебна пажња посвећује се једној или двема.

Улога наставника је превасходно да створи радну и комуникацијски богату атмосферу, која ће подстицати и најстидљивије ученике да учествују у комуникацији на италијанском језику. Наставник је пре свега координатор наставе и извор информација, а тек онда ауторитет који исправља грешке.

Грешке се сматрају интегралним и природним делом процеса учења. Стално, директно исправљање сматра се неефикасним јер не омогућује стварање добре атмосфере на часу. Корекција има смисла када се раде контролисане или вођене језичке вежбе, али не и када се језик користи за комуникацију (разговор, дискусија, опис, изношење личног става и сл.). Наставник може да запише најчешће грешке ученика и да касније посвети потребно време објашњењима и исправљању грешака.

БИТНЕ ПРЕТПОСТАВКЕ ЗА РЕАЛИЗАЦИЈУ ПРОГРАМА ОД V ДО VIII РАЗРЕДА

Активна улога ученика као субјекта наставног рада спада у главне циљеве савременог образовања. У процесу учења италијанског језика пожељно је да ученик буде активан не само у току стицања продуктивних умења (усмено и писмено изражавање) него и рецептивних умења (слушање усменог излагања и читање). Наставу треба организовати тако да комуникација на часу не буде само једносмерна (од наставника ка ученику) већ да се омогући и ученику да на сваком часу нешто пита, каже, прочита или напише. Наставник треба да подстиче иницијативу и активност ученика на часу, а он у све већој мери да буде организатор ученичких активности. Да би у томе био успешан, наставник мора добро да упозна психолошке одлике сваког ученика.

Овако конципирана настава италијанског језика налаже да се већи део времена посвети активном раду ученика на усвајању одређених знања и стварању потребних језичких вештина, а мањи за излагање новог градива где је и даље улога наставника у преношењу информација доминантна, а ученик само рецептивно активан.

Активирање ученика остварује се применом разноврсних облика рада (групни и индивидуални рад) као и коришћењем разноврсних наставних техника, на пример:

- слушање говора наставника, звучних снимака, изворних говорника, уз групно и индивидуално понављање ради увежбавања правилног изговора и упамћивања одабраних смисаоних целина, нарочито у почетној фази учења,

- одговори на питања наставника и ученика и на визуелне подстицаје као и поступање по налозима наставника,

- подела улога у дијалозима и ситуацијама.

У каснијим фазама овим техникама додати и:

- писмене вежбе са аутокорекцијом и корекцијом од стране других ученика, избор тачног одговора, допуњавање, супституције, трансформације, постављање питања,

- разговори ученика о одређеној теми на основу усвојеног градива,

- читање у себи кратких одабраних одломака и давање усмених или писаних резимеа (најпре вођених, а затим и самосталних) уз коришћење речника.

Поред наведених, наставници ће креативно примењивати и друге облике рада да би код ученика развијали способност самосталног усменог и писменог изражавања и припремили их за самосталан рад. Рад на оспособљавању ученика за самосталан рад и самообразовање треба да буде сталан задатак сваког наставника италијанског језика. Могућности за овакав рад су нарочито погодне у оквиру додатне наставе.

Самостални рад ученика негује се од самог почетка учења. Већ у V разреду ученици могу добити диференциране задатке који обухватају сва четири језичка умења; ти задаци из године у годину постају сложенији.

У циљу бољег усвајања наставних садржаја наставник треба да упућује ученике и на стицање знања путем самосталног рада:

- прикупљање аутентичног материјала (фотографије, плакати, проспекти и сл.) о знаменитостима Италије, итд,

- слушање одабраних звучних снимака (текстова, песама, разноврсних вежби и сл.) са касета и компакт дискова,

- читање одабраних одломака уз коришћење речника, или по сопственом интересовању,

- праћење одабраних радио и ТВ емисија, посећивање занимљивих сајтова на Интернету и припремање резимеа за час (усмено, а за ученике који похађају додатну наставу и писмено),

- гледање музичких и рекламних спотова, кратких емисија занимљивог садржаја, преко сателита или видео трака, и излагање о виђеном (уочавање карактеристика дате средине и разлика у начину живота народа чији се језик учи).

Домаћи задаци заузимају важно место у остваривању циља и задатака наставе италијанског језика. За домаћи задатак даје се, по правилу, оно што се на часу усмено увежба. Задатке треба давати редовно и са смишљеним циљем, а у захтевима и броју задатака бити умерен. Задаци треба да буду разноврсни, да подстичу ученика на самосталан рад. Захтеви и по тежини и временски треба да су прилагођени стварним могућностима ученика.

Припреми, изради и анализи школских писмених задатака наставник треба да посвети посебну пажњу. Захтеви који се пред ученике постављају зависе од њиховог познавања италијанског језика. Иде се од једноставнијих ка сложенијим, а у старијим разредима кроз школске писмене задатке наставник треба да омогући ученику да покаже своју самосталност и креативност у писменом изразу на италијанском језику. То је уједно и прилика наставнику да провери колико су ученици оспособљени да научено и примене.

Школски писмени задаци могу да буду:

- одговори на питања, допуњавање или варирање реченица,
- варирање текста са одређеним задатком, писање питања и одговора на основу датог текста, опис слике, или низа слика,

- вођени састав на дати низ слика или други подстицај у вези са обрађеном тематиком,

- писање краћих самосталних састава (описивање догађаја, личног доживљаја и сл.) на основу датог плана, писање писама и сл.,

- задаци за проверу степена усвојености појединих језичких елемената и сл.

Као припрема за израду школских писмених задатака и провера усвојености мањих наставних целина, могу да послуже и кратке писмене вежбе које наставник исправља на часу и са ученицима анализује. Те вежбе не морају увек и да се оцењују.

Настава италијанског језика са наставом осталих предмета доприноси ширењу општег образовања и културе ученика и зато корелација са тим предметима, посебно са матерњим језиком, историјом, географијом, музичком и ликовном културом, заузима значајно место. Ова корелација остварује се на основу тема датих у програму, уџбенику и додатним материјалима које имају наставници или ученици, као и на основу разговора о појединим темама. Без сарадње са наставницима осталих актива није могуће остварити корелацију са сродним програмским садржајима других предмета.

Норматив простора и опреме прописује коју опрему и наставна средства треба да поседује школа за извођење наставе страног језика. Многа од тих средстава купују се готова, али не треба занемарити и оно што сам наставник може да уради са својим ученицима или колегама (слике, плакати, цртежи, графофолије, албуми, датотеке и сл.). Коришћење ових средстава је предуслов за извођење савремене и ефикасне наставе. Уџбеник, међутим, и даље остаје основно и главно средство ученика и наставника у остваривању циљева и задатака наставе. Наставник бира оне садржаје и захтеве који ће му највише помоћи у реализацији тих циљева и задатака. Тематику програма не треба поистовећивати са текстовима у уџбенику, јер се поједине теме могу остварити и преко говорних вежби.

Наставни програм италијанског језика може успешно и рационално да се остварује, само под условом да се одељења деле на групе до 20 ученика, нарочито у VII и VIII разреду због смањеног фонда часова и основног захтева наставе италијанског језика за развијањем говорне способности ученика.

ОБЛИЦИ РАДА НА ЧАСУ У НАСТАВИ ИТАЛИЈАНСКОГ ЈЕЗИКА

1. **Фронтални облик рада** одвија се са целим одељењем, под истим радним условима. Наставник има доминантно место у раду на часу и користи углавном вербални метод. Настава је прилагођена просечном ученику, што може да умањи мотивисаност слабијих и надарених ученика. Процес памћења градива је отежан, јер су ученици пасивни у процесу усвајања наставних садржаја. Овај облик рада у настави италијанског језика погодан је за одређене активности као што су презентирање и објашњавање новог градива, систематизација наставне грађе, припрема за писмене провере и слично.

2. **Групни облик рада** одвија се у групама чија величина зависи од постављеног задатка и броја ученика у одељењу. Најчешће се тај број креће од три до пет ученика. Наставник планира задатке заједно са ученицима, и они треба да буду јасни, прецизни и добро осмишљени; помоћ пружа само када је то потребно. О резултатима рада разговара се по завршеном задатку.

Задаци могу бити:

- исти за сваку групу
- диференцирани према садржајима
- диференцирани према интересовањима ученика, и
- диференцирани према нивоу знања и способности ученика.

Рад се састоји од:

- припремне фазе (одређивање циља и задатака, подела рада и подела ученика на групе)
- радне или оперативне фазе (израда задатка, размена искустава)
- завршне или верификационе фазе (извештавање група, дискусија, систематизација добијених резултата и вредновање).

Групни облик рада посебно се користи приликом увежбавања наставне грађе, нпр. састављање и извођење дијалога, писање неформалних писама, сценарија, учешће у играма и друго.

На групни рад треба прећи тек пошто се ученици навикну на рад у паровима.

Рад у паровима је посебан облик групног рада где по два ученика раде на истом задатку. Рад се завршава када неколико парова, а не сви ученици, заврше задатак.

Рад на пројекту представља још један вид групног облика рада који подстиче ученике да активно учествују у дубљем истраживању дате теме и да повезују оно што су учили у другим предметима са оним што раде на часу италијанског језика. Овим се не само остварује тако потребна корелација са наставом других предмета већ се ученици и мотивишу како за тимски тако и за индивидуалан рад, што је и један од задатака наставе италијанског језика.

Пројекат има јасно одређене и диференциране задатке, а резултат рада може се приказати другима: родитељима, наставницима, другим ученицима. Пројекат може бити израда школских или зидних новина, планирање заједничког путовања, приказивање заједничког путовања, излета или друге занимљиве активности, или било која друга активност у чијој реализацији, на унапред планиран начин, учествују сви ученици.

3. Индивидуални облик рада представља појединачан рад ученика уз одговарајућу помоћ наставника. Сви ученици решавају исте задатке. Индивидуалан рад може бити усмерен (вођен) и слободан (контролисан самосталан рад ученика на часу). Овде се најчешће примењују методе рада на тексту.

У индивидуализованог настави рад је прилагођен појединцу, усклађен са његовим способностима, особинама и интересовањима. Овај облик наставе подразумева диференциране задатке, примену посебних метода, средстава и извора знања који варирају у зависности од ученика. Ученици напредују према властитом темпу рада.

Овај облик рада наставник италијанског језика користи када се од ученика тражи да искаже, усмено или писмено, своје мишљење и став, да изрази своју креативност, да напише писмо. Наставник га обавезно примењује када ради са слабирим или веома надареним ученицима, као и приликом вредновања знања како би стекао јасан увид у знање сваког појединца.

ТЕХНИКЕ РАЗВИЈАЊА ЈЕЗИЧКИХ ВЕШТИНА И САВЛАДАВАЊА ЈЕЗИЧКЕ ГРАЂЕ

V и VI разред

а) Разумевање говора и усмено изражавање

Радам у ова два разреда ученици треба да науче да препознају фонолошки састав језика, да артикулишу нове гласове и да усвоје акценат, квантитет, ритам и карактеристичну интонацију. Они истовремено треба да разумеју значење исказа и да науче да га коректно понављају (репродукују), а затим и да га варирају.

У току чисто оралног периода у V разреду (до 16 часова) ученици усвајају најфреквентније речи и изразе путем малих дијалога у симулираним говорним ситуацијама. У овој фази учења све речи треба да буду активно усвојене, изузев оних речи из песмица које не задовољавају наведене критеријуме. Посебно треба инсистирати на активној употреби тзв. функционалних речи помоћу којих се гради оквир исказа.

У даљем раду у V и VI разреду, наставља се са сложенијим захтевима у области разумевања на слух. Поред разумевања захтева, молби, исказа и питања, на чему се инсистира током оралног периода, ученик треба да се оспособи да разуме варијације познате садржине у оквиру обрађене тематике и језичке грађе (на пример: промену рода, броја, особине лица или предмета, места или времена догађања радње и сл.). Приликом провере разумевања говора, ученицима се звучни запис пушта два или три пута, а приликом сваког слушања ученици решавају по један јасно дефинисан задатак. Сврха првог слушања јесте глобално разумевање (ко говори, где, када, о чему), док се приликом другог слушања тражи селективно разумевање (разумевање одређене информације / одређених информација); евентуално треће слушање може послужити за разумевање имплицитних садржаја (тона, намера саговорника и др.).

Када је реч о усменом изражавању, основна форма рада су говорне вежбе. Ученици репродукују дате реченичке исказе или краћи текст у оквиру познате лексике и граматичких структура. Постављају питања на основу визуелног подстицаја и дају кратке

одговоре. Ученици воде дијалог у склопу једноставних комуникацијских ситуација – започињу дијалог, реагују на исказ саговорника и завршавају дијалог. Дају кратак опис предмета, људи, радњи, ситуација. Поред питања и одговора, користе се и следеће технике рада:

- супституција делова реченица,
- допуњавање реченица датим елементима,
- трансформација реченица (време, лице, број),
- повезивање простих реченица у сложеније,
- одговори на питања проширеном или сложенијом реченицом,
- постављање питања помоћу датих упитних речи или на визуелни подстицај,
- варирање дијалога, ситуације и сл.

У складу са порастом знања ученика повећавају се захтеви и у дијалогској и у монологској форми изражавања. Пожељно је што је могуће више персонализовати говорне активности, односно пружити могућност ученицима да што више говоре о себи, својим интересовањима и свом окружењу.

Потребно је поклонити одређену пажњу и невербалној комуникацији тј. мимици, покрету и језику тела.

б) Разумевање писаног облика језика и писмено изражавање

После оралног периода прелази се на визуелно препознавање усвојене језичке грађе путем читања.

Приликом увођења у читање читају се речи и кратке реченице чије су значење и изговор ученици усвојили током оралне наставе. У овој фази рада користи се графоскоп, траке са исписаним реченицама или апликације са речима које се састављају у реченице, уз слике и ситуације које су ученицима познате.

Ова фаза траје око две недеље, а даљи рад на читању наставља се тако да се чита само обрађено, усмено савладано градиво/садржина. Вежбе у читању се спроводе прво на основу звучног модела (наставник или звучни снимак), а касније без њега. У V разреду преовлађује гласно и изражајно читање које омогућује коректно усвајање гласова италијанског језика и реченичне интонације, ритам и течност у читању.

Читање са циљем разумевања и добијања информација на основу текста постепено се уводи и систематично увежбава. То је по правилу читање у себи; ученици више пута читају текст у себи и решавају по један јасно дефинисан задатак. Као и код разумевања говора, прво се проверава разумевање глобалног садржаја текста, а тек потом разумевање појединих информација и других значајних елемената текста.

У периоду увођења у читање, ученик је учио да постоји одређени однос између гласова и графичких знакова. До сада га је усвајао рецептивно, читањем, а сада треба да га продуктивно реализује, односно да научи да сам претвара гласове у одговарајуће графичке знакове. Писање се не савлађује одједном, већ прогресивно, из разреда у разред.

Увођење у писмено изражавање почети преписивањем појединих речи и реченица претходно усмено усвојених. Прелаз на писање не треба почети учењем целе абецеле, нити у овој фази рада треба ученике упознавати са свим знацима фонемске азбуке одједном, већ поступно и према конкретним потребама. Пише се само оно што се усмено добро зна.

Примењују се следеће технике рада:

- преписивање појединих речи и реченица,
- допуњавање изостављених слова или групе слова у задатим речима: преписивање са одређеним задатком,
- допуњавање изостављених речи у реченици,
- краћи диктат познатог или нешто измењеног текста,
- кратки одговори на питања и постављање једноставних питања,
- састављање реченица од датих речи према моделу, односно на основу супституционе табеле,
- трансформација реченице (време, лице, род),
- довршавање започетих реченица и исказа
- краћи састави на основу питања, слика или теза и краћа неформална писма и честитке.

У V разреду упознавање са фонемским симболима. У VI разреду усвајање абецеле као припрема за рад на речнику.

Писане активности, као и усмене активности, иду од веома контролисаних до потпуно слободних. Поред вођених активности, код почетника не треба искључити и једноставне слободне активности. Контролисана и вођена активности користе се за увежбавање језика, док слободне активности треба да помогну изражавању, а садржај је оно што је битно, што носи значење.

„Преписивање” је полазиште у писању. То је активност која пружа наставнику могућност да ученик побољша језик који је дат усмено или кроз читање. Ткз. одложено преписивање помаже да се вежба визуелна меморија код ученика. На табли се напише кратка позната реченица или реченица састављена од познатих елемената, ученицима се остави неколико секунди да је погледају, онда се она обрише и ученици пишу оно што су запамтили. Диктат, уколико се даје, треба да буде кратак, да има циљ и да је повезан са активношћу која се одвијала пре или ће тек да уследи.

Једна од вођених писаних активности је и вежба попуњавања.

Слободне писане активности изискују припреме: разговор о теми, обраду лексике у вези теме итд. Оне могу да укључе: описивање лица, предмета, појава и слично, писање дијалога, порука и неформалних писама.

VII и VIII разред

а) Разумевање говора и усмено изражавање

У погледу разумевања на слух у овом периоду ученици треба да разумеју излагања нове садржине, шире од обима продуктивно усвојене лексике и структура. Поред захтева да се поступи по налозима наставника и реагује на постављена питања наставника и ученика, ученици треба да слушају говор наставника или спикера са звучне траке, уз примену техника рада као што су:

- уочавање и издвајање појединих гласова, речи и реченица у саслушаном низу,
- провера разумевања саопштеног исказа или смисаоне целине уз помоћ питања затвореног и отвореног типа, питања са вишеструким избором одговора, захтева да се одреди да ли је дати исказ тачан или нетачан у односу на целовит садржај и сл.,
- одређивање на кога се дати исказ односи и уочавање битних карактеристика личности, ситуације, радње о којима се у саопштеном садржају говори.

У погледу усменог изражавања и даље се негују и примењују технике коришћене у V и VI разреду, с тим што се захтеви повећавају у складу са напредовањем ученика. Поред ових, примењују се још и следеће технике рада:

- сажимање текста,
- препричавање по датом плану,
- вођење спонтаног разговора у оквиру обрађене теме,
- стварање нових говорних ситуација на основу обрађених тема у складу са интересовањем ученика,
- грађење нових дијалога у складу са могућностима и жељама ученика, уз коришћење усвојених комуникативних јединица и фразеолошких израза,
- подела улога, играње улога у дијалозима и ситуацијама,
- разговор ученика у групи о одређеној теми на основу усвојеног градива у аналогној говорној ситуацији.

Савремена настава италијанског језика предвиђа свесно учење. Когнитивни приступ наводи ученике на свесно усвајање законитости језика који уче. Док је у V и донекле у VI разреду ученик усвајао језички систем глобално, у VII и VIII разреду он га усваја аналитички, на нивоу поимања који одговара узрасту ученика и његовим психосазнајним могућностима. Сада се од ученика очекује разумевање и свесна примена основних елемената и њихове функционалне повезаности, као што су: функција појединих делова исказа, категорија рода, броја, вида, времена; самосталност или зависност елемената, непотпуност елемената односно обавезност допуне и сл.

б) Разумевање писаног облика језика и писмено изражавање

У VII разреду ученици би требало да су оспособљени за информативно читање, тј. да самостално читају текст у себи да би га разумели и добили тражене информације.

Да ли су ученици разумели у себи прочитани текст проверава се следећим техникама:

- одговори на питања,
- вишеструки избор одговора,
- одређивање смисаоних целина,
- давање наслова за сваку смисаону целину,
- давање основних теза/идеја текста у целини или појединих његових делова,
- сажимање текста.

При обради новог језичког садржаја наставник објашњава не само основно значење лексичких јединица већ упућује и на контекстуално значење и једно или више пренесених значења. Наставник на матерњем језику даје објашњење оних речи и израза које ученици без превода на матерњи језик не би могли да схвате или би време уложено за објашњење на италијанском језику било нерационално.

Писмено изражавање ученика и даље се систематски негује. Раније коришћеним техникама рада придодају се још и:

- писмено препричавање текста помоћу одговора на постављена питања, градећи од одговора просте, проширене и сложене реченице;
- писмено препричавање текста према плану,
- проширивање реченица у проширене, независне или зависне сложене реченице,
- писање неформалних писама, вођење дневника,
- састав или дијалог на тему из свакодневног живота, на основу низа слика или плана, писање писма као слободног састава на тему из живота и рада ученика и њиховог интересовања.

Изговор и интонација

Интонација је један од носилаца значења у усменој комуникацији, па јој треба посветити одговарајућу пажњу. Интонацијом се постижу нијансе у значењу, изражава став, намера и емоционално стање говорника. Због свега овог, она представља важан елемент у усменом споразумевању. Погрешно употребљена интонација чест је извор интеркултурних неспоразума. Битно је, стога, да се ученици упознају са најчешћим типовима тонских група које се користе у свакодневној комуникацији.

Изговор и интонација могу да се увежбавају кроз песму и стихове, као и слушањем и понављањем материјала снимљеног са изворним говорницима.

Граматика

Граматичке садржаје не треба одвајати од комуникативних функција, јер су они условљени комуникативном ситуацијом; стога је на првом месту значење, а не форма. Граматичка правила користе се циљно и део су дискурса. Познавање граматичких правила помаже учење; њихова основна улога је да омогуће ученику увид у језички систем италијанског језика.

Терминологију треба користити онолико колико то може да помогне ученику у процесу учења језика, јер циљ наставе италијанског језика није стицање знања о језику, већ усвајање језика.

Настави граматике као интегралном делу наставе језика треба посветити пуну пажњу. У раду са ученицима овог узраста препоручује се индуктивни приступ граматици. Ученици вежбају употребу граматичког облика или структуре у природном контексту, затим се структура у склопу реченица издваја из текста и пише на табли. Подвлачењем или заокруживањем истичу се формална обележја структуре; потом ученици, уз помоћ наставника, долазе до правила о грађењу и употреби те структуре у датој ситуацији. Након тога следе језичке вежбе из уџбеника или их сам наставник припрема. Све ове вежбе, посредно или непосредно, треба да буду у функцији комуникације. Наставник даје објашњења на матерњем језику, а у процесу утврђивања матерњи језик се потпуно елиминише.

Нове граматичке појаве усвајају се кроз познату лексичку, као што се и нова лексика даје у познатим граматичким структурама.

Вокабулар

Усвајање вокабулара сложен је и дуготрајан процес. Да би одређена лексичка јединица била трајно усвојена, треба често да се јавља у различитим контекстима. Потребно је да наставник стално има на уму функционалност одређене лексичке јединице и да сходно томе тражи од ученика њено продуктивно или рецептивно усвајање.

Вредновање рада ученика

У складу са циљем и задацима учења италијанског језика у основној школи оцењује се степен оспособљености ученика за разумевање говора и усмено изражавање, као и степен оспособљености за разумевање писаног текста и писмено изражавање.

Компоненте за вредновање основних језичких вештина – разумевања, говора, читања и писања присутне су у свим разредима али захтеви варирају у зависности од задатака предвиђених програмом за сваки разред.

До оцено знања и степена владања поменутим језичким вештинама код ученика наставник долази сталним и систематским праћењем рада и активности ученика, уважавајући при том и њихове индивидуалне способности.

Захтеви за оцено су следећи:

– **одличан (5)** – Разуме саговорника и усмена излагања у нормалном темпу; течно се изражава користећи одговарајуће речи и изразе; влада основним елементима изговора и активно учествује у разговору; разуме текст који је у оквирима усвојене лексике и морфосинтаксичких структура и уме да га прочита коректно и течно; самостално се писмено изражава, уз евентуалне мање ортографске и граматичке грешке; познаје елементе цивилизације Италије у степену који је програмом предвиђен; настоји да буде самосталан и креативан у раду; уме да се служи књигом и осталом приручном литературом; веома одговорно се односи према својим радним обавезама.

– **врло добар (4)** – Разуме, уз мање тешкоће, усмена излагања у нормалном темпу; изражава се коректно али не и увек течно; у великом степену влада основним елементима изговора; користи коректно, уз мања одступања дате речи и изразе; разуме текст у целини, али не успева да схвати по неку појединост; чита углавном коректно и течно; уме самостално писмено да се изражава уз извесне ортографске и граматичке грешке које битно не утичу на смисао; уме да се служи књигом и речником; зна основне податке о култури Италије; своје радне обавезе одговорно и на време извршава.

– **добар (3)** – Углавном схвата о чему се говори, под условом да се излаже спорнијим темом; може да учествује у једноставном разговору о темама предвиђеним програмом, уз чешћа понављања питања и са грешкама у изговору које битно не утичу на комуникацију; познаје речи и изразе и влада, у скромном обиму, предвиђеним морфосинтаксичким структурама; успева да разуме текст уз помоћ речника и извесна додатна објашњења; несигуран је у читању али може да разуме основну поруку текста; тешко успева да се самостално писмено изрази и прави веће ортографске и граматичке грешке; теже се служи књигом и речником; познаје само неке елементе културе Италије; своје радне обавезе не извршава увек одговорно и на време.

– **довољан (2)** – Разуме само мали део усменог излагања у спорнијем темпу; тешко се сналази и у једноставном разговору и поред честих понављања и упрошћавања; прави честе грешке у изговору; располаже веома оскудним фондом речи и изразе; успева да прочита и разуме текст само уз велику помоћ наставника; не уме да се самостално писмено изражава; тешко се користи књигом и речником; доста се неодговорно односи према својим радним обавезама.

ПРОГРАМ ОГЛЕДА

Циљ огледа јесте:

- утврђивање целисходности увођења италијанског језика као обавезног предмета у основној школи;
- провера оправданости предвиђених наставних садржаја и метода за развијање комуникативне компетенције ученика на италијанском језику.

1. ОБРАЗОВНИ СТАНДАРДИ ОД I ДО VIII РАЗРЕДА

А/ Развијање комуникативне компетенције

Разумевање говора

Ученик треба да разуме усмену поруку (исказану савременим језиком, без непотребних лексичких и синтаксичких тешкоћа, и не дужу од једног минута) и то на нивоу глобалног разумевања (основно обавештење из поруке), на нивоу селективног разумева-

ња (проналажење тражене информације) и разумевања имплицитног садржаја (интонације поруке, односно намере говорника). Разумевање треба да се односи на различите врсте усмених порука (приповедање, разговор, информативни билтен), а ученик треба да буде способан да идентификује различите врсте исказа (изјавне, упитне и заповедне), да уочи кључне речи и експресивне елементе исказа, да уочи одредбе за исказивање различитих, Програмом предвиђених односа (време, место, узрок, последица, начин, итд), да реконструише непознато на основу контекста и да запамти кључне елементе поруке.

Усмено изражавање

Ученик треба да, у оквиру Програмом предвиђене језичке грађе, буде оспособљен да савременим језиком, примереним свакодневном комуникацији, исказе једноставну усмену поруку, да буде у стању да учествује у једноставном разговору; да једноставно и јасно исприча лични доживљај, садржај разговора или наративног текста.

Разумевање писаног текста

Ученик треба да прочита и разуме једноставне поруке, знакове, писане информације и садржај једноставних, неформалних писама; да разуме, глобално, селективно и на нивоу имплицитног, једноставније аутентичне или адаптиране аутентичне текстове писане савременим језиком и везане за свакодневне ситуације и из домена учениковог интересовања.

Писано изражавање

Ученик треба да, у оквиру Програмом предвиђене језичке грађе, буде способан да напише своје личне податке, да напише честитику, разгледницу, једноставну поруку и краће неформално писмо, да опише неки доживљај и место у којем живи, да напише нешто о себи и својим интересовањима, да напише кратак резиме о ономе што је чуо, видео или прочитао и изнесе лични став (допадање, недопадање, слагање, неслагање и друго).

Развијање социо-културне компетенције

Поред сазнања о основним чињеницама везаним за историју, географију, културу и уметност Италије, ученик треба да стекне увид, у оквиру поља свог интересовања и искуства, у сличности и разлике које у погледу навика (вербална и невербална комуникација), обичаја, менталитета и институција постоје између наше земље и Италије.

Б/ Развијање способности и метода учења италијанског језика

Остваривање циљева наставе италијанског језика подразумева и учениково осамостаљивање у погледу начина учења овог предмета. Он стога треба да познаје циљеве наставе италијанског језика уопште и постигнућа која се очекују у појединачним фазама учења, врсте одређених задатака и вежбања и начине њиховог савладавања, начине и критеријуме вредновања знања; ученик треба да се оспособи да у граматички и речнички пронађе потребну информацију, да наставника замоли за помоћ и каже да нешто не разуме; да прибегне компензационим стратегијама када није у стању да се прецизно изрази.

Развијање компензационих стратегија

- 1) На нивоу разумевања говора ученик треба да се оспособи да:
 - схвати значења сложених речи састављених од елемената који су познати ученику и који се комбинују у складу са продуктивним правилима о грађењу речи, под условом да процес грађења речи не укључује значајније промене у конституентним елементима;
 - схвати значења непознатих елемената на основу датог контекста са познатим елементима, под условом да се контекстуални подстицаји могу лако препознати и тумачити.

- 2) На нивоу усменог изражавања и општења са представницима других култура ученик треба да стекне способност да:

- опише предмете и лица парафразирањем, користећи
- а) општа физичка својства (боја, величина, облик и сл.),
- б) посебне карактеристике (нпр. оно са три ноге),
- в) намену (нпр. предмет на коме се седи);

- опише својства и квалитете који се односе на
 - а) општа физичка својства (нпр. предмет од дрвета),
 - б) посебна својства (напр. *има три ноге и без наслона је*),
 - в) намену (напр. *седиш на њој*);
- извини се због несигурности или непознавања устаљених норми учтивости
 - (Жао ми је, не знам/нисам знао...);
 - пореди са оним што је уобичајено у његовој земљи
 - (У нашој земљи се...);
 - затражи помоћ, обавештење и сл.
 - (Шта би требало да урадим? Како треба то да урадим?).

3) На нивоу разумевања прочитаног текста ученик треба да се оспособи да:

- схвати значења сложених речи састављених од елемената (основе и афикса) који су познати ученику и који се комбинују према правилима о грађењу речи, под условом да су значења директно изведена на основу познавања датих елемената и уз примену правила о грађењу речи;
- схвати значења непознатих елемената (посебно израза и речи) на основу контекста са познатим елементима, што омогућава разумевање значења непознатих елемената;
- коректно тумачи значења ткз. „интернационалних” речи које су ученику познате из матерњег језика и чији је формалан однос са еквивалентом у матерњем језику сасвим јасан;
- уочи разлике у значењима речи које припадају истој језичкој породици или деривацији;
- пронађе и схвати значења непознатих речи или фраза у двојезичном речнику или листи речи уређеној по азбучном реду, као и у једнојезичном речнику, под условом да одређени вокабулар садржи углавном познате елементе.

4) На нивоу писменог изражавања, ученик треба да се оспособи да:

- опише предмете и лица парафразирањем, користећи
 - а) општа физичка својства (боја, величина, облик и сл.),
 - б) посебне карактеристике;
- опише својства и квалитете који се односе на
 - а) општа физичка својства,
 - б) посебна својства,
 - в) намену;
- користи речнике (двојезичне и једнојезичне).

2. ПРОСТОР, ОПРЕМА И НАСТАВНА СРЕДСТВА

Простор, опрема и наставна средства истовестан су као и за наставни предмет страни језик као обавезан предмет у основној школи („Службени гласник РС – Просветни гласник”, број 4/90).

3. ВРСТА СТРУЧНЕ СПРЕМЕ

Наставу и друге облике образовно-васпитног рада може да изводи за предмет италијански језик: професор, односно дипломирани филолог за италијански језик и књижевност.

4. ПРАЋЕЊЕ ИЗВОЂЕЊА ОГЛЕДА

Оглед траје четири школске године. За време извођења огледа посебна комисија врши праћење остваривање огледног наставног програма огледа најмање једанпут годишње. На крају сваке године сагледавају се остварени резултати и пише извештај о оствареном праћењу. Извештај треба да садржи процену резултата рада, као и примедбе и сугестије за остваривање појединих садржаја уколико се процени да су корекције неопходне.

По завршетку огледа комисија подноси коначни извештај о оствареним резултатима и оправданости оваквог начина рада. Овај извештај треба да садржи и сугестије, односно предлоге за евентуалне корекције, измене или допуне садржаја, метода и облика рада.

На основу резултата праћења остваривања огледног наставног програма надлежни орган може да скрати или продужи време извођење огледа у школи.

3

На основу члана 36. став 2. Закона о средњој школи („Службени гласник РС”, бр. 50/92, 53/93, 67/93, 48/94 и 24/96), Министар просвете и спорта доноси

ПРАВИЛНИК

О НАСТАВНОМ ПЛАНУ И ПРОГРАМУ ОГЛЕДА ИТАЛИЈАНСКОГ ЈЕЗИКА КАО ДРУГОГ СТРАНОГ ЈЕЗИКА ЗА ГИМНАЗИЈУ

Члан 1.

Овим правилником утврђује се наставни план и програм огледа италијанског језика као другог страног језика за гимназију.

Оглед италијанског језика остварује се по наставном плану другог страног језика за гимназију који је утврђен Правилником о наставном плану и програму за гимназију („Службени гласник РС – Просветни гласник”, број 5/90 и „Просветни гласник” бр. 3/91, 3/92, 17/93, 2/94, 2/95, 8/95 и 23/97).

Наставни програм огледа из става 1. овог члана одштампан је уз овај правилник и чини његов саставни део.

Члан 2.

Овај правилник ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у „Просветном гласнику”.

Број 110-00-68/2001-08
У Београду, 24. августа 2001. године

Министар,
проф. др Гашио Кнежевић, с.р.

НАСТАВНИ ПРОГРАМ ОГЛЕДА ИТАЛИЈАНСКИ ЈЕЗИК

(други страни језик – I, II, III и IV година учења)

ЦИЉ И ЗАДАЦИ

Основни циљеви наставе италијанског језика у гимназији јесу: оспособљавање ученика за успешну комуникацију на италијанском језику; стицање и продубљивање познавања италијанског језика у свим језичким вештинама и активностима; упознавање основних елемената италијанске културе и цивилизације.

Задачи наставе италијанског језика јесу оспособљавање ученика да разуме италијански језик и да тај језик активно користи. Ученик треба да у што већој мери овлада вештинама разумевања, говорења, читања и писања и да се оспособи да уочава језичке законитости и специфичности присутне у материјалу који се користи у настави. Ученик треба да стекне свест и сазнања о основним цивилизацијским специфичностима Италије, о сличностима и разликама у погледу навика и обичаја, менталитета и институција у односу на нашу средину.

Посебну пажњу треба посветити подстицању ученика на самостални рад и проширивање стечених знања.

САДРЖАЈИ ПРОГРАМА

I РАЗРЕД

(прва година учења)

(2 часа недељно, 70 часова годишње)

A/ Оперативни задаци

Током првог разреда ученик треба да савлада основне језичке вештине на начин и у обиму који су ниже наведени:

Разумевање говора

Ученик треба да:

- познаје гласове италијанског језика, са посебним освртом на оне који се разликују од нашег гласовног система;
- да буде у стању да разуме једноставну изворну усмену поруку (лексички и синтаксички примерену нивоу знања који је предвиђен за прву годину учења) исказану на стандардном италијанском језику и да, при томе, покаже глобално разумевање поруке;
- да разуме оне изразе које наставник употребљава за време часа да би дао упутства за рад и друго;

– да разуме кратке дијалоге и монолошка излагања исказана природним темпом од стране наставника, других ученика и преко звучног материјала а које садрже искључиво грађу обрађену током првог разреда.

Усмено изражавање

Ученик треба да:

- правилно изговара гласове, посебно оне које наш језик не познаје,
- препознаје основне интонацијске схеме,
- користи устаљене изразе учтивости, поставља питања и даје императивне исказе у основној комуникацији на часу;
- ступи у дијалог у оквиру 4 до 5 реплика, постављањем питања и одговарањем на њих, води разговор у оквирима комуникативних функција (говорних чинова) и лексике обрађених током првог разреда;
- монолошки, без претходне припреме али уз наставников подстицај, у 3 до 5 реченица представи себе или другог, подстакнут питањима саопшти садржај наративног текста, или опише ситуацију, слику и лице, предмет итд.

Треба да буде у стању да постигне основне договоре неопходне за елементарни друштвени живот.

Разумевање писаног текста

Ученик треба да:

- упозна и савлада технике читања у себи и гласног читања;
- упозна основна правила графиције и ортографије;
- разуме упутства за израду вежбања у уџбенику и приручницима;
- разуме смисао кратке писане поруке, честитке и разгледнице;
- разуме глобално и селективно садржај непознатог текста који се састоји од искључиво познате језичке грађе.

Писано изражавање

Ученик треба да:

- упозна основна правила графиције, ортографије и интерпункције у оквиру усмено стечених језичких знања;
- пише кратке реченице или краће текстове до 50 речи на основу датог модела;
- кратко одговори на једноставна питања (ко, шта, где) која се тичу обрађене теме, ситуације у разреду, околини или њега лично;
- пише речи и кратке реченице или текст до 50 речи на основу дате слике или другог визуелног подстицаја;
- пише кратку поруку, писмо е-маил поруку, честитку, разгледницу;
- издвоји и напише кључне речи из обрађеног дијалога или текста.

Б/ Садржаји програма језика и цивилизације

Говорни чинови

Говорни чинови	Реализација говорних чинова
Поздравити	Buongiorno! buonasera! ciao!
Представити се	Io mi chiamo...
Тражити од другог да се представи	Come ti chiami?
Исказати физичке осете	Ho fame, ho sete, ho sonno...
Обавестити о месту становања	Abito in via Rossi 4
Изразити поседовање	La mia penna è qui
Постићи договор	Ti va di fare...
Упутити и прихватити позив	Vuoi venire a casa mia? Sì, volentieri
Описати особу	Marco è alto, ha i capelli rossi ed è simpatico
Оријентисати се у простору	Dov'è via Rossi?
Изразити жељу	Voglio andare a casa.
Изразити захвалност	Grazie, grazie mille.
Обавестити о времену	Che tempo fa?

Обавестити о здравственом стању

Обавестити о својим активностима

Обавестити о датуму и месецу

Исказати супротно мишљење

Исказати количину

Издати наређење

Come stai?

Questo pomeriggio sono occupata.

Quando sei nata?

A me invece non piace il calcio.

Ci sono due quaderni, qui.

Porta qua la sedia!

Тематика

Тематски, настава језика и цивилизације треба да обухвати следеће садржаје: породица (односи у породици), становање, исхрана, опис места, школа, слободно време, дружење, музика, спорт, мерење времена, временски услови, празници, обичаји.

У реализацији овог сегмента наставе треба водити рачуна да се избегавају стереотипи и општа места; активности треба организовати и уз помоћ изворних материјала који ће на веродостојан начин приказати свакодневни живот и савремену цивилизацију Италије.

Морфосинтаксички и фонетски садржаји

Фонетика и ортографија

Абецедна и ортографска правила. Постепено увођење у правилан изговор и интонацију, са посебним освртом на гласове који се разликују од нашег гласовног система. Изговор и писање гласова са одговарајућим графемом, диграмом и триграмом (c, g, ci, gi, ch, gh, gli, sc, qu, z, gn, s). Појачани изговор самогласника. Положај акцента. Бележење акцента. Елизија. Крњење речи. Интонација упитних и изјавних исказа.

Члан

Одређени и неодређени члан. Основна употреба одређеног и неодређеног члана.

Члан спојен с предлозима *di, a, da, in, su* и *con*.

Одређени члан уз главне и редне бројеве.

Именица

Род именица. Правилна множина именица. Множина именица на – co, – go, – sa, – ga.

Најчешћи примери неправилне множине: именице које се завршавају на консонант (*il bar, i bar*), именице које се завршавају на наглашени вокал (*la città, le città*), скраћене именице (*la foto, le foto*), једнословне именице (*il re, i re*), именице које се завршавају на и (*la tesi, le tesi*).

Заменице

Личне заменице у служби субјекта: *io, tu, lui, lei, Lei, noi, voi, loro*.

Наглашене личне заменице у служби објекта: *me, te, lui, lei, Lei, noi, voi, loro*.

Присвојне заменице (*mio, tuo, suo, nostro, vostro, loro*).

Показне заменице (*questo, quello*).

Упитне заменице *chi?* и *che?/ che cosa?*

Неодређене заменице *ognuno* и *qualcuno*.

Придеви

Описни придеви, слагање придева и именице у роду и броју.

Описни придеви *buono* и *bello*; неодређени придев *tutto*.

Придеви на – co (*bianco, simpatico*), –go (*largo, analogo*)

Присвојни придеви: *mio, tuo, suo, nostro, vostro, loro*.

Употреба члана уз присвојне придеве.

Морфолошке одлике придева *questo, quello, bello* и *buono*.

Неодређени придеви *ogni* и *qualche*.

Назив боја, морфолошке особености придева *viola, rosa, blu, arancione*.

Бројеви: главни бројеви, редни бројеви.

Употреба главних и редних бројева при означавању датума.

Глагол

Садашње време (*Indicativo Presente*) трију конјугација. Садашње време неправилних глагола: *essere, avere, andare, dare, fare, bere, venire, stare, uscire, dire, tenere*.

Садашње време модалних глагола *volere, dovere, potere, sapere*.

Употреба глагола *piacere*.

Партицип прошли и прошло свршено време *Passato prossimo*: прелазних и непрелазних глагола; неправилних глагола.

Будуће време (*Futuro semplice*) глагола с правилним и неправилним основама.

Предбудуће време (*Futuro anteriore*).

Прилози

Врсте прилога: за начин, место и време

Прилошке речце *ci* и *vi*.

Предлози

Прости предлози *di, a, da, in, con, su, per, tra, fra* и њихова основна употреба. Предлози *dentro, fuori, sotto, sopra, davanti, dietro*.

Синтакса

Проста реченица: потврдна, упитна, одрична. *Tu sei italiano. No, io non sono italiano. (Tu) sei italiano?*

Сложена реченица:

Adesso non lavoro più, ma ho più tempo per leggere e scrivere e giocare con i miei nipoti.

Ред речи у реченици. Место прилога и прилошких одредби. *Nel libretto ci sono nomi dei professori e altre informazioni utili.*

Лексикографија

Структура и коришћење двојезичних речника.

Ученику треба показати и стално га подстицати на поседовање, употребу и правилно коришћење речника (двојезичног и, касније, једнојезичног), дати основне податке о речничкој литератури одговарајућег квалитета. Подстицати га на промишљање о италијанском језику, страним језицима, матерњем језику и језику уопште као изражајном средству. Подстицати га на контакт са писаном литературом, електронским садржајима и сл.

II РАЗРЕД

(друга година учења)

(2 часа недељно, 70 часова годишње)

A/ Оперативни задаци

Оперативни задаци за други разред, иако у великој мери већ савладани, морају се стално обнављати и проширивати.

Разумевање јовора

На крају другог разреда, ученик треба да:

– разуме дијалоге и монолошка излагања до десет краћих реченица, исказана природним темпом од стране наставника, других ученика и преко звучног материјала, а који већином садрже језичку грађу обрађену током првог и другог разреда.

Усмено изражавање

Ученик треба да:

– користи спонтано најчешће устаљене изразе учтивости;
– поставља питања предвиђена програмом за други разред, а која се односе на садржај обрађеног дијалога, наративног текста или на једноставну свакодневну ситуацију;

– даје императивне исказе у комуникацији на часу (давање дозволе, изрицање забране); ступи у дијалог и у оквиру 6 до 8 реплика, постављањем питања и одговарањем на питања, води разговор у оквирима комуникативних функција (говорних чинова) и лексике обрађених током првог и другог разреда;

– монолошки, без претходне припреме, у неколико реченица представи себе или другога, дајући поред основних података, и обавештења која се тичу склоности и интересовања;

– у неколико кратких реченица саопшти садржај наративног текста, или опише ситуацију, слику и лице, предмет итд;

– спонтано честита рођендан, празник, неки успех, Нову годину, Божић, Ускрс.

Разумевање писаног текста

Ученик треба да:

– разуме, глобално и селективно, садржај електронске поруке, телефонске писане поруке, телеграма и кратког неформалног писма;

– разуме, глобално и селективно, садржај непознатог текста који се састоји од искључиво познате језичке грађе;

– разуме глобално садржај непознатог текста који садржи и непознате речи, под условом да нису у питању кључне речи.

Писано изражавање

Ученик треба да:

– даље упознаје основна правила и карактеристичне изузетке када је реч о ортографији у оквиру усмено стечених језичких знања;
– пише реченице изоловано или у краћим целинама (до 80 речи на основу датог модела);

– одговори на питања (ко, шта, где, како, зашто) која се тичу обрађене теме, ситуације у разреду или њега лично;

– пише реченице изоловано или у краћим целинама (до 80 речи), на основу дате слике или другог визуелног, звучног или писаног подстицаја;

– пише једноставне електронске поруке, телеграме и кратка неформална писма;

– издвоји најбитније елементе из обрађеног дијалога или текста и преформулише садржај уз коришћење савладане језичке грађе (до 80 речи).

B/ Садржаји програма језика и цивилизације

Говорни чинови

Говорни чинови из претходних разреда, иако у великој мери већ савладани, морају се стално обнављати и проширивати.

Говорни чинови	Реализација говорних чинова
Истаћи захтев или жељу	Voglio farlo! Desidererei andarci con te.
Понудити некога нечим	Prendine anche tu. Serviti. Non fare complimenti
Говорити о својим и туђим укусима	Mi piace quella gonna. Secondo lui, invece, è troppo corta.
Исказати осете или страх	Sento freddo. Ho paura di prendere un raffreddore
Информисати се о реду вожње	A che ora parte il treno per Milano? Quand'è il volo per Napoli? Il treno delle 2 è in ritardo?
Исказати своје мишљење	Secondo me, non è giusto. Per me va bene.
Описати особу или место	È un posto carino, la sera ci sono tanti giovani, si può anche ballare.
Дати савет	Faresti meglio a pensarci due volte. Prima dovresti informarti per bene.
Изразити неслагање	Io invece non ci sto.
Исказати замерку некоме или нечему	Hai fatto male a dirglielo. Il film non è per niente interessante.
Договарати се	Ci troviamo dopo la scuola al solito posto, oppure facciamo come ieri?
Приповедати прошле догађаје	Ieri faceva brutto tempo quando mi sono alzata...
Куповати	Scusi, cercavo dei pantaloni bianchi. Ne avrebbe una misura più grande?
Разговарати о плановима за будућност	Quest'estate andrò in Italia, ci resterò un paio di mesi.
Описати однос с неком особом	Lei è simpatica, andiamo d'accordo, anche se qualche volta litighiamo per delle sciocchezze.
Комуницирати телефоном	Pronto? Ciao, è la terza volta che ti chiamo, perché non rispondi al cellulare?

Тематика

Тематски, настава језика и цивилизације треба да обухвати следеће садржаје: породица (занимања чланова породице, вођење домаћинства, исхрана, опис места, школа (проблеми ученика, систем образовања лични став ученика према школи), слободно време, дружење, музика, спорт значајни културни споменици и историјски догађаји, путовања, сналажење у страниј земљи.

Морфосинтаксички и фонетски садржаји**Фонетика и ортографија**

Правилна употреба акцента. Правилна употреба апострофа.

Синтакса

Зависне реченице: временска са *quando, mentre, mentre che, dopo che*.

Узрочне: *Vado a passeggio perché fa bel tempo.*

Намерне: *Siamo in Italia per imparare la lingua italiana.*

Узвичне: *Che vergogna!*

Независне сложене реченице: *I due amici sono al bar e parlano di come hanno passato il fine settimana.*

Неуправни говор:

а) изјаве: *Tuo zio dice che Belgrado è una bella città.*

б) молбе, захтеви, наредбе: *Ti ha chiesto di avere pazienza e di aspettare ancora dieci minuti.*

в) питања: *Roberto domanda a Paolo se Marta è italiana.*

Члан

Проширивање знања о употреби одређеног и неодређеног члана.

Најважнија правила о употреби члана уз властите именице.

Употреба члана уз географске појмове.

Именица

Множина именица (*nomi mobili*) (*il ragazzo, la ragazza, il professore, la professoressa, l'uomo, la donna...*), именице на – *tore*: – *l'attore, l'attrice*.

Имена животиња, воћака и плодова.

Заменице

Ненаглашене личне заменице у функцији индиректног (*mi, ti, Le gli, le, ci, vi, gli*) и директног објекта (*mi, ti, La, lo, la, ci, vi, li, le*).

Место ненаглашених личних заменица уз глагол, уз модалне глаголе, уз облике инфинитива, партиципа прошлог (*passato prossimo*).

Здружени облици ненаглашених личних заменица.

Повратне заменице.

Придеви

Поређење придева: позитив, компаратив, релативни суперлатив. Аналитичко грађење суперлатива апсолутног (елатива) помоћу прилога *molto, troppo*. Суфикс – *issimo*.

Troppo, molto, parecchio, tanto, poco у функцији придева.

Придев *bello* и *quello*

Бројеви до 1000 и више хиљада.

Глагол

Прошло несвршено време (*imperfetto*) правилних и неправилних глагола. Употреба имперфекта.

Претпрошло свршено време (*trapassato prossimo*).

Прошло време погодбеног начина (*condizionale passato*).

Употреба погодбеног начина.

Прилог

Поређење прилога

Начински прилози на – *mente*

Troppo, molto, parecchio, tanto, poco у функцији прилога (*Abbiamo mangiato tanto. Hanno bevuto parecchio*)

Предлози

Проширивање знања о употреби предлога.

Лексикографија

Структура и коришћење двојезичних речника.

Ученику треба показати и стално га подстицати на поседовање, употребу и правилно коришћење речника (двојезичног и, касније, једнојезичног), дати основне податке о речничкој литератури одговарајућег квалитета. Подстицати га на промишљање о италијанском језику, страним језицима, матерњем језику и језику уопште као изражајном средству. Подстицати га на контакт са писаном литературом, електронским садржајима и сл.

III РАЗРЕД**(трећа година учења)**

(2 часа недељно, 70 часова годишње)

A/ Оперативни задаци

Оперативни задаци из претходних разреда, иако у великој мери већ савладани, морају се стално обнављати и проширивати.

Разумевање њовора

На крају трећег разреда, ученик треба да:

– разуме, поред оних израза које наставник употребљава током часа да би дао упутства за рад, и једноставна објашњења непознатих речи помоћу познатог а већ активно усвојеног вокабулара;

– разуме дијалоге и монолошка излагања до десет до четрнаест реченица, исказана природним темпом од стране наставника, других ученика и преко звучног материјала, а који садрже искључиво језичку грађу обрађену током првог, другог и трећег разреда.

Усмено изражавање

Ученик треба да:

– користи спонтано најчешће устаљене изразе учтивости и оне који се тичу најчешћих ситуација на часу;

– поставља питања предвиђена програмом за први, други и трећи, а која се односе на садржај обрађеног дијалога, наративног текста, на свакодневну ситуацију или на предмет његовог интересовања;

– даје императивне исказе у комуникацији на часу (давање дозволе, изрицање забране, давање савета, сугерисање);

– ступи у дијалог и у оквиру 8 до 10 реплика, постављањем питања и одговарањем на питања, води разговор у оквирима комуникативних функција (говорних чинова) и лексике обрађених током првог, другог и трећег разреда;

– монолошки, без претходне припреме, у неколико реченица представи себе или другог, дајући поред основних података, и обавештења која се тичу склоности и интересовања;

– у неколико реченица саопшти садржај дијалога или наративног текста, или опише ситуацију, место, слику и лице, предмет итд;

– спонтано честита рођендан, Нову годину, Божић, Ускрс, постигнут успех.

Разумевање писаног њекста

Ученик треба да:

– даље савладава основна правила графиције и ортографије уз уочавање правилности и неправилности;

– разуме обавештења и упозорења на јавним местима;

– разуме, глобално и селективно разноврсне садржаје неформалног писма или електронске поруке;

– разуме, глобално и селективно, садржај непознатог текста који се састоји од претежно познате језичке грађе;

– разуме глобално садржај непознатог текста који садржи понеку непознату реч, под условом да нису у питању кључне речи.

Писано изражавање

Ученик треба да:

– даље упознаје основна правила и карактеристичне изузетке када је реч о ортографији у оквиру усмено стечених језичких знања и уочава правилности и неправилности;

– пише кратке текстове на основу датог модела (до 100 речи);

– одговори на питања (ко, шта, где, како, зашто) која се тичу обрађене теме, ситуације у његовој околини или њега лично;

– пише краће целине (до 100 речи), на основу дате слике или другог визуелног, звучног или писаног подстицаја;

– пише кратка неформална писма разноврсног садржаја;

– преприча, резимира обрађени дијалог или текст уз издвајање најбитнијих елемената и преформулисање садржаја (до 100 речи).

Б/ Садржаји програма језика и цивилизације**Говорни чинови**

Говорни чинови из претходних разреда, иако у великој мери већ савладани, морају се стално обнављати и проширивати.

Говорни чинови	Реализација говорних чинова
Обратити се некоме на формалан начин	Permette? Avevo bisogno di un'informazione...
Пожелети срећу	Tanti auguri! In bocca al lupo!
Говорити о својим и туђим укуси	Mi piace quella gonna. Secondo lui, invece, è troppo corta.
Похвалити некога	Brava! Complimenti! Sei un drago!
Поделити с неким радост, или изразити саосећање	Congratulazioni! Le mie condoglianze, signora. Mi dispiace per Marcello.
Тражити разна обавештења о трећој особи или о неком предмету, месту и сл.	Di dove è quella ragazza? Come ha fatto a trovarci?
Дати информацију о временским оквирима неке радње	Devi studiare fino alle tre, poi sei libero.
Исказати несигурност	Io non saprei che dire, temo di sbagliare.
Исказати претпоставку	Sarebbe un amico di Luigi. Se andasse a casa, potrebbe prendere il pallone buono.
Тражити информације разне врсте	Da quando l'autobus non si ferma qui?
Исказати учтив захтев	Dovrebbe seguirmi, signore.
Дати разна упутства и информације (у возњи, током шетње, у учioniци)	Gira a destra, va' dritto, frena, accostati al marciapiede.
Исказати основне особине предмета	Avevo un libro dalle copertine rosse, di 200 pagine circa, che parla dei Maya.
Обавестити друге о својим доживљајима	Mi è capitato, l'altro giorno, di incontrare Cristina mentre andavo dal droghiere.
Тражити од другог да прича о својим доживљајима и искуствима	Non hai finito di raccontare quello che ti è successo alla partita.

Тематика

Тематски, настава језика и цивилизације треба да обухвати следеће садржаје: проблеми породице и појединца, живот у граду, специфичности свакодневног живота, друштвена кретања, могућности образовања, савремене технологије (компјутер, мобилна телефонија и сл.), слободно време, дружење, музика, спорт, путовања, екологија.

Морфосинтаксички и фонетски садржаји**Члан**

Употреба члана уз властита имена: *Il buon Carlo, la Magnani...*, имена градова *L'antica Roma... Il Cairo, La Mecca, L'Aia...*

Именица

Неке неправилности именица мушког и женског рода (*il poeta* – *i poeti, la guardia...*)

Дефектне именице са облицима само за једину или множину (*gli occhiali, le forbici...*)

Заменице

Преглед свих облика здружених ненаглашених заменица. Ненаглашене личне заменице, рефлексивне заменице уз облике инфинитива, герунда, императива, апсолутног партиципа и речну есо

Повратне заменице

Релативне заменице (облици *che, cui* и *il quale*)

Придеви

Облици придева *santo*

Синтетички (органски) облици компаратива и суперлатива (релативног и апсолутног) придева *piccolo, grande, buono, cattivo*. Разлика у значењу између аналитичких и синтетичких облика компаратива и суперлатива (*più grande: maggiore; più buono: migliore*).

Алтерација придева, лажна алтерација.

Глаголи

Заповедни начин (*Imperativo*). Одрични облици заповедног начина

Глаголски прилог садашњи, герунд (*Gerundio*) Употреба герунда,

Структура *stare + gerundio* (*Sto leggendo un libro interessante*)

Конјунктив садашњег времена (*Congiuntivo presente*), прошло време конјунктива (*Congiuntivo passato*). Употреба конјунктива у зависним реченицама.

Прошло несвршено време конјунктива (*Congiuntivo imperfetto*), претпрошло свршено времена конјунктива (*Congiuntivo trapassato*). Употреба конјунктива у зависним реченицама.

Прилози

Поређење прилога *bene, male, molto, poco*.

Предлози

Употреба предлога у разним врстама реченица. Предлошки изрази.

Синтакса

Релативне реченице: *Questo è il libro che mi piace di più.*

Компаративне: *Hanno portato meno di quello che avevo aspettato.*

Последичне: *Sono talmente stanco che non riesco di stare in piedi.*

Субјекатске, објекатске

Лексикологија

Грађење именица суфиксима – *ante, – ente, – enza, – ezza, – eria...* (*cantante, partenza, dolcezza...*)

Алтерација именица и придева.

Лексикографија

Структура и коришћење двојезичних речника.

Ученику треба показати и стално га подстицати на поседовање, употребу и правилно коришћење речника (двојезичног и, касније, једнојезичног), дати основне податке о речничкој литератури одговарајућег квалитета. Подстицати га на промишљање о италијанском језику, страним језицима, матерњем језику и језику уопште као изражајном средству. Подстицати га на контакт са писаном литературом, електронским садржајима и сл.

IV РАЗРЕД**(четврта година учења)**

(2 часа недељно, 64 часа годишње)

А/ Оперативни задаци

Оперативни задаци из претходних разреда, иако у великој мери већ савладани, морају се стално обнављати и проширивати.

Разумевање говора

На крају четвртог разреда, ученик треба да:

– разуме, поред оних израза које наставник употребљава током часа да би дао упутства за рад, и објашњења непознатих речи помоћу познатог а већ активно усвојеног вокабулара;

– разуме дијалоге и монолошка излагања, исказане природним темпом од стране наставника, других ученика и преко звучног материјала, а који углавном садрже претходно обрађену језичку грађу;

Усмено изражавање

Ученик треба да:

– у потпуности савлада изговор гласова;

– правилно репродукује основне интонацијске схеме;

- користи спонтано устаљене изразе учтивости и оне који се тичу најчешћих ситуација на часу;
- спонтано ступа у разговор у оквиру обрађене тематике и говорних чинова;
- поставља питања предвиђена Програмом, која се односе на садржај обрађеног дијалога, наративног текста, на свакодневне ситуације, на догађаје у прошлости, на намере саговорника или на предмет његовог интересовања;
- ступи у разговор телефоном;
- монолошки, без претходне припреме, у неколико реченица, искаже мишљење о низу питања;
- у неколико реченица исприча лични доживљај у прошлости, уз давање појединости о ситуацији, месту и главним актерима;
- исприча садржај дијалога или наративног текста;
- даје императивне исказе у комуникацији;
- спонтано честита рођендан, Нову годину, Божић, Ускрс, постигнут успех;

Разумевање писаног текста

Ученик треба да:

- даље савлада технике читања;
- даље савлада правила графиције и ортографије као и најзначајније неправилности;
- разуме обавештења и упозорења на јавним местима;
- разуме елементе нечије биографије, односно *curriculum vitae*;
- разуме, глобално и селективно разноврсне садржаје неформалног писма или електронске поруке, телефонске поруке;
- разуме, глобално и селективно, садржај непознатог текста који се састоји од углавном познате језичке грађе;
- разуме логичке односе између реченица и дужих целина;
- разуме глобално садржај непознатог текста који садржи и изврстан број непознатих речи.

Писано изражавање

Ученик треба да:

- савлада основна правила ортографије и карактеристичне изузетке;
- пише свој *curriculum vitae*;
- пише кратке саставе (до 150 речи), посебно оне у којима се приповедају догађаји у прошлости, уз давање појединости о ситуацији, месту и главним актерима;
- пише краће целине (до 150 речи), на основу датих елемената, визуелног, звучног или писаног подстицаја и искаже своје мишљење о теми;
- пише кратка неформална писма, електронске поруке, телефонске поруке разноврсног садржаја;
- преприча и преформулише садржај обрађеног дијалога или а уз издвајање битних елемената и поштовање логичких односа између делова текста (до 150 речи).

Б/ Садржаји програма језика и цивилизације

Говорни чинови

Говорни чинови из претходних разреда, иако у великој мери већ савладани, морају се стално обнављати и проширивати.

Говорни чинови	Реализација говорних чинова
Обратити се групи на формалан начин	Signori, guardino questi affreschi!
Тражити информације разне врсте	Scusi, da che parte è Piazza Italia? Per andare a Sperlonga che strada devo fare?
Исказати суд о некоме или нечему	Secondo me non è nel giusto. Mi sa che non va avanti in questo modo..
Говорити о својим или туђим искуствима	Quella volta mi sono divertito un mondo.
Исказати несигурност у вези с прошлим догађајима	Temo che non abbiano fatto in tempo. Non sono sicuro che sia andata così.

Изразити претпоставку у вези с прошлим догађајима

Исказати учтив захтев

Описати особе и ситуације везане за прошлост

Дати прецизна упутства у вези са разним радњама

Дати информацију о временским оквирима неке радње

Исказати особине предмета

Обавестити друге о својим доживљајима

Тражити од другог да говори о својим доживљајима и искуствима

Direi che non se la siano sentita di farlo. Se ci avessero provato, ci sarebbero riusciti.

Scusi, per favore dovrebbe seguirmi. Era molto allegro e spensierato; non so cosa gli sia successo dopo.

Per spegnere il computer devi fare le seguenti operazioni...

Devi finirlo entro giovedì, altrimenti sono guai

È un oggetto tondo, pesante, liscio, freddo al contatto, si direbbe fatto di ferro o acciaio...

Lo sapete che cosa mi è successo l'altro giorno, all'allenamento?

Non ci hai detto niente di come è andata a finire ieri sera con Loredana.

Тематика

Тематски, настава језика и цивилизације треба да обухвати следеће садржаје: породица, школски систем, сва средства и видови савремене комуникације, стереотипи (дискутовати о увреженим предрасудама и општим местима), заштита животне средине, заштита животиња и друштвено корисне активности.

У реализацији наставе, активности треба организовати уз помоћ изворних материјала који ће на веродостојан начин приказати свакодневни живот и савремену цивилизацију Италије.

Морфосинтаксички и фонетски садржаји

Ортографија

Именице с етимолошким „i” (*crociera, coscienza* и сл.).

Делјење речи на слоге.

Члан

Правила о изостављању члана. Глаголи *nominare, eleggere, dichiarare*.

Изостављање, односно употреба члана у набрајањима.

Именица

Основни деривативни суфикси и префикси.

Лажне алтерације.

Именице са двојним облицима за множину (*nomi sovrabbondanti*).

Именице са неправилном множином (*tempio – templi, dio – dei* и сл.).

Творба сложених именица и множина таквих именица (комбинације именице, глагола и прилога: *lavastoviglie, lavasciuga; buttafuori; benessere* и сл.).

Придев

Положај придева у односу на именицу.

Разлике у значењу придева у зависности од његовог положаја у односу на именицу (дескриптивна и дистинктивна функција придева).

Неодређени придеви: *ogni, qualche, qualunque, qualsiasi*.

Присвојни придев *altrui*.

Заменица

Показне заменице *costui / costei / costoro; colui / colei / coloro*.

Показне заменице *questi, quegli*.

Неодређене заменице *chiunque* и *altri*.

Глагол

Passato remoto правилних и неправилних глагола.

Основне информације о давнопрошлом свршеном времену (*Trapassato remoto*).

Основна значења и употреба прошлих времена.

Апсолутна употреба:

герунда садашњег и прошлог (*gerundio presente, gerundio passato*)

партиципа прошлог (*participio passato*).

Партицип презента (*participio presente*) с глаголском вредношћу (*La fontana ha una statua raffigurante un pesce*).

Прилог

Класификација прилога на основу морфолошких особина (прости, изведени, сложени прилози и прилошки изрази).

Прилог *dovunque*.

Предлог

Разликовање прилога од предлога (*È entrato dentro; È entrato dentro la casa*).

Синтакса

Зависне реченице:

- *limitativa* (*Per quello che ne sappiamo, non dovrebbe piovere*).
- *eccezzuativa* (*Ci vediamo stasera, a meno che...*).
- *esclusiva* (*È andato via senza che abbia detto niente*).

Хипотетички период.

Употреба *imperfetta* уместо *condizionale passato* и *congiuntivo trapassato* у иреалним хипотезама.

Употреба *imperfetta* уместо *condizionale passato* у служби будућности у прошлости.

Слагање партиципа прошлог у функцији временске или узрочне реченице са: објектом (код прелазних глагола: *Prese le chiavi, Marco uscì di corsa*); субјектом (код непрелазних и повратних глагола: *Tornata a casa, Luisa fece una doccia*).

Зависна временска реченица која темпорално претходи главној: експлицитне (*trapassato prossimo*) и имплицитне варијанте (*infinito passato, gerundio passato, participio passato*).

Каузативно *fare* и ненаглашене личне заменице (*Fammi vedere. L'ho pregato di non farglielo toccare*).

Измештање прилошке одредбе за место испред предиката и употреба речца *ci* и *ne* (*A Firenze ci vado spesso. Di amici ne ho tanti*).

Пасивна структура *andare* + *participio passato* (*Questo vino va bevuto subito*).

Лексикографија

Структура и коришћење двојезичних речника.

Ученику треба показати и стално га подстицати на поседовање, употребу и правилно коришћење речника (двојезичног и, казније, једнојезичног), дати основне податке о речничкој литератури одговарајућег квалитета. Подстицати га на промишљање о италијанском језику, страним језицима, матерњем језику и језику уопште као изражајном средству. Подстицати га на контакт са писаном литературом, електронским садржајима и сл.

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА (УПУТСТВО)

У изради овог програма примењени су исти принципи као и у изради програма првог страног језика, тј. принцип спиралног програмирања. Приликом усвајања градива инсистира се на комуникативном приступу, а граматика се учи когнитивно.

Настава другог страног језика има одлике почетне наставе.

Имајући у виду узраст ученика који започиње учење другог страног језика, програмски захтеви су дати интензивнијим ритмом него што је то случај у програмима првог страног језика.

У почетку наставе потребно је одвојити орално од писаног, ради ефикаснијег присвајања изговора и карактеристичне интонације. Орална настава треба да траје до две недеље. У почетној фази директна метода коришћењем аудиовизуелних средстава олакшава стварање говорних навика страног језика и умањује тешкоће које настају као последица интерференције матерњег језика и првог страног језика.

Ефикасност остваривања наставе страних језика условљена је активним учешћем сваког ученика у васпитно-образовном процесу и његовом пуном мотивисаношћу за рад. То се може постићи извођењем наставе у групи до 20 ученика и коришћењем одговарајућих наставних средстава и облика рада.

Писмено изражавање се негује одговорима на питања, писањем теза за опис, резимеа, писама, краћих састава, телеграма, е-маил порука, телефонских порука, попуњавањем формулара и сл.

Грамматика се тумачи у мери која је неопходна за схватање законитости језика, а усваја применом различитих типова манипулативних и комуникативних вежби.

По правилу, већи део расположивог времена (2/3 од укупног фонда часова) треба посветити увежбавању језичких садржаја и развијању умења, тј. активном раду ученика на часу. Ученик је у центру наставног процеса, а наставник организатор и координатор ученичких активности.

Предложена тематика је одабрана тако да не ремети нормално усвајање језика. Заснива се на задацима наставе и треба да допринесе успешној реализацији тих задатака. Теме су дате оквирно и не треба их поистовећивати са одређеним наративним текстом у уџбенику. Због тога је избор текстова селективан.

ПРОГРАМ ОГЛЕДА**ЦИЉ ОГЛЕДА**

Циљ огледа је да се провери целисходност увођења италијанског језика као другог страног језика у гимназији, као и оправданост предвиђених наставних садржаја и метода за развијање комуникативне компетенције ученика на италијанском језику.

1. Образовни стандарди од I до IV разреда

У току I разреда ученик треба да:

- упозна и усвоји фонолошки састав језика и оне прозодијске елементе који су битни за усмено изражавање и комуникацију;
- активно усвоји нове речи и изразе и овлада предвиђеним морфосинтаксичким структурама;
- оспособи се за једноставну усмену комуникацију усвајањем реченичких структура;
- упозна и усвоји основна правила читања, оспособи се за читање у себи и разумевање прочитаног текста;
- упозна основна правила графиције и ортографије у оквиру стечених знања.

У току II разреда ученик треба да:

- усвоји, коректно репродукује и користи у говору нове речи и изразе, овлада предвиђеним морфосинтаксичким структурама;
- усаврши изговор и интонацију;
- развије говорно споразумевање, разуме саговорника и учествује у разговору; самостално монолошки излаже краће целине;
- препознаје научне структуре у писаном језику и чита текстове познате садржине са разумевањем смисла целине и значења познатих речи у новом контексту;
- даље упознаје правила ортографије;
- пише кратке саставе на основу питања, слике или тезе.

У току III разреда ученик треба да:

- усвоји нове речи и изразе, овлада предвиђеним морфосинтаксичким структурама у усменом излагању, описивању и дијалогу у оквиру обрађених тема;
- оспособи се за разумевање усмених излагања саговорника (непосредно или путем медија);
- даље се оспособи за разумевање непознатог текста уз коришћење речника и за писмену репродукцију савладаних реченичких структура и лексике и писање краћих састава, е-маил порука, телефонских порука, телеграма, попуњавање образаца, писање писама и сл;
- оспособи се за коришћење двојезичног и једнојезичног речника и развијање самосталног рада.

У току IV разреда ученик треба да:

- усвоји нове речи и изразе, предвиђене морфосинтаксичке структуре у спонтаном изражавању и разговору о обрађеним темама;
- разуме различите реченичне структуре и лексику у усменим излагањима саговорника (непосредно или путем медија) и у текстовима, шире од обима усвојене језичке грађе;
- оспособи се за давање основних информација о нашој земљи у оквиру обрађене тематике и послова везаних за струку;
- развије глобално разумевање лакших текстова без коришћења речника и препознаје значење речи у контексту;
- оспособи се за коришћење двојезичног и једнојезичног речника и развијање самосталног рада.

2. Простор, опрема и наставна средства

При остваривању наставног програма предмета примењује се Правилник о ближим условима у погледу простора, опреме и наставних средстава за гимназију („Службени гласник РС – Просветни гласник”, број 5/90).

3. Врста стручне спреме

Наставу и друге облике образовно-васпитног рада може да изводи за предмет Италијански језик:

- професор, односно дипломирани филолог за италијански језик и књижевност.

4. Праћење извођења огледа

Оглед траје четири школске године. За време извођења огледа посебна комисија врши праћење остваривање наставног програма огледа најмање једанпут годишње. На крају сваке године сагледавају се остварени резултати и пише извештај о оствареном праћењу. Извештај треба да садржи процену резултата рада, као и примедбе и сугестије за остваривање појединих садржаја уколико се процени да су корекције неопходне.

По завршетку огледа комисија подноси коначни извештај о оствареним резултатима и оправданости оваквог начина рада. Овај извештај треба да садржи и сугестије, односно предлоге за евентуалне корекције, измене или допуне садржаја, метода и облика рада.

На основу резултата праћења остваривања огледног наставног програма надлежни орган може да скрати или продужи време извођења огледа у школи.

САДРЖАЈ

	Страна
1. Правилник о изменама и допунама Правилника о наставном плану и програму основног образовања и васпитања -----	1
2. Правилник о наставном плану и програму огледа италијанског језика као обавезног предмета за основну школу-----	13
3. Правилник о наставном плану и програму огледа италијанског језика као другог страног језика за гимназију -----	28

ОБАВЕШТЕЊЕ

У огласном делу „Службеног гласника Републике Србије” могу се огласити:

- изгубљена документа (школска сведочанства, дипломе и друга лична документа) по цени од **70,00 динара** по једном документу, односно **45,00 динара** за сваки наредни документ објављен у истом огласу;
- изгубљени печати и штамбиљи по цени од **600,00 динара** по печату, односно штамбиљу (као мали оглас).

Жиро рачун „Службеног гласника” је 40802-603-2-4024118.

„Службени гласник” ће објављивати само огласе:

- за које је уплаћен тачан износ, и
- за које су на уплатници читко и потпуно унети подаци битни за објављивање (име и презиме лица чији је документ, назив документа и издаваоца и сл.).

Да би се убрзао поступак објављивања и избегле евентуалне грешке у називима и врсти докумената и сл. потребно је послати уплатницу и одговарајући текст на адресу

„Службени гласник”
Бирчанинова 6, Београд.

Додатна објашњења могу се добити на телефон: 011/643-524.

Цењени корисници,

подсећамо вас да најкраћи пут од доносиоца прописа до вас води преко „Регистра важећих прописа и општих аката” и „Регистра и текстова важећих прописа и општих аката” на компакт диску

*Класификација у 16 области,
месечне измене и допуне аката,
обиман регистар појмова*

*Регистар и текстови важећих прописа
и општих аката на компакт диску
Брз и ефикасан начин проналажења
и коришћења правних аката*

Продајна места:

**Београд – Немањина 22–26 и Кнеза Милоша 16
Нови Сад – СПЕНС, Сутјеска 2**

Телефони:

**Продаја: 011/643-524 (факс 643-436)
Претплата: 656-463**

СЛУЖБЕНИ ГЛАСНИК

СЛУЖБЕНИ ГЛАСНИК

Издавач: Јавно предузеће „Службени гласник” са потпуном одговорношћу, Београд, Бирчанинова 6 • Директор и главни и одговорни уредник Милић Мишковић
Телефони: (Редакција 643-534); (Служба претплате 656-463); (Служба продаје и огласа 643-524, факс 643-436).

ЖИРО-РАЧУН: 40802-603-2-4024118

Штампа: Штампарија „Гласник” – Београд, Лазаревачки друм 15